Jacobi 1829.

PUBLII OVIDII

NASONIS

METAMORPHOSEÔN

LIBRI XV.

AD

EXEMPLAR BURMANNIANUM ACCURATISSIME

EXPRESSI.

IN USUM SCHOLARUM.

HANOVERAE,

IN BIBLIOPOLIO AULICO HAHNIANO.

MDCCCXX.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Primus.

In noua, fert animus, mutatas dicere formas
Corpora. Dî, coeptis, (nam vos mutastis et illas)
Adspirate meis, primâque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare et tellus, et, quod tegit omnia, coelum
Vnus erat toto Naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles;
Nec quidquam, nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec noua crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aëre Tellus,
Ponderibus librata suis; nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite:
Quâque fuit tellus, illic et pontus et aër.
Sic erat instabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aër; nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus et melior litem Natura diremit;
Nam coelo terras et terris abscidit vndas,
Et liquidum spisso secreuit ab aëre coelum.
Quae postquam euoluit coecoque exemit aceruo,
Dissociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis et sine pondere coeli
Emicuit, summâque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi, leuitate locoque,
Densior his tellus, elementaque grandia traxit,
Et pressa est grauitate sui. Circumfluus humor
Vltima possedit, solidumque coërcuit orbem.

Sic vbi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit sectamque in membra redegit,
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni speciem glomerauit in orbis.
Tum, freta diffundi, rabidisque tumescere ventis
Jussit, et ambitae circumdare litora terrae.
Addidit et fontes, immensaque stagna, lacusque,
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis:
Quae, diuersa locis, partim sorbentur ab ipsâ;
In mare perueniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae, pro ripis litora pulsant.
Jussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi siluas, lapidosos surgere montes.
Vtque duae dextrâ coelum, totidemque sinistrâ
Parte secant Zonae; quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:
Nix tegit alta duas; totidem inter vtramque locauit,
Temperiemque dedit, mixtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër. Qui, quanto est pondere terrae
Pondus aquae leuius, tanto est onerosior igni.
Illic et nebulas, illic consistere nubes,
Jussit, et humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diuerso flamina tractu,
Quin lanient mundum: tanta est dicordia fratrum!
Eurus ad Auroram Nabataeaque regna recessit
Persidaque et radiis juga subdita matutinis.
Vesper, et occiduo quae litora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro; Scythiam Septemque trionem
Horrifer inuasit Boreas; contraria tellus
Nubibus adsiduis pluuioque madescit ab Austro.
Haec super imposuit liquidum et grauitate carentem
Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis,
Cum, quae, pressa, diu massâ latuere sub illâ,
Sidera coeperunt toto efferuescere coelo.
Neu regio foret vlla suis animantibus orba,

Astra tenent coeleste solum formaeque Deorum;
Cesserunt nitidis habitandae piscibus vndae;
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altae,
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: siue hunc diuino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo;
Siue recens tellus, seductaque nuper ab alto
Aethere, cognati retinebat semina coeli:
Quam satus Iapeto, mixtam fluuialibus vndis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Prônaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit, coelumque tueri
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conuersa figuras.

Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant; nec verba minacia fixo
Aere legebantur; nec supplex turba timebant
Judicis ora sui; sed erant sine judice tuti.
Nondum, caesa, suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus descenderat vndas,
Nullaque mortales, praeter sua, litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae;
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis, erant. Sine militis vsu,
Mollia securae peragebant otia gentes.
Ipsa quoque, immunis, rastroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos foetus montanaque fraga legebant
Cornaque et in duris haerentia mora rubetis,
Et, quae deciderant patulâ Jouis arbore, glandes.
Ver erat aeternum, placidique, tepentibus auris,
Mulcebant Zephyri natas sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus, inarata, ferebat,
Nec renouatus, ager grauidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant,
Flauaque de viridi stillabant ilice mella.

Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,

Sub Joue mundus erat: subiit argentea proles,
Auro deterior, fuluo pretiosior aere.
Juppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hiemes, aestusque, et inaequales autumnos,
Et breue ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aër feruoribus vstus
Canduit, et ventis glacies adstricta pependit,
Tum primum subiere domos. Domus antra fuerunt,
Et densi frutices, et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo, gemuere juuenci.
Tertia, post illas, successit aënea proles,
Saeuior ingeniis et ad horrida promtior arma,
Nec scelerata tamen. De duro est vltima ferro.
Protinus irrumpit venae pejoris in aeuum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque, fidesque,
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiaeque, et vis, et amor sceleratus habendi.
Vela dabant ventis; nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quaeque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultauere carinae,
Communemque prius, ceu lumina Solis et auras,
Cautus humum longo signauit limite mensor.
Nec tantum segetes alimentaque debita diues
Poscebatur humus; sed itum est in viscera terrae,
Quasque recondiderat Stygiisque admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierant; prodit bellum, quod pugnat vtroque,
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto. Non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero; fratrum quoque gratia rara est;
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti;
Lurida terribiles miscent aconita nouercae;
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas, et Virgo caede madentes,
Vltima coelestum, terras Astraea reliquit.
Neue foret terris securior arduus aether,
Adfectasse, ferunt, regnum coeleste Gigantas,
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum

Fulmine, et excussit subjecto Pelion Ossae.
Obruta mole suâ, cum corpora dira jacerent,
Perfusam multo natorum sanguine Terram
Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem;
Et, ne nulla ferae stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum. Sed et illa propago
Contemtrix Superûm, saevaeque avidissima caedis,
Et violenta fuit: scires, e sanguine natos.
Quae pater vt summâ vidit Saturnius arce,
Ingemit, et, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaoniae referens conuiuia mensae,
Ingentes animo et dignas Ioue concipit iras,
Consiliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos. —
Est via sublimis, coelo manifesta sereno,
Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
Hâc iter est Superis ad magni tecta Tonantis
Regalemque domum. Dextrâ laevâque Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis. —
Plebs habitant, diuersa locis. A fronte potentes
Coelicolae clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam, magni dixisse Palatia coeli. —
Ergo, vbi marmoreo Superi sedêre recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Caesariem, cum quâ terram, mare, sidera, mouit.
Talibus inde modis ora indignantia soluit:
Non ego pro mundi regno magis anxius, illâ
Tempestate, fui, quâ centum quisque parabant
Injicere anguipedum captiuo brachia coelo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab vno
Corpore et ex vnâ pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata; sed immedicabile vulnus
Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina, Nymphae,
Faunique, Satyrique, et monticolae, Siluani:
Quos quoniam coeli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.

An satis, o Superi, tutos fore, creditis, illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit insidias, notus feritate, Lycaon? —
Confremuere omnes, studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cum manus impia saeuit,
Sanguine Caesareo Romanum exstinguere nomen,
Attonitum tantae subito terrore ruinae
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis:
Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
Quam fuit illa Joui. Qui postquam voce manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit vt clamor, pressus grauitate regentis,
Juppiter hôc iterum sermone silentia rumpit:
Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) soluit;
Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humanâ lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxae sit vbique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
Et, cum Cylleno, gelidi pineta Lycaei.
Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
Signa dedi, venisse Deum, vulgusque precari
Coeperat. Irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem somno, nec opinâ perdere morte
Me, parat: haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossâ
Obsidis vnius jugulum mucrone resoluit,
Atque ita semineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flammâ
In domino dignos euerti tecta Penates.
Territus ille fugit, nactusque silentia ruris,
Exululat, frustràque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
Vertitur in pecudes: et nunc quoque sanguine gaudet.

In villos abeunt vestes, in crura lacerti:
Fit lupus, et veteris seruat vestigia formae.
Canities eadem est, eadem violentia vultu;
Idem oculi lucent; eadem feritatis imago.
Occidit vna domus; sed non domus vna, perire,
Digna fuit. Quâ terra patet, fera regnat Erynnis.
In facinus jurasse, putes. Dent ocyus omnes,
Quas meruere pati, (sic stat sententia) poenas.
Dicta Jouis pars voce probant, stimulosque furenti
Adjiciunt; alii partes adsensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori
Omnibus, et, quae sit terrae, mortalibus orbae,
Forma futura, rogant; quis sit laturus in aras
Thura; ferisne paret populandas tradere terras.
Talia quaerentes (sibi enim fore cetera curae)
Rex Superûm trepidare vetat, sobolemque, priori
Dissimilem populo, promittit, origine mirâ.
Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
Conciperet flammas, longusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis, reminiscitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia coeli
Ardeat, et mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum:
Poena placet diuersa, genus mortale sub vndis
Perdere, et ex omni nimbos dimittere coelo.
Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quaecunque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum. Madidis Notus euolat alis,
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba grauis nimbis; canis fluit vnda capillis;
Fronte sedent nebulae; rorant pennaeque sinusque;
Vtque, manu latâ, pendentia nubila pressit,
Fit fragor: hinc densi funduntur ab aethere nimbi.
Nuncia Junonis, varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur segetes, et, deplorata coloni,
Vota jacent, longique labor perit irritus anni.
Nec coelo contenta suo Jouis ira; sed illum
Caeruleus frater juuat auxiliaribus vndis.
Conuocat hic amnes. Qui, postquam tecta tyranni

Intrauere sui: non est hortamine longo
Nunc, ait, vtendum! vires effundite vestras;
Sic opus est: aperite domos, ac, mole remotâ,
Fluminibus vestris totas immittite habenas!
Jusserat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato voluuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit; at illa
Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto,
Indejecta, malo; culmen tamen altior hujus
Vnda tegit, pressaeque labant sub gurgite turres.
Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant;
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem; cymbâ sedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersae culmina villae,
Nauigat; hic summâ piscem deprendit in vlmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, anchora prato;
Aut subjecta terunt curuae vineta carinae.
Et, modo quâ graciles gramen carpsere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
Mirantur sub aquâ lucos, vrbesque, domosque
Nereïdes, syluasque tenent delphines, et altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oues; fuluos vehit vnda leones;
Vnda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia ceruo.
Quaesitisque diu terris, vbi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque noui montana cacumina fluctus.
Maxima pars vndâ rapitur; quibus vnda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

   Separat Aönios Actaeis Phocis ab aruis;
Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris, et latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superatque cacumine nubes.

Hic vbi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
Cum consorte thori, paruâ rate vectus, adhaesit;
Corycidas Nymphas et numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quae nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit, aut illâ metuentior vlla Deorum.
Juppiter, vt liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse, videt, de tot modo millibus vnum,
Et superesse, videt, de tot modo millibus vnam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disjecit, nimbisque Aquilone remotis,
Et coelo terras ostendit, et aethera terris.
Nec maris ira manet; positoque tricuspide telo,
Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
Exstantem atque humeros innato murice tectum,
Caeruleum Tritona vocat; conchaeque sonaci
Inspirare jubet, fluctusque et flumina signo
Jam reuocare dato. Caua buccina sumitur illi,
Tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo;
Buccina, quae medio concepit vt aëra ponto,
Litora voce replet, sub vtroque jacentia Phoebo.
Tum quoque, vt ora Dei, madidâ rorantia barbâ,
Contigit, et cecinit jussos, inflata, receptus,
Omnibus audita est telluris et aequoris vndis:
Et quibus est vndis audita, coërcuit omnes.
Jam mare litus habet; plenos capit alveus amnes;
Flumina subsidunt; colles exire videntur.
Surgit humus; crescunt loca, decrescentibus vndis,
Postque diem longam nudata cacumina silvae
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion, lacrymis ita Pyrrham adfatur obortis:
O soror, o conjux, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus et patruelis origo,
Deinde thorus junxit, nunc ipsa pericula jungunt,
Terrarum, quascunque vident occasus et ortus,
Nos duo turba sumus. Possedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,

Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timores
Ferre modo posses? quo consolante, dolores?
Namque ego (crede mihi,) si te modo pontus haberet,
Te sequerer, conjux: et me quoque pontus haberet.
O vtinam possim populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum Superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, et flebant. Placuit, coeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas vndas,
Vt nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.
Inde, vbi libatos irrorauere liquores
Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
Ad delubra Deae: quorum fastigia turpi
Squalebant musco, stabantque sine ignibus arae.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterque
Pronus humi, gelidoque, pauens, dedit oscula saxo,
Atque ita; si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum,
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile nostri
Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus!
Mota Dea est, sortemque dedit: discedite templo,
Et velate caput, cinctasque resoluite vestes,
Ossaque post tergum magnae jactate parentis.
Obstupuere diu, rumpitque silentia voce
Pyrrha prior, jussisque Deae parere, recusat;
Detque sibi veniam, pauido rogat ore, pauetque,
Laedere jactatis maternas ossibus vmbras.
Intereà repetunt caecis obscura latebris
Verba datae sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet; et, aut fallax, ait, est sollertia nobis,
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est; lapides in corpore terrae
Ossa reor, dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est. Adeo coelestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed, quid tentare nocebit?
Descendunt, velantque caput, tunicasque recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.

Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem coepere suumque rigorem,
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturaque mitior illis
Contigit, vt quaedam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis; sed, vti de marmore coepto,
Non exacta satis rudibusque simillima signis.
Quae tamen ex illis aliquo pars humida succo
Et terrena fuit, versa est in corporis vsum;
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa;
Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit.
Inque breui spatio, Superorum numine, saxa,
Missa viri manibus, faciem traxere virilem,
Et de femineo reparata est femina jactu.
Inde, genus durum, sumus experiensque laborum,
Et documenta damus, quâ simus origine nati.
Cetera diuersis tellus animalia formis
Sponte suâ peperit; postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, coenumque vdaeque paludes
Intumuere aestu, fecundaque semina rerum,
Viuaci nutrita solo, ceu matris in aluo,
Creuerunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic vbi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alueo,
Aethereoque recens exarsit sidere limus:
Plurima cultores versis animalia glebis
Inueniunt; et in his quaedam, modo coepta, sub ipsum
Nascendi spatium, quaedam imperfecta, suisque
Trunca vident numeris; et eodem in corpore saepe
Altera pars viuit; rudis est pars altera tellus.
Quippe, vbi temperiem sumsere humorque calorque,
Concipiunt, et ab his oriuntur cuncta duobus:
Cumque sit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes
Res creat; discors concordia foetibus apta est.
Ergo, vbi, diluuio tellus lutulenta recenti,
Solibus aethereis altoque recanduit aestu,
Edidit innumeras species, partimque figuras
Retulit antiquas, partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet; sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit, populisque nouis, incognita serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.

Hanc. Deus arcitenens, et numquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, vsus,
Mille grauem telis, exhaustâ paene pharetrâ,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neue operis famam possit delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitae serpentis nomine, dictos.
Hîc juuenum quicunque manu, pedibusue rotâue,
Vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de quâlibet arbore Phoebus.
Primus amor Phoebi, Daphne Peneïa; quem non
Fors ignara dedit, sed saeua Cupidinis ira,
Delius hunc nuper, victâ serpente superbus,
Viderat, adducto flectentem cornua neruo:
Quidque tibi, lasciue puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti;
Qui modo, pestifero tot jugera ventre prementem,
Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face, nescio quos, esto contentus, amores
Irritare tuâ, nec laudes adsere nostras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phoebe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria, nostrâ.
Dixit, et, eliso percussis aëre pennis,
Impiger, vmbrosâ Parnasi constitit arce,
Eque sagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acutâ;
Quod fugat, obtusum, et habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in Nymphâ Peneïde fixit; at illa
Laesit Apollineas, trajecta per ossa, medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Siluarum latebris captiuarumque ferarum
Exuuiis gaudens, innuptaeque aemula Phoebes,
Vittâ coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere; illa, auersata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum auia lustrat:
Nec, quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.
Saepe pater dixit: generum mihi, filia, debes!

Saepe pater dixit: debes mihi, nata, nepotes!
Illa, velut crimen, taedas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffunditur ora rubore,
Inque patris blandis haerens ceruice lacertis,
Da mihi, perpetuâ, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui; dedit hoc pater ante Dianae.
Ille quidem obsequitur; sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat. —
Phoebus amat, visaeque cupit connubia Daphnes:
Quaeque cupit, sperat, suaque illum oracula fallunt.
Vtque leues stipulae demtis adolentur aristis;
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admouit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit; sic pectore toto
Vritur, et sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatas collo pendere capillos:
Et; quid, si comantur? ait; videt igne micantes,
Sideribus similes, oculos; videt oscula, quae non
Est, vidisse, satis; laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, et nudos, mediâ plus parte, lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit, ocyor aurâ
Illa leui, neque ad haec reuocantis verba resistit:
Nympha, precor, Penëi, mane: (non insequor hostis)
Nympha, mane! sic agna lupum, sic cerua leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbae,
Hostes quaeque suos; amor est mihi caussa sequendi.
Me miserum! ne prona cades, indignaue laedi
Crura secent sentes, et sim tibi causa doloris.
Aspera, quâ properas, loca sunt: moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe; moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor; non hic armenta, gregesue,
Horridus, obseruo; nescis, temeraria, nescis,
Quem fugias, ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, et Tenedos, Patareaque regia seruit.
Juppiter est genitor. Per me, quod eritque, fuitque,
Estque, patet; per me concordant carmina neruis.
Certa quidem nostra est; nostrâ tamen vna, sagittâ,
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est; opiferque per orbem
Dicor, et herbarum est subjecta potentia nobis.

Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quae prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Penëia cursu
Fugit: cumque ipso verba imperfecta reliquit,
Tunc quoque visa decens. Nudabant corpora venti,
Obuiaque aduersas vibrabant flamina vestes;
Et leuis impexos retro dabat aura capillos;
Auctaque forma fugâ est. Sed enim non sustinet vltra,
Perdere blanditias, juuenis Deus, vtque monebat
Ipse Amor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt, canis in vacuo leporem cum Gallicus aruo
Vidit; et hic praedam pedibus petit, ille salutem;
Alter, inhaesuro similis, jam jamque tenere
Sperat, et extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit deprensus: et ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus et virgo est; hic spe celer, illa, timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
Ocyor est, requiemque negat, tergoque fugaci
Imminet, et crinem sparsam ceruicibus afflat.
Viribus adsumtis expalluit illa, citaeque
Victa labore fugae, spectans Penëidas vndas,
Fer, pater, inquit, opem! si, flumina, numen habetis,
Quâ nimium placui, Tellus, aut hisce, vel istam,
Quae facit, vt laedar, mutando, perde figuram!
Vix prece finitâ, torpor grauis adligat artus;
Mollia cinguntur tenui praecordia libro;
In frondem crines, in ramos brachia crescunt;
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret;
Ora cacumen obit; remanet nitor vnus in illâ.
Hanc quoque Phoebus amat, positâque in stipite dextrâ,
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus.
Complexusque suis, ramos, vt membra, lacertis,
Oscula dat ligno; refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus: at, conjux quoniam mea non potes esse,
Arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te cytharae, te nostrae, laure, pharetrae.
Tu ducibus Latiis aderis cum laeta triumphum,
Vox canet, et longas visent Capitolia pompas.
Postibus Augustis eadem fidissima custos,
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Vtque meum intonsis caput est juuenile capillis,
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Paean: factis modo laurea ramis
Adnuit, vtque caput, visa est agitasse cacumen.
Est nemus Haemoniae, praerupta quod vndique claudit
Silua, vocant Tempe, per quae Peneus, ab imo
Effusus Pindo, spumosis voluitur vndis:
Nubila conducit, summasque adspergine siluas
Impluit; et sonitu plus, quam vicina, fatigat.
Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni
Amnis; in hoc, residens, facto de cautibus, antro,
Vndis jura dabat, Nymphisque, colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum,
Nescia, gratentur, consolenturne parentem:
Populifer Sperchius, et irrequietus Enipeus,
Apidanusque, senex, lenisque Amphrysos, et Aeas;
Moxque amnes alii, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest, imoque reconditus antro,
Fletibus auget aquas; natamque miserrimus Io
Luget, vt amissam: nescit, vitane fruatur,
An sit apud manes: sed, quam non inuenit vsquam,
Esse, putat, nusquam, atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Juppiter Io
Flumine; et: o virgo, Joue digna, tuoque beatum,
Nescio, quem, factura thoro, pete, dixerat, vmbras
Altorum nemorum, (et nemorum monstrauerat vmbras)
Dum calet, et medio sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum,
Praeside tuta Deo, nemorum secreta subibis;
Nec de plebe Deo; sed, qui coelestia magna
Sceptra manu teneo; sed, qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me! Fugiebat enim. Jam pascua Lernae
Consitaque arboribus Lyrcaea reliquerat arua,
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occulit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros,
Et, noctis faciem nebulas fecisse volucres,
Sub nitido, mirata, die, non fluminis illas
Esse, nec humenti, sensit, tellure remitti,
Atque, suus conjux vbi sit, circumspicit, vt quae

Deprensi toties jam nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit: aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait, delapsaque ab aethere summo,
Constitit in terris, nebulasque recedere jussit.
Conjugis aduentum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille juuencam.
Bos quoque, formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam inuita, probat; nec non, et cujus, et vnde,
Quoue sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Juppiter e terrâ genitam mentitur, vt auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, suos addicere amores;
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore;
Sed, leue si munus sociae generisque thorique
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum, timuitque Jouem, et fuit anxia furti,
Donec Arestoridae seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inde suis vicibus capiebant bina quietem;
Cetera seruabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo, spectabat ad Io;
Ante oculos Io, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci; cum Sol tellure sub altâ est,
Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis et amarâ pascitur herbâ,
Proque thoro, terrae, non semper gramen habenti,
Incubat infelix, limosaque flumina potat.
Illa etiam, supplex, Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit, quae brachia tenderet Argo,
Conatoque queri mugitus edidit ore,
Pertimuitque sonos, propriâque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, vbi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas, nouâque vt conspexit in vndâ
Cornua, pertimuit, seque, exsternata, refugit.
Naïdes ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit; at illa patrem sequitur, sequiturque sorores,
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis,

Nec retinet lacrymas, et, si modo verba sequantur,
Oret opem, nomenque suum casusque loquatur.
Litera, pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus et niueae pendens ceruice iuuencae,
Me miserum! ingeminat. Tune es quaesita per omnes,
Nata, mihi terras? tu, non inuenta, reperta,
Luctus eras leuior. Retices, nec mutua nostris
Dicta refers; alto tantum suspiria ducis
Pectore, quodque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego, ignarus, thalamos taedasque parabam,
Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum;
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed, nocet, esse Deum, praeclusaque janua leti
Aeternum nostros luctus extendit in aeuum.
Talia moerenti stellatus submouet Argus,
Ereptamque patri, diuersa in pascua natam
Abstrahit; ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, vnde, sedens, partes speculetur in omnes.
Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos vltra
Ferre potest, natumque vocat, quem lucida partu
Pleias enixa est, letoque det, imperat, Argum.
Parua mora est, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Haec vbi disposuit, patriâ Joue natus ab arce
Desilit in terras; illic tegimenque remouit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hâc agit, vt pastor, per deuia rura capellas,
Dum venit, abductas, et structis cantat auenis.
Voce nouâ captus, custos Junonius: at tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori foecundior vllo
Herba loco est, aptamque vides pastoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, et euntem, multa loquendo,
Detinuit sermone diem, junctisque canendo
Vincere arundinibus seruantia lumina, tentat.
Ille tamen pugnat, molles euincere somnos,
Et, quamuis sopor est oculorum parte receptus,

Parte tamen vigilat. Quaerit quoque, (namque reperta
Fistula nuper erat) quâ sit ratione reperta.
Tum Deus: Arcadiae gelidis sub montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas vna fuit: Nymphae Syringa vocabant.
Non semel et Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunque Deos vmbrosaue silua, feraxue
Rus habet. Ortygiam studiis ipsâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianae
Falleret, et credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycaeo
Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acutâ,
Talia verba refert. (restabat, verba referre)
Et, precibus spretis, fugisse per auia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerit: hîc illi cursum impedientibus vndis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores,
Panaque, cum, prensam sibi jam Syringa, putaret,
Corpore pro Nymphae, calamos tenuisse palustres;
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti;
Arte nouâ, vocisque Deum dulcedine captum:
Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit!
Atque ita, disparibus calamis compagine cerae
Inter se junctis, nomen tenuisse puellae.
Talia dicturus, vidit Cyllenius, omnes
Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem, firmatque soporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat ense,
Quâ collo confine caput: saxoque cruentum
Dejicit, et maculat praeruptam sanguine cautem.
Arge, jaces, quodque in tot lumina lumen habebas,
Exstinctum est, centumque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucrisque suae Saturnia pennis
Collocat, et gemmis caudam stellantibus implet.
Protinus exarsit, nec tempora distulit irae,
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicae, stimulosque in pectore caecos
Condidit, et profugam per totum terruit orbem.

Vltimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripae
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, et lacrymis, et luctisono mugitu,
Cum Joue visa queri est, finemque orare malorum.
Conjugis ille suae complexus colla lacertis,
Finiat vt poenas tandem, rogat. Inque futurum
Pone metus, inquit; numquam tibi caussa doloris
Haec erit! — et Stygias, jubet, hoc audire paludes.
Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores,
Fitque, quod ante fuit: fugiunt e corpore setae,
Cornua decrescunt, fit luminis arctior orbis,
Contrahitur rictus, redeunt humerique manusque,
Vngulaque in quinos dilapsa absumitur vngues.
De boue nil superest, formae nisi candor, in illâ:
Officioque pedum Nympha contenta duorum
Erigitur, metuitque loqui, ne, more juuencae,
Mugiat; et timide verba intermissa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ. —
Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Jouis, perque vrbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis aequalis et annis,
Sole satus, Phaëthon, quem, quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phoeboque parente superbum,
Non tulit Inachides: matrique, ait, omnia, demens,
Credis, et es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.
Quoque magis doleas, genetrix, ait: ille ego, liber,
Ille ferox, tacui: pudet, haec opprobria nobis
Et dici potuisse, et non potuisse repelli.
At tu, si modo sum coelesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meque adsere coelo!
Dixit, et implicuit materno brachia collo,
Perque suum, Meropisque caput, taedasque sororum,
Traderet, orauit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti sibi criminis; vtraque coelo
Brachia porrexit, spectansque ad lumina Solis:
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,

Nate, tibi juro, quod nos auditque viditque,
Hôc te, quem spectas, hôc te, qui temperat orbem,
Sole satum. Si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi, sitque oculis lux ista nouissima nostris.
Nec longus labor est, patrios tibi nosse penates:
Vnde oritur, domus est terrae contermina nostrae.
Si modo fert animus: gradere; et scitabere ab ipso!
Emicat extemplo, laetus, post talia matris
Dicta suae Phaëthon, et concidit aethera mente;
Aethiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
Sidereis, transit, patriosque adit, impiger, ortus.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Secundus.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammasque imitante pyropo,
Cujus ebur nitidum fastigia summa tenebat.
Argenti bifores radiabant lumine valuae;
Materiem superabat opus: nam Mulciber illic
Aequora caelarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, coelumque, quod imminet orbi.
Caeruleos habet vnda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas: quarum pars nare videntur,
Pars, in mole sedens, virides siccare capillos;
Pisce vehi quaedam. Facies non omnibus vna,
Nec diuersa tamen: qualem decet esse sororum.
Terra viros, vrbesque gerit, siluasque, ferasque,
Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
Haec super imposita est coeli fulgentis imago;
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.

Quo simul accliuo Clymeneïa limite proles
Venit, et intrauit dubitati tecta parentis.
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veste, sedebat
In solio Phoebus, claris lucente smaragdis.
A dextrâ laeuâque Dies, et Mensis, et Annus,
Seculaque, et positae spatiis aequalibus Horae:
Verque nouum stabat, cinctum florente coronâ;
Stabat nuda Aestas, et spicea serta gerebat;
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus vuis;
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos.
Inde, loco medius, rerum nouitate pauentem,
Sol oculis juuenem, quibus adspicit omnia, vidit.
Quaeque viae tibi caussa? quid hâc, ait, arce petisti,
Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert: o lux immensi publica mundi,
Phoebe pater, si das hujus mihi nominis vsum,
Nec falsâ Clymene culpam sub imagine celat;
Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris! —
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusque accedere, jussit:
Amplexuque dato: nec tu, meus esse, negari,
Dignus es, et Clymene veros, ait, edidit ortus:
Quôque minus dubites, quoduis pete munus: vt illud,
Me tribuente, feras, promissis testis adesto
Dîs juranda palus, oculis incognita nostris. —
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus et moderamen equorum.
Poenituit, jurasse, patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ est. Vtinam promissa, liceret,
Non dare! confiteor: solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere, licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëton, et quae nec viribus istis
Munera coueniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis; non est mortale, quod optas.
Plus etiam, quam, quod Superis contingere, fas sit,
Nescius, adfectas. Placeat sibi quisque, licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,

Hunc Deus arcitenens, et numquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, vsus,
Mille grauem telis, exhaustâ paene pharetrâ,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neue operis famam possit delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitae serpentis nomine, dictos.
Hîc iuuenum quicunque manu, pedibusue rotâue,
Vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de quâlibet arbore Phoebus.
Primus amor Phoebi, Daphne Penëia; quem non
Fors ignara dedit, sed saeua Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victâ serpente superbus,
Viderat, adducto flectentem cornua neruo:
Quidque tibi, lasciue puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti;
Qui modo, pestifero tot iugera ventre prementem,
Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face, nescio quos, esto contentus, amores
Irritare tuâ, nec laudes adsere nostras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phoebe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria, nostrâ.
Dixit, et, eliso percussis aëre pennis,
Impiger, vmbrosâ Parnasi constitit arce,
Eque sagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acutâ;
Quod fugat, obtusum, et habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nymphâ Penëide fixit; at illa
Laesit Apollineas, trajecta per ossa, medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Siluarum latebris captiuarumque ferarum
Exuuiis gaudens, innuptaeque aemula Phoebes.
Vittâ coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere; illa, auersata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum auia lustrat:
Nec, quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.
Saepe pater dixit: generum mihi, filia, debes!

Saepe pater dixit: debes mihi, nata, nepotes!
Illa, velut crimen, taedas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffunditur ora rubore,
Inque patris blandis haerens ceruice lacertis,
Da mihi, perpetuâ, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui; dedit hoc pater ante Dianae.
Ille quidem obsequitur; sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat. —
Phoebus amat, visaeque cupit connubia Daphnes:
Quaeque cupit, sperat, suaque illum oracula fallunt.
Vtque leues stipulae demtis adolentur aristis;
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admouit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit; sic pectore toto
Vritur, et sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatas collo pendere capillos:
Et; quid, si comantur? ait; videt igne micantes,
Sideribus similes, oculos; videt oscula, quae non
Est, vidisse, satis; laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, et nudos, mediâ plus parte, lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit, ocyor aurâ
Illa leui, neque ad haec reuocantis verba resistit:
Nympha, precor, Penëi, mane: (non insequor hostis)
Nympha, mane! sic agna lupum, sic cerua leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbae,
Hostes quaeque suos; amor est mihi caussa sequendi.
Me miserum! ne prona cades, indignaue laedi
Crura secent sentes, et sim tibi causa doloris.
Aspera, quâ properas, loca sunt: moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe; moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor; non hic armenta, gregesue,
Horridus, obseruo; nescis, temeraria, nescis,
Quem fugias, ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, et Tenedos, Patareaque regia seruit.
Juppiter est genitor. Per me, quod eritque, fuitque,
Estque, patet; per me concordant carmina neruis.
Certa quidem nostra est; nostrâ tamen vna sagittâ
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est; opiferque per orbem
Dicor, et herbarum est subjecta potentia nobis.

mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis,
prosunt domino, quae prosunt omnibus, artes!
ı locuturum timido Penëia cursu
t: cumque ipso verba imperfecta reliquit,
; quoque visa decens. Nudabant corpora venti,
aque aduersas vibrabant flamina vestes;
uis impexos retro dabat aura capillos;
aque forma fugâ est. Sed enim non sustinet vltra,
ere blanditias, juuenis Deus, vtque monebat
Amor, admisso sequitur vestigia passu.
canis in vacuo leporem cum Gallicus aruo
;, et hic praedam pedibus petit, ille salutem;
, inhaesuro similis, jam jamque tenere
at, et extento stringit vestigia rostro;
in ambiguo est, an sit deprensus: et ipsis
sibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.
Deus et virgo est; hic spe celer, illa timore.
tamen insequitur, pennis adjutus amoris,
r est, requiemque negat, tergoque fugaci
net, et crinem sparsam ceruicibus afflat.
ous adsumtis expalluit illa, citaeque
ı labore fugae, spectans Penëidas vndas,
pater, inquit, opem! si, flumina, numen habetis,
nimium placui, Tellus, aut hisce, vel istam,
facit, vt laedar, mutando, perde figuram!
prece finitâ, torpor grauis adligat artus;
a cinguntur tenui praecordia libro;
ondem crines, in ramos brachia crescunt;
modo tam velox, pigris radicibus haeret;
cacumen obit; remanet nitor vnus in illâ.
quoque Phoebus amat, positâque in stipite dextrâ,
t adhuc trepidare nouo sub cortice pectus.
plexusque suis, ramos, vt membra, lacertis,
a dat ligno; refugit tamen oscula lignum.
Deus: at, conjux quoniam mea non potes esse,
eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
oma, te cytharae, te nostrae, laure, pharetrae.
ucibus Latiis aderis cum laeta triumphum
canet, et longae visent Capitolia pompae.
ous Augustis eadem fidissima custos,
fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Vtque meum intonsis caput est iuuenile capillis,
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Paean: factis modo laurea ramis
Adnuit, vtque caput, visa est agitasse cacumen.
Est nemus Haemoniae, praerupta quod vndique claudit
Silua; vocant Tempe, per quae Peneus, ab imo
Effusus Pindo, spumosis voluitur vndis:
Nubila conducit, summasque adspergine siluas
Impluit; et sonitu plus, quam vicina, fatigat.
Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni
Amnis; in hoc, residens, facto de cautibus, antro,
Vndis jura dabat, Nymphisque, colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum,
Nescia, gratentur, consolenturne parentem:
Populifer Sperchius, et irrequietus Enipeus,
Apidanusque, senex, lenisque Amphrysos, et Aeas;
Moxque amnes alii, qui, quâ tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest, imoque reconditus antro,
Fletibus auget aquas; natamque miserrimus Io
Luget, vt amissam: nescit, vitâne fruatur,
An sit apud manes: sed, quam non inuenit vsquam,
Esse, putat, nusquam, atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Juppiter Io
Flumine, et: o virgo, Joue digna, tuoque beatum,
Nescio, quem, factura thoro, pete, dixerat, vmbras
Altorum nemorum, (et nemorum monstrauerat vmbras)
Dum calet, et medio sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum,
Praeside tuta Deo, nemorum secreta subibis,
Nec de plebe Deo; sed, qui coelestia magna
Sceptra manu teneo; sed, qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me! Fugiebat enim. Jam pascua Lernae
Consitaque arboribus Lyrcaea reliquerat arua,
Cum Deus inductâ latas caligine terras
Occulit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros,
Et, noctis faciem nebulas fecisse volucres,
Sub nitido, mirata, die, non fluminis illas
Esse, nec humenti, sensit, tellure remitti,
Atque, suus conjux vbi sit, circumspicit, vt quae

Deprensi toties jam nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit: aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait, delapsaque ab aethere summo,
Constitit in terris, nebulasque recedere jussit.
Conjugis aduentum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille juuencam.
Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam inuita, probat; nec non, et cujus, et vnde,
Quoue sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Juppiter e terrâ genitam mentitur, vt auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, suos addicere amores;
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore;
Sed, leue si munus sociae generisque thorique
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum, timuitque Jouem, et fuit anxia furti,
Donec Arestoridae seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inde suis vicibus capiebant bina quietem;
Cetera seruabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo, spectabat ad Io;
Ante oculos Io, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci; cum Sol tellure sub altâ est,
Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis et amarâ pascitur herbâ,
Proque thoro, terrae non semper gramen habenti,
Incubat infelix, limosaque flumina potat.
Illa etiam, supplex, Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit, quae brachia tenderet Argo,
Conatoque queri mugitus edidit ore,
Pertimuitque sonos, propriâque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, vbi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas, nouâque vt conspexit in vndâ
Cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit; at illa patrem sequitur, sequiturque sorores,
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis,

Nec retinet lacrymas, et, si modo verba sequantur,
Oret opem, nomenque suum casusque loquatur.
Litera, pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus et niueae pendens ceruice juuencae,
Me miserum! ingeminat. Tune es quaesita per omnes,
Nata, mihi terras? tu, non inuenta, repertâ,
Luctus eras leuior. Retices, nec mutua nostris
Dicta refers; alto tantum suspiria ducis
Pectore, quodque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego, ignarus, thalamos taedasque parabam,
Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum;
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed, nocet, esse Deum, praeclusaque janua leti
Aeternum nostros luctus extendit in aeuum.
Talia moerenti stellatus submouet Argus,
Ereptamque patri, diuersa in pascua natam
Abstrahit; ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, vnde, sedens, partes speculetur in omnes.
Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos vltra
Ferre potest, natumque vocat, quem lucida partu
Pleias enixa est, letoque det, imperat, Argum.
Parua mora est, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Haec vbi disposuit, patriâ Joue natus ab arce
Desilit in terras; illic tegimenque remouit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hâc agit, vt pastor, per deuia rura capellas,
Dum venit, abductas, et structis cantat auenis.
Voce nouâ captus, custos Junonius: at tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori foecundior vllo
Herba loco est, aptamque vides pastoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, et euntem, multa loquendo,
Detinuit sermone diem, junctisque canendo
Vincere arundinibus seruantia lumina, tentat.
Ille tamen pugnat, molles euincere somnos,
Et, quamuis sopor est oculorum parte receptus,

Parte tamen vigilat. Quaerit quoque, (namque reperta
Fistula nuper erat) quâ sit ratione reperta.
   Tum Deus: Arcadiae gelidis sub montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas vna fuit: Nymphae Syringa vocabant.
Non semel et Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunque Deos vmbrosaue silua, feraxue
Rus habet. Ortygiam studiis ipsâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianae,
Falleret, et credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycaeo,
Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acutâ,
Talia verba refert. (restabat verba referre)
Et, precibus spretis, fugisse per auia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerit: hîc illi cursum impedientibus vndis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores,
Panaque, cum, prensam sibi jam Syringa, putaret,
Corpore pro Nymphae, calamos tenuisse palustres;
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti;
Arte nouâ, vocisque Deum dulcedine captum:
Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit!
Atque ita, disparibus calamis compagine cerae
Inter se junctis, nomen tenuisse puellae.
Talia dicturus, vidit Cyllenius, omnes
Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem, firmatque soporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat ense,
Quâ collo confine caput: saxoque cruentum
Dejicit, et maculat praeruptam sanguine cautem.
Arge, jaces, quodque in tot lumina lumen habebas,
Exstinctum est, centumque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucrisque suae Saturnia pennis
Collocat, et gemmis caudam stellantibus implet.
   Protinus exarsit, nec tempora distulit irae,
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicae, stimulosque in pectore caecos
Condidit, et profugam per totum terruit orbem.

Vltimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripae
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, et lacrymis, et luctisono mugitu,
Cum Ioue visa queri est, finemque orare malorum.
Coniugis ille suae complexus colla lacertis,
Finiat vt poenas tandem, rogat. Inque futurum
Pone metus, inquit; numquam tibi caussa doloris
Haec erit! — et Stygias, iubet, hoc audire paludes.
Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores,
Fitque, quod ante fuit: fugiunt e corpore setae,
Cornua decrescunt, fit luminis arctior orbis,
Contrahitur rictus, redeunt humerique manusque,
Vngulaque in quinos dilapsa absumitur vngues.
De boue nil superest, formae nisi candor, in illâ:
Officioque pedum Nympha contenta duorum
Erigitur, metuitque loqui, ne, more iuuencae,
Mugiat; et timide verba intermissa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ. —
Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Iouis, perque vrbes iuncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis aequalis et annis,
Sole satus, Phaëthon, quem, quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phoeboque parente superbum,
Non tulit Inachides: matrique, ait, omnia, demens,
Credis, et es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.
Quôque magis doleas, genetrix, ait: ille ego, liber,
Ille ferox, tacui: pudet, haec opprobria nobis
Et dici potuisse, et non potuisse repelli.
At tu, si modo sum coelesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meque adsere coelo!
Dixit, et implicuit materno brachia collo,
Perque suum, Meropisque caput, taedasque sororum,
Traderet, orauit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti sibi criminis; vtraque coelo
Brachia porrexit, spectansque ad lumina Solis:
Per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,

Nate, tibi juro, quod nos auditque viditque,
Hôc te, quem spectas, hôc te, qui temperat orbem,
Sole satum. Si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi, sitque oculis lux ista nouissima nostris.
Nec longus labor est, patrios tibi nosse penates:
Vnde oritur, domus est terrae contermina nostrae.
Si modo fert animus: gradere; et scitabere ab ipso!
Emicat extemplo, laetus, post talia matris
Dicta suae Phaëthon, et concidit aethera mente;
Aethiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
Sidereis, transit, patriosque adit, impiger, ortus.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Secundus.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammasque imitante pyropo,
Cujus ebur nitidum fastigia summa tenebat.
Argenti bifores radiabant lumine valuae;
Materiem superabat opus: nam Mulciber illic
Aequora caelarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, coelumque, quod imminet orbi.
Caeruleos habet vnda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas: quarum pars nare videntur,
Pars, in mole sedens, virides siccare capillos;
Pisce vehi quaedam. Facies non omnibus vna,
Nec diuersa tamen: qualem decet esse sororum.
Terra viros, vrbesque gerit, siluasque, ferasque,
Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
Haec super imposita est coeli fulgentis imago;
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.

Quo simul accliuo Clymeneia limite proles
Venit, et intrauit dubitati tecta parentis.
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veste, sedebat
In solio Phoebus, claris lucente zmaragdis.
A dextrâ laeuâque Dies, et Mensis, et Annus,
Seculaque, et positae spatiis aequalibus Horae:
Verque nouum stabat, cinctum florente coronâ;
Stabat nuda Aestas, et spicea serta gerebat;
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus vuis,
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos.
Inde, loco medius, rerum nouitate pauentem,
Sol oculis juuenem, quibus adspicit omnia, vidit.
Quaeque viae tibi caussa? quid hâc, ait, arce petisti,
Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert: o lux immensi publica mundi,
Phoebe pater, si das hujus mihi nominis vsum,
Nec falsâ Clymene culpam sub imagine celat;
Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris! —
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusque accedere, jussit:
Amplexuque dato: nec tu, meus esse, negari
Dignus es, et Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quôque minus dubites, quoduis pete munus: vt illud,
Me tribuente, feras, promissis testis adesto
Dîs juranda palus, oculis incognita nostris. —
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus et moderamen equorum.
Poenituit, jurasse, patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ est. Vtinam promissa, liceret,
Non dare! confiteor: solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere, licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëton, et quae nec viribus istis
Munera coueniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis; non est mortale, quod optas.
Plus etiam, quam, quod Superis contingere, fas sit,
Nescius, adfectas. Placeat sibi quisque, licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,

Me, valet, excepto. Vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus. Et quid Joue majus habemus?
Ardua prima via est, et quâ vix mane recentes
Enitantur equi: medio est altissima coelo;
Vnde mare et terras ipsi mihi saepe videre,
Fit timor, et pauidâ trepidat formidine pectus.
Vltima prona via est, et eget moderamine certo.
Tunc etiam, quae me subjectis excipit vndis,
Ne ferar in praeceps, Thetys solet ipsa vereri.
Adde, quod assiduâ rapitur vertigine coelum,
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in aduersum, nec me, qui cetera, vincit
Impetus, et rapido contrarius euehor orbi.
Finge, datos currus. Quid agas? poterisne rotatis
Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan, et lucos illic, vrbesque, domosque
Concipias animo, delubraque ditia donis
Esse. Per insidias iter est formasque ferarum.
Vtque viam teneas, nulloque errore traharis,
Per tamen aduersi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Saeuaque circuitu curuantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curuantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent quos ore et naribus efflant,
In promtu, regere, est. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; ceruixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, caue! dum resque sinit, tua corrige vota!
Scilicet, vt, nostro genitum te sanguine, credas,
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo,
Et patrio, pater esse, metu probor. Adspice vultus,
Ecce, meos! vtinamque oculos in pectora posses
Inserere, et patrias intus deprendere curas!
Denique, quidquid habet diues, circumspice, mundus,
Eque tot ac tantis coeli, terraeque, marisque
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam!
Deprecor hoc vnum, quod, vero nomine, poena,
Non honor, est. Poenam, Phaëthon, pro munere, poscis.

Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias jurauimus vndas)
Quodcunque optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat,
Propositumque tenet, flagratque cupidine currus.
Ergo, quâ licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit juuenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
Curuatura rotae; radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positaeque ex ordine gemmae
Clara repercusso reddebant lumina Phoebo.
Dumque ea, magnanimus, Phaëthon miratur, opusque
Perspicit, ecce! vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, et plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
Lucifer, et coeli statione nouissimus exit.
At, pater vt terras mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremae velut euanescere Lunae;
Jungere equos, Titan velocibus imperat Horis.
Jussa Deae celeres peragunt, ignemque vomentes,
Ambrosiae succo saturos, praesepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, et rapidae fecit patientia flammae;
Imposuitque comae radios; praesagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes his saltem monitis parere paternis,
Parce, puer, stimulis, et fortius vtere loris.
Sponte suâ properant. Labor est, inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curuamine limes,
Zonarumque trium contentus fine; polumque
Effugit australem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hâc sit iter; manifesta rotae vestigia cernes.
Vtque ferant aequos et coelum et terra calores,
Nec preme, nec summum molire per aethera currum.
Altius egressus, coelestia tecta cremabis;
Inferius, terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neue sinisterior pressam rota ducat ad aram.
Inter vtrumque tene. Fortunae cetera mando,

Quae iuuet, et melius, quam tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in litore metas
Humida nox tetigit. Non est mora libera nobis:
Poscimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu; vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus, vtere nostris,
Dum potes, et solidis etiamnum sedibus adstas,
Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
Quae tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum,
Statque super, manibusque datas contingere habenas
Gaudet, et inuito grates agit inde parenti.
Intereà volucres, Pyroëis, Eous, et Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
Quae postquam Thetys, fatorum ignara nepotis,
Repulit, et facta est immensi copia mundi:
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis,
Obstantes findunt nebulas, pennisque leuati
Praetereunt ortos îsdem de partibus Euros.
Sed leue pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitâque iugum grauitate carebat.
Vtque labant curuae, iusto sine pondere, naues,
Perque mare, instabiles, nimiâ leuitate, feruntur:
Sic onere adsueto vacuus dat in aëre saltus,
Succutiturque altè, similisque est currus inani.
Quod simul ac sensere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spatium, nec, quo prius, ordine currunt.
Ipse pauet: nec, quâ commissas flectat habenas,
Nec scit, qua sit iter: nec, si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito frustrà tentarunt aequore tingui.
Quaeque polo posita est glaciali proxima, serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis vlli,
Incaluit, sumsitque nouas feruoribus iras.
Te quoque, turbatum, memorant, fugisse, Boöte,
Quamuis tardus eras, et te tua plaustra tenebant.
Vt vero summo despexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque jacentes,
Palluit, et subito genua intremuere timore,
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae;

Et jam mallet, equos numquam tetigisse paternos;
Jamque, agnosse genus, piget, et valuisse rogando;
Jam, Meropis dici cupiens, ita fertur, vt acta
Praecipiti pinus Boreâ, cui victa remisit
Frena suus rector, quam Dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum coeli post terga relictum,
Ante oculos plus est: animo metitur vtrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus; interdum respicit ortus,
Quidque agat, ignarus, stupet: et nec frena remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula coelo,
Vastarumque videt, trepidus, simulacra ferarum.
Est locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpios, et caudâ, flexisque vtrimque lacertis,
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer, vt, nigri madidum sudore veneni,
Vulnera curuatâ minitantem cuspide, vidit,
Mentis inops, gelidâ formidine lora remisit.
Quae postquam summum tetigere, jacentia, tergum,
Exspatiantur equi, nulloque inhibente, per auras
Ignotae regionis eunt; quàque impetus egit,
Hâc, sine lege, ruunt: alteque sub aethere fixis
Incursant stellis, rapiuntque per auia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliua viasque
Praecipites spatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, vt quaeque altissima, tellus;
Fissaque, agit rimas, et succis aret ademtis.
Pabula canescunt; cum frondibus vritur arbos;
Materiamque suo praebet seges arida damno.
Parua queror. Magnae pereunt cum moenibus vrbes;
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Siluae cum montibus ardent:
Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Oete,
Et, nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineusque Helicon, et, nondum Oeagrius, Haemos;
Ardet in immensum, geminatis ignibus, Aetne,
Parnasusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys,
Et tandem Rhodope, niuibus caritura, Mimasque,

idymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cithaeron.
e prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus ardet,
saque, cum Pindo, majorque ambobus Olympus,
riaeque Alpes, et nubifer Apenninus.
unc vero Phaethon cunctis e partibus orbem
spicit accensum, nec tantos sustinet aestus,
uentesque auras, velut e fornace profunda,
e trahit; currusque suos candescere sentit.
neque jam cineres ejectatamque favillam
rre potest, calidoque involvitur undique fumo.
oque eat, aut ubi sit, piceâ caligine tectus,
scit, et arbitrio volucrum raptatur equorum.
nguine tum, credunt, in corpora summa vocato,
thiopum populos nigrum traxisse colorem.
m facta est Libye, raptis humoribus aestu,
ida; tum Nymphae passis, fontesque, lacusque
fleuere comis. Quaerit Boeotia Dircen,
gos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
o sortita loco distantes flumina ripas
ta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
reosque senex, Teuthranteusque Caïcus,
celer Ismenos, cum Phocaïco Erymantho,
surusque iterum, Xanthus, flavusque Lycormas,
ique recurvatis ludit Maeandros in undis,
gdoniusque Melas, et Taenarius Eurotas.
sit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
ermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Ister.
stuat Alpheos; ripae Spercheïdes ardent;
odque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum.
quae Maeonias celebrarant carmine ripas,
umineae volucres medio caluere Caystro.
lus in extremum fugit, perterritus, orbem,
culuitque caput, quod adhuc latet; Ostia septem,
luerulenta vacant, septem sine flumine, valles.
rs eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, siccat,
speriosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
ique fuit rerum promissa potentia, Tybrin.
silit omne solum, penetratque in Tartara rimis
men, et infernum terret cum conjuge regem.
mare contrahitur, siccaeque est campus arenae,

Quod modo pontus erat. Quosque altum texerat aequor,
Exsistunt montes, et sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces, nec se super aequora curui
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum, summo resupina profundo,
Exanimata jacent. Ipsum quoque Nerea, fama est,
Doridaque, et natas, tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus, aquis cum toruo brachia vultu
Exserere, ausus erat; ter non tulit aëris aestus.
Alma tamen Tellus, vt erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosque vndique fontes,
Qui se condiderant in opacae viscera matris,
Sustulit omniferos, collo tenus arida, vultus,
Opposuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens, paullum subsedit, et infra,
Quam solet esse, fuit, siccâque ita voce locuta est:
Si placet hoc, meruique, quid, ô! tu fulmina cessant,
Summe Deûm? liceat periturae viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore leuare!
Vix equidem fauces haec ipsa in verba resoluo.
Presserat ora vapor; tostos, en! adspice crines,
Inque oculis tantum, tantum super ora fauillae.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers, quod adunci vulnera aratri
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quod thura ministro?
Sed tamen, exitium, fac, me meruisse: quid vndae,
Quid meruit frater? cur, illi tradita sorte,
Aequora decrescunt, et ab aethere longius absunt?
Quodsi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At coeli miserere tui! Circumspice vtrumque!
Fumat vterque polus: quos si vitiauerit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas, en! ipse laborat,
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terrae pereunt, si regia coeli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc superest, et rerum consule summae.
Dixerat haec Tellus: neque enim tolerare vaporem
Vlterius potuit, nec dicere plura, suumque
Retulit os in se, propioraque manibus antra.

At pater omnipotens, Superos testatus, et ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura graui, summam petit, arduus, arcem,
Vnde solet latis nubes inducere terris;
Vnde mouet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit, nec, quos coelo dimitteret, imbres.
Intonat: et dextrâ libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam, pariterque animâque, rotisque
Expulit, et saeuis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi, et, saltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frenà jacent, illic, temone reuulsus,
Axis; in hâc radii fractarum parte rotarum,
Sparsaque sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flammà populante capillos,
Voluitur in praeceps, longoque per aëra tractu
Fertur: vt interdum de coelo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem, procul a patriâ, diuerso maximus orbe,
Excipit Eridanus, spumantiaque abluit ora.
   Naïdes Hesperiae trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo, signantque hôc carmine saxum:
Hîc situs est Phaëthon, currus auriga paterni;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
Condiderat vultus, et, si modo credimus, vnum
Ipse diem sine Sole, ferunt. Incendia lumen
Praebebant, aliquisque malo fuit vsus in illo.
At Clymene, postquam dixit, quaecunque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris, et amens,
Et laniata sinus, totum percensuit orbem,
Exanimesque artus primò, mox ossa, requirens,
Reperit ossa tamen peregrinâ condita ripâ,
Incubuitque loco: nomenque, in marmore lectum,
Perfudit lacrymis, et aperto pectore fouit.
Nec minus Heliades fletus et (inania morti
Munera!) dant lacrymas, et, caesae pectora palmis,
Non auditurum miseras, Phaëthonta, querelas
Nocte dieque vocant, adsternunturque sepulcro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:

Illae, more suo, (nam morem fecerat vsus)
Plangorem dederant. E quîs Phaëthusa, sororum
Maxima, cum vellet terrae procumbere, quaesta est,
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subitâ radice retenta est.
Tertia, cum, crinem manibus laniare, pararet,
Auellit frondes. Haec, stipite crura teneri,
Illa dolet, fieri longos sua brachia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perque gradus, vterum, pectusque, humerosque, manusque,
Ambit, et exstabant tantum ora, vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi, quoò trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? et, dum licet, oscula jungat?
Non satis est: truncis auellere corpora, tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere; at inde
Sanguineae manant, tamquam de vulnere, guttae.
Parce, precor, mater, quaecunque est saucia, clamat:
Parce, precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale! Cortex in verba nouissima venit.
Inde fluunt lacrymae, stillataque sole rigescunt
De ramis electra nouis, quae lucidus amnis
Excipit, et nuribus mittit gestanda Latinis.
Adfuit huic monstro proles Stheneleïa, Cycnus,
Qui tibi, materno quamuis a sanguine junctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille, relicto
(Nam Ligurum populos, et magnas rexerat vrbes)
Imperio, ripas virides, amnemque querelis
Eridanum impleràt, siluamque, sororibus auctam:
Cum vox est tenuata viro, canaeque capillos
Dissimulant plumae, collumque a pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat junctara rubentes.
Penna latus vestit; tenet os sine acumine rostrum;
Fit noua Cycnus auis: nec se coeloque Jouique
Credit: vt injustè missi memor ignis ab illo,
Stagna petit, patulosque lacus, ignemque perosus,
Quae colat, elegit contraria flumina flammis.
Squalidus intereà genitor Phaëthontis, et expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Esse solet; lucemque odit, seque ipse, diemque;
Datque animum in luctus, et luctibus adjicit iram,

Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab aeui
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigetque
Actorum, sine fine, mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat, portantes lumina, currus.
Si nemo est, omnesque Dei, non posse, fatentur,
Ipse agat: vt saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres, aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos. —
Talia dicentem, circumstant omnia Solem
Numina, neue velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Missos quoque Juppiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, et adhuc terrore pauentes,
Phoebus equos, stimuloque domans et verbere, saeuit:
Saeuit enim, natumque objectat, et imputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia coeli
Circuit, et, ne quid, labefactum viribus ignis,
Corruat, explorat. Quae, postquam firma, suique
Roboris esse, videt, terras, hominumque labores
Perspicit. — Arcadiae tamen est impensior illi
Cura suae: fontesque, et nondum audentia labi,
Flumina restituit; dat terrae gramina, frondes
Arboribus, laesasque, jubet, reuirescere siluas.
Dum redit, (itque frequens) in virgine Nonacrinâ
Haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus, lanam mollire trahendo,
Nec positu variare comas. Vbi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leue manu jaculum, modo sumserat arcum,
Miles erat Phoebes: nec Maenalon attigit vlla,
Gratior hâc Triuiae; sed nulla potentia longa est.
Vlterius, medio, spatium Sol altus habebat,
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
Arcus, inque solo, quod texerat herba, jacebat,
Et pictam positâ pharetram ceruice premebat.
Juppiter, vt vidit fessam, et custode vacantem:
Hoc certe conjux furtum mea nesciet, inquit;
Aut, si rescierit; sunt, o! sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultumque Dianae,

Atque ait: o! comitum, virgo, pars vna mearum,
In quibus es venata jugis? de cespite virgo
Se leuat, et: salue, numen, me judice, dixit;
Audiat ipse, licet, majus Joue. Ridet, et audit;
Et, sibi praeferri se, gaudet, et oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Quâ venata foret siluâ, narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
(Adspiceres vtinam, Saturnia; mitior esses!)
Illa quidem pugnat; sed quae superare puella,
Quisue Jouem poterat? superum petit aethera victor
Juppiter. Huic odio nemus est, et conscia silua:
Vnde pedem referens, paene est oblita, pharetram
Tollere cum telis, et, quem suspenderat, arcum.
Ecce! suo comitata choro, Dictynna, per altum
Maenalon ingrediens et caede superba ferarum,
Adspicit hanc, visamque vocat: clamata, refugit,
Et timuit primo, ne Juppiter esset in illâ.
Sed, postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerumque accessit ad harum.
Heu, quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, vt ante solebat,
Juncta Deae lateri, nec toto est agmine prima;
Sed silet, et laesi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam. Nymphae, sensisse, feruntur.
Orbe resurgebant Lunaria cornua nono,
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo, cum murmure labens,
Ibat, et attritas versabat, riuus, arenas.
Vt loca laudauit, summas pede contigit vndas:
His quoque laudatis, procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit. Cunctae velamina ponunt;
Vna moras quaerit. Dubitanti vestis adempta est:
Quâ positâ, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitae, manibusque vterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deque suo, jussit, secedere coetu. —
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,

Distuleratque graues in idonea tempora poenas.
Caussa morae nulla est: et jam puer Arcas, (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obuertit saeuam cum lumine mentem:
Scilicet, hoc vnum restabat, adultera, dixit,
Vt foecunda fores, fieretque injuria partu
Nota, Jouisque mei testatum dedecus esset!
Haud impune feres, adimam tibi, nempe, figuram,
Quâ tibi, quâque places nostro, importuna, marito.
Dixit, et, adversâ, prensis a fronte capillis,
Strauit humi pronam. Tendebat brachia, supplex:
Brachia coeperunt nigris horrescere villis,
Curuarique manus, et aduncos crescere in vngues,
Officiōque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Joui, lato fieri deformia rictu.
Neue preces animos, et verba potentia, flectant:
Posse loqui, eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris, rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque mansit in vrsâ;
Adsiduoque suos gemitu testata dolores,
Qualescunque manus ad coelum et sidera tollit,
Ingratumque Jouem, nequeat cum dicere, sentit.
Ah, quoties, solâ non ausa quiescere siluâ,
Ante domum, quondamque suis errauit in agris!
Ah, quoties per saxa canum latratibus acta est!
Venatrixque, metu venantum territa, fugit!
Saepe feris latuit visis, oblita, quid esset,
Vrsaque, conspectos in montibus horruit vrsos,
Pertimuitque lupos, quamuis pater esset in illis.
Ecce! Lycaoniae proles, ignara parentis,
Arcas adest, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis siluas Erymanthidas ambit,
Incidit in matrem. Quae restitit, Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit. Ille refugit,
Immotosque oculos in se sine fine tenentem,
Nescius, extimuit, propiusque accedere auenti
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens, pariterque ipsosque, nefasque,
Sustulit, et celeri raptos per inania vento
Imposuit coelo, vicinaque sidera fecit.

Intumuit Juno, postquam inter sidera pellex
Fulsit? et ad canam descendit in aequora Tethyn,
Oceanumque senem, quorum reuerentia mouit
Saepe Deos, caussamque viae scitantibus infit:
Quaeritis, aethereis quare, regina Deorum,
Sedibus huc adsim? pro me tenet altera coelum.
Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas summo, mea vulnera, coelo
Videritis stellas illic, vbi circulus axem
Vltimus extremum, spatioque breuissimus, ambit.
Est vero, cur quis Junonem laedere nolit,
Offensamque tremat, quae prosim sola nocendo?
En, ego quantum egi! quam vasta potentia nostra est!
Esse hominem, vetui: facta est Dea. Sic ego poenas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos
Detrahat; Argolicâ quod et ante Phoronide fecit.
Cur non, et pulsâ, ducat, Junone, meoque
Collocet in thalamo, socerumque Lycaona sumat?
At, vos si laesae contemtus tangit alumnae,
Gurgite caeruleo septem prohibete Triones,
Sideraque, in coelo, strupri mercede, recepta
Pellite, ne puro tinguatur in aequore pellex.
Dî maris adnuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus aëra pictis,
Tam nuper pictis caeso pauonibus Argo,
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
Corue loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit haec quondam niueis argentea pennis
Ales, vt aequaret totas sine labe columbas,
Nec seruaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Cui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in totâ, quam Larissaea Coronis,
Non fuit Haemoniâ. Placuit tibi, Delphice, certè,
Dum vel casta fuit, vel inobseruata. Sed ales
Sensit adulterium Phoebeïus, vtque latentem
Detegeret culpam, non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter, quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur vt omnia, cornix.

Auditâque viae caussâ: non vtile carpis,
Inquit, iter; ne sperne meae praesagia linguae!
Quid fuerim, quid simque, vide, meritumque require!
Inuenies, nocuisse fidem. Nam tempore quodam
Pallas Ericbthonium, prolem sine matre creatam,
Clauserat Actaeo textâ de vimine cistâ;
Virginibusque tribus, gemino de Cecrope natis,
Hanc legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronte leui, densâ speculabar ab vlmo,
Quid facerent. Commissa duae sine fraude tuentur,
Pandrosos, atque Herse. Timidas vocat vna sorores
Aglauros, nodosque manu diducit; at intus
Infantemque vident adporrectumque draconem.
Acta Deae refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutelâ pulsa Mineruae,
Et ponar post noctis auem. Mea poena volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quaerant.
At, puto, non vltro, nec quidquam tale rogantem,
Me petiit. Ipsâ, licet, hoc a Pallade quaeras:
Quamuis irata est, non hoc, irata, negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramque ego regia virgo,
Diuitibusque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. Nam, dum per litora, lentis
Passibus, vt soleo, summâ spatiarer arenâ,
Vidit, et incaluit pelagi Deus: vtque, precando,
Tempore cum blandis consumsit inania verbis,
Vim parat, et sequitur. Fugio, densumque relinquo
Litus, et in molli nequidquam lassor arenâ.
Inde Deos hominesque voco; nec contigit vllum
Vox mea mortalem. Mota est pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia coelo;
Brachia coeperunt leuibus nigrescere pennis.
Rejicere ex humeris vestem molibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed, neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, vt ante, pedes retinebat arena;
Sed summâ tollebar humo: mox, acta, per auras
Euehor, et data sum comes inculpata Mineruae.
Quid tamen hoc prodest, si, diro facta volucris

Crimine, Nyctimene nostro successit honori?
An, quae per totam res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est, patrium temerasse cubile
Nyctimeneu? auis illa quidem, sed conscia culpae,
Conspectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat, et a cunctis expellitur aethere toto.
Talia dicenti, tibi, ait, reuocamina, coruus,
Sint, precor, ista malo; non vanum spernimus omen.
Nec coeptum dimittit iter, dominoque, jacentem
Cum juuene Haemonio vidisse Coronida, narrat.
Laurea delapsa est, audito crimine, amanti:
Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque
Excidit: vtque animus tumidâ feruebat ab irâ,
Arma adsueta rapit, flexumque a cornibus arcum
Tendit, et illa, suo toties cum pectore juncta,
Indeuitato trajecit pectora telo.
Icta, dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida poeniceo perfudit membra cruore,
Et dixit: potui poenas tibi, Phoebe, dedisse;
Sed, peperisse prius: duo nunc moriemur in vnâ.
Hactenus; et pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animae frigus letale secutum est.
Poenitet, heu! serò, poenae crudelis amantem;
Seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit:
Odit auem, per quam, crimen caussamque dolendi
Scire, coactus erat; neruumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu, (temeraria tela!) sagittas.
Collapsamque fouet, serâque ope vincere fata,
Nititur, et medicas exercet inaniter artes.
Quae postquam frustrâ tentata, rogumque parari
Vidit, et arsuros supremis ignibus artus,
Tum vero gemitus, (neque enim, coelestia tingui
Ora, decet, lacrymis) alto de corde petitos,
Edidit: haud aliter, quam cum, spectante juuencâ,
Lactentis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora discussit claro caua malleus ictu.
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injustaque justa peregit,
Non tulit, in cineres labi sua, Phoebus, eosdem
Semina; sed natum flammis vteroque parentis

Eripuit, geminique tulit Chironis in antrum;
Sperantemque sibi non falsae praemia linguae,
Inter aues albas, vetuit, considere coruum.
Semifer intereà diuinae stirpis alumno
Laetus erat, mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce, venit, rutilis humeros protecta capillis,
Filia Centauri, quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyrhoën. Non haec, artes, contenta, paternas
Edidicisse, fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo, vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clausam pectore habebat,
Adspicit infantem: totique, salutifer, orbi,
Cresce, puer, dixit; tibi se mortalia saepe
Corpora debebunt; animas tibi reddere ademtas,
Fas erit: idque semel, dîs indignantibus, ausus,
Posse dare hoc, iterum flammâ prohiberis auitâ,
Eque Deo corpus fies exsangue, Deusque,
Qui modo corpus eras: et bis tua fata nouabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, et, aeuis
Omnibus vt maneas, nascendi lege creatus,
Posse mori, cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine serpentis, per saucia membra recepto:
Teque ex aeterno patientem numina mortis
Efficient, triplicesque Deae tua fila resoluent.
Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis
Pectoribus, lacrymaeque genis labuntur obortae.
Atque ita: praeuertunt, inquit, me fata, vetorque
Plura loqui, vocisque meae praecluditur vsus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
Contraxere mihi; mallem nescisse futura.
Jam mihi subduci facies humana videtur;
Jam cibus herba placet; jam, latis currere campis,
Impetus est: in equam, cognataque corpora vertor.
Tota tamen, quarè? pater est mihi, nempe, biformis.
Talia dicenti pars est extrema querelae
Intellecta parum, confusaque verba fuere:
Mox nec verba quidem, nec equae sonus ille videtur,
Sed simulantis equam, paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus, et brachia mouit in herbas.
Tum digiti coëunt, et quinos adligat vngues

Perpetuo cornu leuis vngula; crescit et oris,
Et colli spatium; longae pars maxima pallae
Cauda fit; vtque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas, pariterque nouata est
Et vox, et facies: nomen quoque monstra dedere.
Flebat, opemque tuam frustra Philyreïus heros,
Delphice, poscebat; nam, nec rescindere magni
Jussa Jouis poteras; nec, si rescindere posses,
Tunc aderas. Elin Messaniaque arua colebas.
Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit, onusque fuit dextrae siluestris oliua;
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumque amor est curae, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditae Pylios memorantur in agros
Processisse boues. Vidit has Atlandite Majâ
Natus, et arte suâ siluis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabant.
Diuitis hic saltus herbosaque pascua Nelei,
Nobiliumque greges custos seruabat equarum.
Hunc timuit, blandâque manu seduxit, et illi:
Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta requiret
Haec aliquis; vidisse, nega! Neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape praemia vaccam:
Et dedit. Acceptâ, voces has reddidit hospes:
Tutus eas! lapis iste prius tua furta loquatur;
Et lapidem ostendit. Simulat Joue natus, abire;
Mox redit, et, versâ, pariter cum voce figurâ,
Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boues, fer opem, furtoque silentia deme;
Juncta suo, pretium, dabitur tibi femina tauro.
At senior, postquam merces geminata: sub illis
Montibus, inquit, erunt; et erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades, et: me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: perjuraque pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index;
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munychiosque, volans, agros gratamque Mineruae,
Despectabat humum, cultique arbusta Lycei.
Illâ forte die castae, de more, puellae,

Vertice supposito, festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde reuertentes Deus adspicit ales, iterque
Non agit in rectum; sed in orbem curuat eundem,
Vt volucris visis rapidissima miluus extis,
Dum timet, et densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemque suam motis, auidus, circumuolat alis;
Sic super Actaeas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, et easdem circinat auras.
Quanto spendidior, quam cetera sidera, fulget
Lucifer, et quanto, te, Lucifer, aurea Phoebe,
Tanto virginibus praestantior omnibus, Herse
Ibat, eratque decus pompae, comitumque suarum.
Obstupuit formâ Ioue natus, et, aethere pendens,
Non secus exarsit, quam, cum Balearica plumbum
Funda jacit; volat illud, et incandescit eundo,
Et, quos non habuit, sub nubibus inuenit, ignes.
Vertit iter, coeloque, petit diuersa, relicto,
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formae.
Quae quamquam justa est, curâ tamen adjuuat illam,
Permulcetque comas, chlamydemque, vt pendeat apte,
Collocat: vt limbus, totumque appareat aurum;
Vt teres in dextrâ, quâ somnos ducit et arcet,
Virga sit; vt tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domûs ebore, et testudine cultos
Tres habuit thalamos, quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros laeuum, medium possederat Herse.
Quae tenuit laeuum, venientem prima notauit
Mercurium, nomenque Dei scitarier, ausa est,
Et caussam aduentus. Cui sic respondit Atlantis
Pleïonesque genus: ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto: pater est mihi Juppiter ipse.
Nec fingam caussas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meae matertera dici.
Herse caussa viae. Faueas, oramus, amanti!
Adspicit hunc oculis îsdem, quibus, abdita, nuper
Viderat Aglauros flauae secreta Mineruae,
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat; intereà, tectis excedere, cogit.
Vertit ad hanc torui Dea bellica luminis orbem,

Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Vt pariter pectus, positamque in pectora forti
Aegida concuteret: subit, hanc arcana profanâ
Detexisse manu tum, cum sine matre creatam
Lemnicolae stirpem, contrà data foedera, vidit;
Et gratamque Deo fore jam, gratamque sorori,
Et ditem sumto, quod auara poposcerit, auro.
    Protinus Inuidiae nigro squalentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis, et ignaui plenissima frigoris, et quae
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc vbi peruenit belli metuenda virago,
Constitit ante domum, (neque enim, succedere tectis,
Fas habet) et postes extrema cuspide pulsat.
Concussae patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Inuidiam; visâque oculos auertit. At illa
Surgit humo pigrè, semesarumque relinquit
Corpora serpentum, passuque incedit inerti.
Vtque Deam vidit, formâque armisque decoram,
Ingemuit, vultumque ima ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet; macies in corpore toto;
Nusquam recta acies; liuent rubigine dentes;
Pectora felle virent; lingua est suffusa veneno;
Risus abest; nisi quem visi mouere dolores.
Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis;
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum; carpitque et carpitur vnâ,
Suppliciumque suum est. Quamuis tamen oderat illam,
Talibus affata est breuiter Tritonia dictis:
Infice tabe tuâ natarum Cecropis vnam;
Sic opus est. Aglauros ea est. Haud plura locuta,
Fugit et impressâ tellurem reppulit hastâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, successurumque Mineruae
Indoluit, baculumque capit, quod spinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quàcunque ingreditur, florentia proterit arua,
Exuritque herbas, et summa cacumina carpit,
Afflatuque suo populos, vrbesque, domosque

Polluit, et tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingeniis, opibusque, et festâ pace virentem,
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed postquam thalamos intrauit Cecrope natae,
Iussa facit: pectusque manu, ferrugine tinctâ,
Tangit, et hamatis praecordia sentibus implet,
Inspiratque nocens virus, piceumque per ossa
Dissipat, et medio spargit pulmone venenum,
Neue mali spatium caussae per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque sororis
Conjugium, pulchrâque Deum sub imagine ponit,
Cunctaque magna facit; quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur; et anxia nocte,
Anxia luce, gemit, lentâque miserrima tabe
Liquitur, vt glacies, incerto saucia sole;
Felicisque bonis non secius vritur Herses,
Quam, cum spinosis ignis supponitur herbis,
Quae neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Saepe mori noluit, ne quidquam tale videret;
Saepe, velut crimen, rigido narrare parenti.
Denique in aduerso venientem limine sedit
Exclusura Deum: cui, blandimenta, precesque,
Verbaque jactanti mitissima: desine, dixit;
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto!
Caelatasque fores virgâ patefecit. At illi,
Surgere conanti, partes, quascunque sedendo
Flectimur, ignauâ nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem recto pugnat se tollere trunco;
Sed genuum junctura riget, frigusque per vngues
Labitur, et pallent, amisso sanguine, venae.
Vtque, malum, latè solet immedicabile cancer
Serpere, et illaesas vitiatis addere partes:
Sic letalis hiems paullatim in pectora venit,
Vitalesque vias, et respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter; saxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant, signumque exsangue, sedebat.
Nec lapis albus erat: sua mens infecerat illam.
  Has vbi verborum poenas mentisque profanae
Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras

Linquit, et ingreditur jactatis aethera pennis.
Seuocat hunc genitor; nec caussam fassus amoris:
Fide minister, ait, jussorum, nate, meorum,
Pelle moram, solitoque celer delabere cursu:
Quaeque tuam matrem tellus a parte sinistrâ
Suspicit, (indigenae Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete; quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: et expulsi jamdudum monte juuenci
Litora jussa petunt; vbi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, solebat.
Non bene conueniunt, nec in vnâ sede morantur,
Majestas et amor. — Sceptri grauitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri: mixtusque juuencis,
Mugit, et in teneris, formosus, obambulat herbis.
Quippe color niuis est, quam nec vestigia duri
Calcauere pedis, nec soluit aquaticus Auster.
Colla toris extant; armis palearia pendent;
Cornua parua quidem; sed quae contendere possis
Facta manu, purâque magis pellucida gemmâ.
Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formosus, quod proelia nulla minetur.
Sed, quamuis mitem, metuit contingere primò;
Mox adit: et flores ad candida porrigit ora.
Gaudet, amans, et, dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus: vix, ah! vix cetera differt.
Et nunc alludit, viridique exsultat in herbâ;
Nunc latus in fuluis niueum deponit arenis:
Paullatimque metu demto, modo pectora praebet
Virgineâ plaudenda manu; modo cornua sertis
Impedienda nouis. Ausa est quoque regia virgo,
Nescia, quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus a terrâ, siccoque a littore, sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in vndis.
Inde abit vlterius, mediique per aequora ponti
Fert praedam. Pauet haec: litusque, ablata, relictum
Respicit; et dextrâ cornum tenet; altera dorso
Imposita est: tremulae sinuantur flamine vestes.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Tertius.

Jamque Deus, positâ fallacis imagine tauri,
Se confessus erat, Dictaeaque rura tenebat:
Cum pater ignarus Çadmo, perquirere raptam,
Imperat, et poenam, si non inuenerit, addit
Exsilium, facto pius et sceleratus eodem.
Orbe pererrato, (quis enim deprendere possit
Furta Jouis?) profugus, patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides, Phoebique oracula, supplex,
Consulit, et, quae sit tellus habitanda, requirit. —
Bos tibi, Phoebus ait, solis occurret in aruis,
Nullum passa jugum, curuique immunis aratri:
Hâc duce carpe vias: et, quâ requieuerit herbâ,
Moenia, fac, condas, Boeotiaque illa vocato!
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro;
Incustoditam lentè videt ire juuencam,
Nullum seruitii signum ceruice gerentem.
Subsequitur, pressoque tegit vestigia gressu,
Auctoremque viae Phoebum, taciturnus, adorat.
Jam vada Cephisi, Panopesque euaserat arua:
Bos stetit, et tollens spatiosam cornibus altis
Ad coelum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, respiciens comites, sua terga sequentes,
Procubuit, tenerâque latus submisit in herbâ.
Cadmus agit grates, peregrinaeque oscula terrae
Figit, et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Joui facturus erat: jubet, ire ministros,
Et petere e viuis libandas fontibus vndas.
Silua vetus stabat, nullâ violata securi;
Est specus in medio virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Vberibus foecundus aquis. (Hôc conditus antro

Martius anguis erat, cristis praesignis et auro;
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Tresque vibrant linguae; triplici stant ordine dentes.)
Quem postquam Tyriâ lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaque in vndas
Vrna dedit sonitum, longum caput extulit antro
Caeruleus serpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere vrnae manibus: sanguisque relinquit
Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus:
Ac, mediâ plus parte leues erectus in auras,
Despicit omne nemus, tantoque est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.
Nec mora: Phoenicas, (siue illi tela parabant,
Siue fugam, siue ipse timor prohibebat vtrumque,)
Occupat; hos morsu, longis complexibus illos;
Hos necat, adflatos funesti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam sol altissimus vmbras:
Quae mora sit sociis, miratur Agenore natus;
Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum; teloque animus praestantior omni.
Vt nemus intrauit, letataque corpora vidit,
Victoremque suprà spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguineâ lambentem vulnera linguâ:
Aut vltor vestrae, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Sustulit, et magnum magno conanime misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Moenia mota forent: serpens sine vulnere mansit.
Loricaeque modo squamis defensus, et atrae
Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem,
Quod medio lentae fixum curuamine spinae
Constitit; et toto descendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit,
Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit.
Idque, vbi vi multâ partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. Ferrum tamen ossibus haeret.
Tum vero, postquam solitas accessit ad iras

Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus:
Terraque rasa sonat squamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse, modo immensum spiris facientibus orbem,
Cingitur; interdum longâ trabe rectior exit.
Impetu nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, et obstantes proturbat pectore siluas.
Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis
Sustinet incursus, instantique ora retardat,
Cuspide praetentâ. Furit ille, et inania duro
Vulnera dat ferro, frangitque in acumine dentes.
Jamque venenifero sanguis manare palato
Coeperat, et virides aspergine tinxerat herbas;
Sed leue vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu,
Laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum,
Vsque sequens, pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit, et fixa est pariter cum robore ceruix.
Pondere serpentis curuata est arbor, et imae
Parte flagellari gemuit sua robora caudae.
Dum spatium victor victi considerat hostis,
Vox subito audita est: (neque erat cognoscere promtum,
Vnde, sed audita est) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.
Ille, diu pauidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat, gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce! viri fautrix, superas delapsa per auras,
Pallas adest, motaeque jubet supponere terrae
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: et, vt presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes:
Inde (fide majus) glebae coepere moueri;
Primaque de sulcis acies adparuit hastae.
Tegmina mox capitum, picto nutantia cono,
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Existunt, crescitque seges clypeata virorum.
Sic, vbi tolluntur festis aulaea theatris,
Surgere signa solent, primumque ostendere vultum;
Cetera paullatim, placidoque educta tenore,

Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste nouo, Cadmus capere arma, parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creauerat, vnus
Exclamat, nec te ciuilibus insere bellis!
Atque ita terrigenis rigido de fratribus vnum
Cominus ense ferit; jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Viuit, et exspirat, modo quas acceperat, auras:
Exemploque pari furit omnis turba; suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jamque breuis spatium vitae sortita, juuentus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinque superstitibus, quorum fuit vnus Echion.
Is sua jecit humi, monitu Tritonidis, arma,
Fraternaeque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cum posuit jussam Phoebëis sortibus vrbem
Jam stabant Thebae; poteras jam, Cadme, videri
Exsilio felix. Soceri tibi Marsque Venusque
Contigerant: huc adde genus, de conjuge tantâ,
Tot natos natasque, et, pignora cara, nepotes;
Hos quoque jam juuenes. — Sed, scilicet, vltima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet. —
Prima nepos, inter tot res, tibi, Cadme, secundas,
Caussa fuit luctûs; alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes, satiatae sanguine herili.
At, bene si quaeras, Fortunae crimen in illo,
Non scelus, inuenies: quod enim scelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum caede ferarum:
Jamque dies rerum medias contraxerat vmbras,
Et Sol ex aequo metâ distabat vtrâque,
Cum juuenis placido per deuia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum;
Fortunamque dies habuit satis. Altera lucem
Cum, croceis euecta rotis, Aurora reducet,
Propositum repetamus opus. Nunc Phoebus vtrâque
Distat idem terrâ, finditque vaporibus arua.
Sistite opus praesens, nodosaque tollite lina! —
Jussa viri faciunt, intermittuntque laborem.

Vallis erat, piceis, et acutâ densa cupressu,
Nomine Gargaphie, succinctae cura Dianae:
Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nullâ: simulauerat artem
Ingenio natura suo: nam pumice viuo,
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons sonat a dextrâ, tenui perlucidus vndâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hîc Dea siluarum, venatu fessa, solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subiit, Nympharum tradidit vni
Armigerae jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depositae subjecit brachia pallae;
Vincla duae pedibus demunt. Nam doctior illis
Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
Colligit in nodum, quamuis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Psecas, et Phiale, funduntque capacibus vrnis.
Dumque ibi perluitur solitâ Titania lymphâ,
Ecce, nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans,
Peruenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intrauit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso nudae sua pectora Nymphae
Percussere viro, subitisque vlulatibus omne
Impleuere nemus, circumfusaeque, Dianam
Corporibus texere suis. Tamen altior illis
Ipsa Dea est; colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis aduersi solis ad ictu
Nubibus esse solet, aut purpureae Aurorae,
Is fuit in vulto visae sine veste Dianae.
Quae, quamquam comitum turbâ stipata suarum,
In latus obliquum tamen adstitit, oraque retro
Flexit, et, vt vellet promtas habuisse sagittas,
Quas habuit, sic hausit aquas, vultumque virilem
Perfudit, spargensque comas vltricibus vndis,
Addidit haec cladis praenuntia verba futurae:
Nunc tibi, me posito visam velamine, narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat sparso capiti viuacis cornua cerui,
Dat spatium collo, summasque cacuminat aures,

Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, et velat maculoso vellere corpus.
Additus et pauor est. Fugit Autonoeïus heros,
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Vt vero solitis sua cornua vidit in vndis,
Me miserum! dicturus erat: vox nulla secuta est;
Ingemuit; vox illa fuit, lacrymaeque per ora
Non sua fluxerunt; mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? Repetatne domum, regalia tecta?
An lateat siluis? Timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes, primusque Melampus
Ichnobatesque sagax latratu signa dedere;
Gnossius Ichnobates, Spartanâ gente, Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velocius aurâ,
Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus; Arcades omnes:
Nebrophonosque valens, et trux, cum Laelape, Theron,
Et pedibus Pterelas, et naribus vtilis Agre,
Hylaeusque, fero nuper percussus ab apro,
Deque lupo concepta, Nape, pecudesque secuta,
Poemenis, et natis comitata Harpya duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,
Et Dromas, et Canace, Sticteque, et Tigris, et Alce,
Et niueis, Leucon, et villis, Asbolus, atris,
Praeualidusque Lacon, et cursu fortis Aëllo,
Et Thous, et Cyprio velox cum fratre Lycisce,
Et, nigram medio frontem distinctus ab albo,
Harpalos et Melaneus, hirsutaque corpore, Lachne,
Et patre Dictaeo, sed matre Laconide nati,
Labros, et Agriodos, et acutae vocis Hylactor:
Quasque referre, mora est. Ea turba cupidine praedae
Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
Quâ via difficilis, quâque est via nulla, sequuntur.
Ille fugit, per quae fuerat loca saepe secutus.
Heu, famulos fugit ipse suos! clamare libebat:
Actaeon ego sum; dominum cognoscite vestrum!
Verba animo desunt; resonat latratibus aether.
Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas; Oresitrophos haesit in armo.
Tardius exierant; sed per compendia montis
Anticipata via est. Dominum retinentibus illis,
Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.

Jam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque
Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
Ceruus, habet; moestisque replet juga nota querelis;
Et, genibus supplex pronis, similisque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam sua brachia, vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculisque Actaeona clamant.
Et, velut absentem, certatim Actaeona clamant.
Ad nomen caput ille refert, vt abesse queruntur,
Nec; capere oblatae segnem spectacula praedae.
Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
Non etiam sentire canum fera facta suorum.
Vndique circumstant, mersisque in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cerui.
(Nec, nisi finitâ per plurima vulneravitâ,
Ira pharetratae fertur satiata Dianae.)
Rumor in ambiguo est: aliis violentior aequo
Visa Dea est; alii laudant, dignamque seuerâ
Virginitate vocant. Pars inuenit vtraque caussas.
Sola Jouis conjux non tam, culpetne, probetne,
Eloquitur, quam clade domûs, ab Agenore ductae,
Gaudet: et a Tyriâ collectum pellice transfert
In generis socios odium. Subit, ecce! priori
Caussa recens; grauidamque, dolet, de semine magni
Esse Jouis Semelen. Tum linguam ad jurgia soluit.
Effeci quid enim toties per jurgia? dixit.
Ipsa petenda mihi est; ipsam, si maxima Juno
Rite vocor, perdam: si, me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere, decet; si sum regina, Jouisque
Et soror, et conjux; certè soror. At puto, furto est
Contenta, et thalami breuis est injuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestaque crimina pleno
Fert vtero: et mater, quod vix mihi contigit vni,
De Joue vult fieri: tanta est fiducia formae.
Fallat eam, faxo; nec sim Saturnia, si non
Ab Joue mersa suo Stygias penetrabit in vndas.
Surgit ab his solio, fuluâque recondita nube,
Limen adit Semeles. Nec nubes ante remouit,
Quam simulauit anum; posuitque ad tempora canos,
Sulcauitque cutem rugis, et curua trementi
Membra tulit passu; vocem quoque fecit anilem:

Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo
Ad nomen venere Jouis; suspirat, et optem,
Juppiter ut sit, ait; metuo tamen omnia. Multi
Nomine Diuorum thalamos subiere pudicos.
Nec tamen esse Jouis satis est: det pignus amoris,
Si modo verus is est; quantusque et qualis ab alta
Junone excipitur, tantus talisque, rogato,
Det tibi complexus, suaque ante insignia sumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeida dictis
Formarat. Rogat illa Jouem sine nomine munus.
Cui Deus, elige, ait; nullam patiere repulsam.
Quòque magis credas, Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis. Timor, et Deus ille Deorum est.
Laeta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obsequio, Semele: qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum foedus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat jam vox properata sub auras.
Ingemuit: neque enim non haec optasse, neque ille
Non jurasse potest. Ergo moestissimus altum
Aethera conscendit, vultuque sequentia traxit
Nubila: queis nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, et tonitrus, et ineuitabile fulmen.
Quâ tamen vsque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo; nimium feritatis in illo.
Est aliud leuius fulmen, cui dextra Cyclopum
Saeuitiae flammaeque minus, minus addidit irae.
Tela secunda vocant Superi. Capit illa, domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit aethereos, donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genetricis ab aluo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
Insuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphae Nyseïdes antris
Occuluere suis, lactisque alimenta dedere.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi;
Forte Jouem memorant, diffusum nectare, curas

Seposuisse graues vacuâque agitasse, remissos
Cum Junone jocos, et: maior vestra profecto est,
Quam quae contingat maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. Placuit, quae sit sententia docti,
Quaerere, Tiresiae. Venus huic erat vtraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia siluâ
Corpora serpentum baculi violauerat ictu;
Deque viro factus (mirabile) foemina, septem
Egerat autumnos. Octauo rursus eosdem
Vidit, et: est vestrae si tanta potentia plagae,
Dixit, vt auctoris sortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam. Percussis anguibus îsdem,
Forma prior rediit, genitiuaque rursus imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite jocosa,
Dicta Jouis firmat. Grauius Saturnia justo,
Nec pro materiâ, fertur, doluisse: suique
Judicis aeternâ damnauit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine ademto
Scire futura dedit, poenamque leuauit honore.
Ille per Aonias, famâ celeberrimus, vrbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratae tentamina sumsit
Caerula Liriope, quam quondam flumine curuo
Implicuit, clausaeque suis Cephisos in vndis
Vim tulit. Enixa est vtero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam nunc qui posset amari,
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturae visurus longa senectae,
Vatidicus vates: si se non viderit, inquit,
Vana diu visa est vox auguris: exitus illam,
Resque probat, letique genus, nouitasque furoris.
Jamque ter ad quinos vnum Cephisius annum
Addiderat, poteratque puer, juuenisque, videri.
Multi illum juuenes, multae cupiere puellae;
Sed fuit in tenerâ tam dira superbia formâ;
Nulli illum juuenes, nullae tetigere puellae.
Adspicit hunc, trepidos agitantem in retia ceruos,
Vocalis Nymphe, quae nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat; et tamen vsum

Garrula non alium, quam nunc habet oris, habebat:
Reddere de multis vt verba nouissima posset.
Fecerat hoc Juno: quia, cum deprendere posset
Sub Joue saepe suo Nymphas, in monte jacentes,
Illa Deam longo, prudens, sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphae. Postquam Saturnia sensit:
Hujus, ait, linguae, quâ sum delusa, potestas
Parua tibi dabitur, vocisque breuissimus vsus:
Reque minas firmat. Tamen haec in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergo, vbi Narcissum, per deuia lustra vagantem,
Vidit, et incaluit, sequitur vestigia furtim.
Quòque magis sequitur, flammâ propiore calescit:
Non aliter, quam cum, summis circumlita taedis,
Admotam rapiunt viuacia sulphura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec sinit, incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est,
Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat: ecquis adest? et: adest! responderat Eccho.
Hic stupet: vtque aciem partes dimisit in omnes,
Voce: veni! clamat magnâ. Vocat illa vocantem.
Respicit, et, nullo rursus veniente: quid, inquit,
Me fugis? et totidem, quot dixit, verba recepit.
Perstat, et, alternae deceptus imagine vocis:
Huc coëamus, ait: nullique libentius vmquam
Responsura sono: coëamus! retulit Eccho:
Et verbis fauet ipsa suis, egressaque siluis,
Ibat, vt injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit, fugiensque: manus complexibus aufer;
Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.
Retulit illa nihil, nisi: sit tibi copia nostri!
Spreta, latet siluis, pudibundaque frondibus ora
Protegit, et solis, ex illo, viuit in antris.
Sed tamen haeret amor, crescitque dolore repulsae.
Attenuant vigiles corpus miserabile curae,
Adducitque cutem macies, et in aëra succus
Corporis omnis abit; vox tantum, atque ossa supersunt:
Vox manet; ossa, ferunt, lapidis traxisse figuram.

[Inde latet siluis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. Sonus est, qui viuit in illâ.]
Sic hanc, sic alias, vndis aut montibus ortas,
Luserat hic Nymphas; sic coetus ante viriles.
Inde manus aliquis, despectus, ad aethera tollens:
Sic amet ipse, licet, sic non potiatur amato!
Dixerat. Adsensit precibus Rhamnusia iustis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus vndis,
Quem neque pastores, neque pastae monte capellae
Contigerant, aliudue pecus; quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat,
Siluaque, sole locum passura tepescere nullo.
Hîc puer, et studio venandi lassus, et aestu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque secutus.
Dumque sitim sedare cupit, sitis altera creuit.
Dumque bibit, visae correptus imagine formae,
Spem sine corpore amat; corpus putat esse, quod vmbra est.
Adstupet ipse sibi, vultuque immotus eodem
Haeret, vt e Pario formatum marmore signum.
Spectat, humi positus, geminum, sua luminâ, sidus,
Et dignos Baccho digitos, et Appolline crines,
Impubesque genas, et eburnea colla, decusque
Oris, et in niueo mixtum candore ruborem:
Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse
Se cupit, imprudens; et, qui probat, ipse probatur;
Dumque petit, petitur; pariterque accendit, et ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In medias quoties, visum captantia collum,
Brachia mersit aquas, nec se deprendit in illis!
Quid videat, nescit; sed, quod videt, vritur illo;
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustrà simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas auertere, perdes:
Ista repercussae, quam cernis, imaginis vmbra est:
Nil habet ista sui; tecum venitque, manetque;
Tecum discedat, si tu discedere possis.—
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest, sed, opacâ fusus in herbâ,
Spectat inexpleto mendacem lumine formam;

Perque oculos perit ipse suos: paullumque leuatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia siluas:
Ecquis, Io! siluae, crudelius, inquit, amauit?
(Scitis enim, et multis latebra opportuna fuistis.)
Ecquem, cum vestrae tot agantur secula vitae,
Qui sic tabuerit, longo meministis in aeuo?
Et placet, et video; sed, quod videoque, placetque,
Non tamen inuenio: tantus tenet error amantem.
Quòque magis doleam; nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis moenia portis;
Exiguâ prohibemur aquâ. Cupit ipse, teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse, putes, tangi; minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi! quid me puer vnice, fallis?
Quoue petitus, abis? certè nec forma, nec aetas
Est mea, quam fugias: et amarunt me quoque Nymphae.
Spem mihi, nescio quam, vultu promittis amico;
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis vltro;
Cum risi, adrides; lacrymas quoque saepe notaui,
Me lacrymante, tuas. Nutu quoque signa remittis;
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers, aures non peruenientia nostras.
In te ego sum: sensi; nec me mea fallit imago.
Vror amore mei: flammas meueoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio, mecum est; inopem me copia fecit.
O vtinam a nostro secedere corpore possem!
Votum in amante nouum est; vellem, quod amamus, abesset.
Jamque dolor vires adimit; nec tempora vitae
Longa meae superant, primoque exstinguor in aeuo;
Nec mihi mors grauis est, posituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem, diuturnior esset.
Nunc duo concordes animâ moriemur in vnâ.
Dixit, et ad faciem rediit, male sanus, eandem,
Et lacrymis turbauit aquas, obscuraque moto
Reddita forma lacu est: quam cum vidisset abire:
Quò fugis? o! remane; nec me, crudelis, amantem
Desere! clamauit. Liceat, quod tangere non est,

Adspicere, et misero praebere alimenta furori.
Dumque dolet, summâ vestem diduxit ab orâ,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem, percussa, ruborem:
Non aliter, quam poma solent, quae, candida parte,
Parte rubent; aut, vt variis solet vua racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quae simul aspexit liquefactâ rursus in vndâ,
Non tulit vlterius; sed, vt intabescere flauae
Igne leui cerae, matutinaeque pruinae,
Sole tepente, solent: sic, attenuatus amore,
Liquitur; et coeco paullatim carpitur igni.
Et neque jam color est, mixto candore rubori,
Nec vigor, et vires, et quae, modo visa, placebant;
Nec corpus remanet, quondam quod amauerat Eccho.
Quae tamen vt vidit, quamuis irata memorque,
Indoluit; quotiesque puer miserabilis: eheu!
Dixerat, haec resonis iterabat vocibus: eheu!
Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,
Haec quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Vltima vox solitam fuit haec spectantis in vndam:
Heu, frustrà dilecte puer! totidemque remisit
Verba locus; dictoque: vale! vale! inquit et Eccho.
Ille caput viridi fessum submisit in herbâ;
Lumina mors claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est infernâ sede receptus,
In Stygiâ spectabat aquâ. Planxere sorores
Naïdes, et sectos fratri posuere capillos;
Planxere et Dryades: plangentibus adsonat Eccho.
Jamque rogum, quassasque faces, feretrumque parabant:
Nusquam corpus erat. Croceum, pro corpore, florem
Inueniunt, foliis medium cingentibus albis.
    Cognita res meritam vati per Achaidas vrbes
Attulerat famam; nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus vnus,
Contemtor superûm, Pentheus: praesagaque ridet
Verba senis; tenebrasque, et cladem lucis ademtae
Objicit. Ille, mouens albentia tempora canis:
Quam felix esses, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres, nec Bacchia sacra videres!
Jamque dies aderit, jamque, haud procul, auguror, esse,

Quâ nouus huc veniat, proles Semeleïa, Liber:
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer spargêre locis, et sanguine siluas
Foedabis, matremque tuam, matrisque sorores.
Euenient! Neque enim dignabere numen honore,
Meque sub his tenebris nimium vidisse, quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur; responsaque vatis aguntur.
Liber adest, festisque fremunt vlulatibus agri;
Turba ruunt, mixtaeque viris matresque, nurusq
Vulgusque, proceresque, ignota ad sacra feruntur.
Quis furor, anguigenae, proles Mauortia, vestra
Attonuit mentes? Pentheus ait. Aerane tantum,
Aere repulsa, valent, et adunco tibia cornu,
Et magicae fraudes, vt, quos non belliger ensis,
Non tuba, terruerint, non strictis agmina telis,
Femineae voces, et mota insania vino,
Obscoenique greges, et inania tympana vincant?
Vosne, senes, mirer? qui longa per aequora vec
Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates;
Nunc sinitis, sine Marte capi? Vosne, acrior aetas,
O juuenes, propiorque meae, quos arma tenere,
Non thyrsos, galeâque tegi, non fronde, decebat
Este, precor, memores, quâ sitis stirpe creati,
Illiusque animos, qui multos perdidit vnus,
Sumite serpentis! Pro fontibus ille lacuque
Interiit; at vos pro famâ vincite vestrâ!
Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium reuocate decus! Si fata vetabant,
Stare diu Thebas; vtinam tormenta virique
Moenia diruerent, ferrumque, ignisque sonarent!
Essemus miseri sine crimine, sorsque querenda,
Non celanda foret, lacrymaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi,
Quem neque bella juuant, nec tela, nec vsus equoru
Sed madidus myrrhâ crinis, mollesque coronae,
Purpuraque, et pictis intextum vestibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos absistite) coga
Adsumtumque patrem, commentaque sacra, fateri.
An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
Numen, et Argolicas venienti claudere portas;

Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum: iussis mora segnis abesto.
Hunc auus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
Corripiunt dictis, frustrâque inhibere laborant.
Acrior admonitu est; irritaturque, retenta,
Et crescit rabies; remoraminaque ipsa nocebant.
Sic ego torrentem, quâ nil obstabat eunti,
Lenius, et modico strepitu decurrere vidi.
At, quâcumque trabes obstructaque saxa tenebant,
Spumens, et feruens, et ab obice saeuior ibat.
Ecce! cruentati redeunt: et, Bacchus vbi esset,
Quaerenti domino, Bacchum vidisse, negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem famulumque sacrorum
Cepimus; et tradunt, manibus post terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente secutum.
Adspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: et quamquam poenae vix tempora differt:
O periture, tuâque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque noui cur sacra frequentes.
Ille, metu vacuus: nomen mihi, dixit, Acoetes,
Patria Maeonia est; humili de plebe parentes.
Non mihi, quae duri colerent, pater arua iuuenci,
Lanigerosue greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper et ipse fuit: linoque solebat et hamo
Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem:
Accipe, quas habeo, studii successor et heres,
Dixit, opes! moriensque, mihi nihil ille reliquit,
Praeter aquas; vnum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis haererem semper in îsdem,
Addidici regimen, dextrâ moderante, carinae
Flectere; et Oleniae sidus pluuiale capellae,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notaui,
Ventorumque domos, et portus, puppibus aptos.
Forte, petens Delon, Chiae telluris ad oras
Adplicor, et dextris adducor litora remis;
Doque leues saltus, vdaeque innitor arenae.
Nox vbi consumta est; Aurora rubescere primum
Coeperat: exsurgo, laticesque inferre recentes,

Adiicio, monstroque viam, quae ducat ad vndas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adsumus, en! inquit sociorum primus, Opheltes:
Vtque putat, praedam deserto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per litora formâ.
Ille, mero somnoque grauis, titubare videtur,
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod posset, credi mortale, videbam.
Et sensi, et dixi sociis: quod numen in isto
Corpore sit, dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisque es, o faueas, nostrisque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis, mitte, precari,
Dictys ait, quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus, prorae tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon; et qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator, Epopeus;
Hoc omnes alii. Praedae tam caeca cupido est.
Non tamen, hanc sacro violari pondere pinum,
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obsisto. Furit, audacissimus omni
De numero, Lycabas: qui, Thuscâ pulsus ab vrbe,
Exsilium, dirâ poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum resto, juuenili guttura pugno
Rupit, et excussum misisset in aequora; si non
Haesissem, quamuis amens, in fune retentus.
Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus:
Quid facitis? quis clamor? ait: quâ, dicite nautae,
Huc ope perueni? quò me deferre, paratis?
Pone metum, Proreus, et, quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terrâ sistêre petitâ.
Naxon, ait Liber, cursus aduertite vestros:
Illa mihi domus est; vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant,
Sic fore, meque, jubent, pictae dare vela carinae.
Dextrâ Naxos erat; dextrâ mihi lintea danti:
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Acoete,
Pro se quisque, tenet? laeuam pete. Maxima nutu

Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui; capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio scelerisque artisque remoui.
Increpor a cunctis: totumque immurmurat agmen.
E quibus Aethalion: te, scilicet, omnis in vno
Nostra salus posita est? ait: et subit ipse, meumque
Explet opus: Naxoque petit diuersa relictâ.
Tum Deus, illudens, tamquam modo denique fraudem
Senserit, e puppi pontum prospectat aduncâ,
Et, flenti similis; non haec mihi litora, nautae,
Promisistis, ait: non haec mihi terra rogata est.
Quo merui poenam facto? quae gloria vestra est,
Si puerum, iuuenes, si multi fallitis vnum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia nostras
Ridet, et impellit properantibus aequora remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim praesentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit aequore puppis,
Haud aliter, quam si siccum nauale teneret.
Illi, admirantes, remorum in verbere perstant,
Velaque deducunt, geminâque ope currere tentant.
Impediunt hederae remos, nexuque recuruo
Serpunt, et grauidis distringunt vela corymbis.
Ipse, racemiferis frontem circumdatus vuis,
Pampineis agitat velatam frondibus hastam,
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exsiluere viri; siue hoc insania fecit,
Siue timor: primusque Medon, nigrescere pinnis,
Corpore depresso, et spinae curuamina flecti
Incipit. Huic Lycabas: in quae miracula, dixit,
Verteris? et lati rictus, et panda loquenti
Naris erat, squamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obuertere remos,
In spatium resilire manus breue, vidit, et illas
Jam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter, ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus, in vndas
Corpore desiluit. Falcata nouissima cauda est,
Qualia diuiduae sinuantur cornua Lunae.
Vndique dant saltus, multâque adspergine rorant,

Emerguntque iterum, redeuntque sub aequora rursus,
Inque chori ludunt speciem, lasciuaque jactant
Corpora, et acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus. Pauidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum, firmat Deus: excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene! Delatus in illam,
Accensis aris, Baccheïa sacra frequento.
    Praebuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, vt ira morâ vires absumere posset.
Praecipitem, famuli, rapite hunc, cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiae demittite nocti!
Protinus abstractus, solidis Tyrrhenus Acoetes
Clauditur in tectis: et, dum crudelia jussae
Instrumenta necis, ferrumque ignisque parantur,
Sponte suâ patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte suâ, fama est, nullo soluente, catenas.
Perstat Echionides: nec jam jubet, ire; sed ipse
Vadit, vbi, electus facienda ad sacra, Cythaeron
Cantibus et clarâ bacchantum voce sonabat.
Vt fremit acer equus, cum bellicus aere canoro
Signa dedit tubicen, pugnaeque adsumit amorem:
Penthea sic, ictus longis vlulatibus, aether
Mouit, et audito clangore recanduit ira.
    Monte fere medio est, cingentibus vltima siluis,
Purus ab arboribus, spectabilis vndique campus.
Hîc, oculis illum cernentem sacra profanis,
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violauit Penthea thyrso
Mater: Io! geminae, clamauit, adeste sorores!
Ille aper, in nostris errat qui, maximus, agris,
Ille mihi feriendus aper! Ruit omnis in vnum
Turba furens. Cunctae coëunt, cunctaeque sequuntur
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam, se peccasse, fatentem.
Saucius ille tamen: fer opem, matertera, dixit,
Autonoë; moueant animos Actaeonis vmbrae!
Illa, quid Actaeon, nescit; dextramque precanti
Abstulit; Inoö lacerata est altera raptu.
Non habet infelix, quae matri brachia tendat;
Trunca sed ostendens disjecta corpora membris:

Adspice, mater, ait. Visis, vlulauit Agaue;
Collaque jactauit, mouitque per aëra crimen;
Auulsumque caput digitis complexa cruentis,
Clamat: Iö, comites! opus haec victoria nostrum est!
Non citius frondes, autúmno frigore tactas,
Jamque male haerentes, altâ rapit arbore ventus,
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitae, noua sacra frequentant,
Turaque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Quartus.

At non Alcithoë, Minyeïas, orgia, censet,
Accipienda Dei; sed, adhuc temeraria, Bacchum
Progeniem, negat, esse Jouis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare, sacerdos,
Immunes operum dominas, famulasque suorum,
Péctora pelle tegi, crinales soluere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos,
Jusserat: et, saeuam laesi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matresque, nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque pensa reponunt,
Turaque dant, Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyaeumque,
Ignigenamque, satumque iterum, solamque bimatrem.
Additur his Niseus, indetonsusque Thyoneus,
Et cum Lenaeo genialis consitor vuae,
Nycteliuspue, Eleleusque parens, et Jäcchus, et Euan,
Et quae, praeterea, per Grajas plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumta juuentas.

Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
Conspiceris coelo: tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est. Oriens tibi victus, ad vsque
Decolor extremo quà tingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaque mittis in aequor
Corpora. Tu biiugum pictis insignia frenis
Colla premis Lyncum: Bacchae Satyrique sequuntur;
Quique, senex, ferulâ titubantes ebrius artus
Sustinet, aut pando non fortiter haeret asello.
Quâcunque ingrederis, clamor iuuenilis, et vnà
Femineae voces, impulsaque tympana palmis,
Concauaque aera sonant, longoque foramine buxus.
Placatus mitisque, rogant Ismenides, adsis,
Iussaque sacra colunt. Solae Minyeïdes intus,
Intempestiuâ turbantes festa Mineruâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut haerent telae, famulasque laboribus vrgent.
E quibus vna, leui deducens pollice filum,
Dum cessant aliae, commentaque sacra frequentant:
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone leuemus:
Perque vices aliquid, quod, tempora longa videri,
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamqne iubent, narrare, sorores.
Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; et dubia est, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam, versâ, squamis velantibus artus,
Stagna Palaestini, credunt, celebrasse figurâ;
An magis, vt, sumtis, illius filia, pennis,
Extremos albis in turribus egerit annos:
Naïs, an, vt cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces,
Donec idem passa est; an, quae poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Haec placet; hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.
Pyramus et Thisbe, iuuenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, praelata puellis,
Contiguas tenuere domos, vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.

Miscuit, et, gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamauit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame, responde! Tua te, carissime, Thisbe
Nominat. Exaudi; vultusque attolle jacentes!
Ad nomen Thisbes oculos, jam morte grauatos,
Pyramus erexit, visâque recondidit illâ.
Quae postquam vestemque suam cognouit, et ense
Vidit ebur vacuum: tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix! Est et mihi fortis in vnum
Hoc manus; est et amor; dabit hic in vulnera vires.
Persequar extinctum; letique, miserrima, dicar
Caussa comesque tui; quique a me morte reuelli
Heu! sola poteras, poteris nec morte reuelli.
Non tamen amborum verbis estote rogati,
O multum miseri, meus illiusque, parentes,
Vt, quos certus amor, quos hora nouissima junxit,
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu, quae ramis, arbor, miserabile corpus
Nunc tegis vnius, mox es tectura duorum,
Signa tene caedis: pullosque et luctibus aptos
Semper habe foetus, gemini monumenta cruoris!
Dixit: et aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo est, vbi permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, vnâ requiescit in vrnâ.

Desierat: mediumque fuit breue tempus; et orsa est
Dicere Leuconoë: vocem tenuere sorores.
Hunc quoque, sidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem: Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto, Junonigenaeque marito
Furta tori, furtique locum monstrauit. At illi
Et mens, et, quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex aere catenas,
Retiaque, et laqueos, quae lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quae pendet aranea tigno.
Vtque leues tactus, momentaque parua sequantur,
Efficit, et lecto circumdata collocat apte.

Vt venere torum coniux et adulter in vnum;
Arte viri, vinclisque, nouâ ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus haerent.
Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas;
Admisitque Deos. Illi jacuere, ligati
Turpiter; atque aliquis de Dîs non tristibus optet,
Sic fieri turpis. Superi risere; diuque
Haec fuit in toto notissima fabula coelo.
Exigit indicii memorem Cytherea poenam:
Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
Laedit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe, tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo: quique omnia cernere debes,
Leucotheen spectas! et virgine figis in vnâ,
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eöo
Temperius coelo; modo serius incidis vndis,
Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiumque in lumina mentis
Transit; et, obscurus, mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunae terris propioris imago
Obstiterit, palles. Facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc vnam: nec te Clymeneue, Rhodosue,
Nec tenet Aeaeae genetrix pulcherrima Circes,
Quaeque tuos Clytie, quamuis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo graue vulnus habebat
Tempore. Leucothee multarum obliuia fecit,
Gentis odoriferae quam formosissima partu
Edidit Eurynome; sed postquam filia creuit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achaemenias vrbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coelestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genetricis; et inter
Bis sex Leucotheen famulas ad lumina cernit
Leuia versato ducentem stamina fuso.
Ergo vbi, ceu mater, carae dedit oscula natae:

Solaque Naiadum celeri non nota Dianae.
Saepe suas illi, fama est, dixisse sorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce!
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras;
Nec sua cum duris venatibus otia miscet;
Sed modo fonte suo formosos perluit artus;
Saepe Cytoriaco deducit pectine crines;
Et, quid se deceat, spectatas consulit undas.
Nunc, perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Saepe legit flores: et tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit, visumque optauit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
Et finxit vultum, et meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: puer o dignissime, credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido;
Siue es mortalis, qui te genuere, beati,
Et frater felix, et fortunata profecto,
Si qua tibi soror est, et quae dedit vbera, nutrix!
Sed longe cunctis, longeque potentior illis,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere taedâ.
Haec tibi siue aliqua est, mea sit furtiua voluptas;
Seu nulla est, ego sim, thalamumque ineamus eundem!
Naïs ab his tacuit; pueri rubor ora notauit;
Nescia, quid sit amor: sed, et erubuisse, decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant aera auxiliaria, Lunae.
Poscenti Nymphae sine fine sororia saltem
Oscula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desine, aut fugio, tecumque, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit: locaque haec tibi libera trado,
Hospes, ait, simulatque, gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticumque recondita siluâ,
Delituit, flexumque genu submisit. At ille,
Vt puer, et vacuis, vt inobseruatus, in herbis,
Huc it, et hinc illuc; et in adludentibus vndis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,

Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit; nudaeque cupidine formae
Salmacis exarsit; flagrant quoque lumina Nymphes.
Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
Oppositâ speculi referitur imagine Phoebus.
Vixque moram patitur; vix jam sua gaudia differt.
Jam cupit amplecti; jam se male continet, amens.
Ille, cavis, velox, adplauso corpore palmis,
Desilit in latices, alternaque brachia ducens,
In liquidis translucet aquis: vt eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus! en, meus est! exclamat Naïs: et, omni
Veste procul jactâ, mediis immittitur vndis;
Pugnacemque tenet, luctantiaque oscula carpit;
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit;
Et nunc hac juueni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat; vt serpens, quam regia sustinet ales;
Sublimemque rapit; pendens, caput illa pedesque
Adligat, et caudâ spatiantes implicat alas.
Vtue solent hederae longos intexere truncos;
Vtque sub aequoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perstat Atlantiades, sperataque gaudia Nymphae
Denegat. Illa premit; commissaque corpore toto,
Sicut inhaerebat: pugnes, licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita Dî jubeatis, et istum
Nulla dies a me, nec me seducat ab isto! —
Vota suos habuere Deos. Nam mixta duorum
Corpora junguntur, faciesque inducitur illis
Vna. Velut, si quis, conductâ cortice, ramos
Crescendo jungi, pariterque adolescere, cernat.
Sic vbi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, et forma duplex, nec femina dici,
Nec puer vt possint, neutrumque et vtrumque videntur.
Ergo vbi, se liquidas, quo vir descenderat, vndas
Semimarem fecisse, videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, sed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait: nato date munera vestro,
Et pater et genetrix, amborum nomen habenti!
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde,

Semiuir; et tactis subito mollescat in vndis. —
Motus vterque parens, nati rata verba biformis
Fecit, et incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis; et adhuc Minyeïa proles
Vrget opus, spernitque Deum, festumque profanat:
Tympana cum subito, non apparentia, raucis
Obstrepuere sonis; et adunco tibia cornu,
Tinnulaque aera sonant. Redolent myrrhaeque, crocique,
(Resque, fide major!) coepere virescere telae,
Inque hederae faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites, et, quae modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit;
Purpura fulgorem pictis accommodat vuis.
Jamque dies exactus erat, tempusque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades, et rutilis collucere ignibus aedes,
Falsaque saeuarum simulacra vlulare ferarum.
Fumida jàmdudum latitant per tecta sorores,
Diuersaeque locis, ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras, paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ.
Nec, quâ perdiderint veterem ratione figuram,
Scire, sinunt tenebrae. Non illas pluma leuauit;
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntque leui stridore querelas,
Tectaque, non siluas, celebrant, lucemque perosae,
Nocte volant, seroque trahunt a vespere nomen.

Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque noui matertera vires
Narrat vbique Dei: de totque sororibus expers
Vna doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Adspicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, et alumno numine, Juno;
Nec tulit, et secum: potuit de pellice natus
Vertere Maeonis pelagoque immergere nautas,
Et laceranda suae nati dare viscera matri,
Et triplices operire nouis Minyeïdas alis;
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?

Idque mihi satis est? haec vna potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam; (fas est, et ab hoste doceri!)
Quidque furor valeat, Pentheâ caede satisque
Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eatque
Per cognata suis exempla furoribus Ino?
    Est via decliuis, funesta nubila taxo;
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners; vmbraeque recentes
Descendunt illac, simulacraque functa sepulcris.
Pallor Hiemsque tenent late loca senta: nouique,
Qua sit iter, manes, Stygiam quod ducit ad vrbem,
Ignorant; vbi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, et apertas vndique portas
Vrbs habet. Vtque fretum de tota flumina terrâ,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec vlli
Exiguus populo est, turbamue accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore et ossibus vmbrae:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquae imitamina vitae.
Sustinet ire illuc, coelesti sede relictâ,
(Tantum odiis iraeque dabat) Saturnia Juno.
Quo simul intrauit, sacroque a corpore pressum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora;
Et tres latratus simul edidit. Illa sorores
Nocte vocat genitas, graue et implacabile numen.
(Carceris ante fores, clausas adamante sedebant:
Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
Quam simul agnorunt inter caliginis vmbras;
Surrexere Deae. Sedes scelerata vocatur.
Viscera praebebat Tityos lanianda, nouemque
Jugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullae
Deprenduntur aquae; quaeque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut vrgues ruiturum, Sisyphe, saxum.
Voluitur Ixion, et se sequiturque fugitque.
Moliri que suis letum patruelibus ausae,
Adsidue repetunt, quas perdant, Belides vndas.
Quos omnes acie postquam Saturnia toruâ
Vidit, et ante omnes Ixiona, rursus ab illo
Sisyphon adspiciens: cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur poenas; Athamanta superbum
Regia diues habet; qui me cum coniuge semper

Spreuit? et exponit caussas odiique viaeque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret, et in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in vnum,
Sollicitatque Deas. Sic haec Junone locutâ,
Tisiphone canos, vt erat, turbata, capillos
Mouit, et obstantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita: non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quaecunque jubes. Inamabile regnum
Desere: teque refer coeli melioris ad auras!
Laeta redit Juno: quam coelum intrare parantem
Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem; fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue,
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pauor, et Terror, trepidoque Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Aeolii; pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. Monstris exterrita conjux,
Territus est Athamas, tectoque exire parabant.
Obstitit infelix, aditumque obsedit Erinnys;
Nexaque vipereis distendens brachia nodis,
Caesariem excussit. Motae sonuere colubrae.
Parsque jacens humeris, pars circum tempora lapsae,
Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque coruscant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
Pestiferâque manu raptos immisit. At illi
Inoosque sinus Athamanteosque pererrant,
Inspirantque graues animas: nec vulnera membris
Vlla ferunt. Mens est, quae diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, et virus Echidnae;
Erroresque vagos, caecaeque obliuia mentis,
Et scelus, et lacrymas, rabiemque, et caedis amorem;
Omnia trita simul: quae, sanguine mixta recenti
Coxerat aere cauo, viridi versata cicutâ.
Dumque pauent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum, praecordiaque intima mouit.
Tum, face jactatâ per eundem saepius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.

Sic victrix, jussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis, sumtumque recingitur anguem.
Protinus Aeolides, media furibundus in aulâ
Clamat: Io, comites, his retia tendite siluis!
Hic modo cum geminâ visa est mihi prole leaena.
Vtque ferae sequitur vestigia conjugis amens,
Deque sinu matris ridentem, et parua Learchum
Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
More rotat fundae, rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater,
(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi caussa veneni)
Exululat; passisque fugit male sana capillis.
Teque ferens paruum nudis, Melicerta, lacertis,
Euoë, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno
Risit, et: hos vsus praestet tibi, dixit, alumnus.
Imminet aequoribus scopulus. Pars ima cauatur
Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus vndas;
Summa riget, frontemque in apertum porrigit aequor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seque super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque suum. Percussa recanduit vnda.
At Venus, immeritae neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
Proxima cui coelo cessit, Neptune, potestas!
Magna quidem posco; sed tu miserere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenso;
Et Dîs adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto est.
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illâ.
Adnuit oranti Neptunus; et abstulit illis,
Quod mortale fuit, majestatemque verendam
Imposuit, nomenque simul faciemque nouauit,
Leucotheëque Deum cum matre Palaemona dixit.
Sidoniae comites, quantum valuere, secutae,
Signa pedum, primo videre nouissima saxo:
Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
Deplanxere domum, scissae cum veste capillos.
Vtque parum justae, nimiumque in pellice saeuae,
Inuidiam fecere Deae. Conuicia Juno
Non tulit, et: faciam vos ipsas maxima, dixit,
Saeuitiae monumenta meae. Res dicta secuta est.

Nam quae praecipue fuerat pia: prosequar, inquit,
In freta reginam. Saltumque datura, moueri
Haud vsquam potuit; scopuloque adfixa, cohaesit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus vt forte tetenderat in maris vndas,
Saxea facta, manus in easdem porrigit vndas;
Hujus, vt arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
Quo quaeque in gestu deprenditur, haesit in illo.
Pars volucres factae; quae nunc quoque gurgite in illo
Aequora destringunt summis Ismenides alis.
  Nescit Agenorides, natam paruumque nepotem
Aequoris esse Deos. Luctu serieque malorum
Victus, et ostentis, quae plurima viderat, exit
Conditor vrbe suâ; tamquam fortuna locorum,
Non sua, se premeret, longisque erratibus actus,
Contigit Illyricos profugâ cum conjuge fines.
Jamque malis annisque graues, dum prima retractant
Fata domus, releguntque suos sermone labores:
Num sacer ille, meâ trajectus cuspide, serpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum, Sidone profectus,
Vipereos sparsi per humum, noua semina, dentes?
Quem si cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipse, precor, serpens in longam porrigar aluum.
Dixit: et, vt serpens, in longam tenditur aluum,
Durataeque cuti squamas increscere sentit,
Nigraque caeruleis variari corpora guttis.
In pectusque cadit pronus, commissaque in vnum,
Paullatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia jam restant; quae restant, brachia tendit:
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o conjux, accede, miserrima! dixit,
Dumque aliquid superest de me, me tange, manumque
Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repente
In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos, parat, edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora conjux:
Cadme, mane, teque his, infelix, exue monstris!

Cadme, quid hoc? vbi pes? vbi sunt humerique, manusque?
Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, coelestes, in eamdem vertitis anguem?
Dixerat. Ille suae lambebat conjugis ora;
Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat;
Et dabat amplexus; adsuetaque colla petebat.
Quisquis adest, (aderant comites) terretur. At illa
Lubrica permulcet cristati colla draconis,
Et subito duo sunt; junctoque volumine serpunt;
Donec in appositi nemoris subiere latebras,
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere laedunt;
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus versae solatia formae
Magna nepos fuerat, quem debellata colebat
India; quem positis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
Acrisius superest, qui moenibus arceat vrbis
Argolicae; contràque Deum ferat arma; genusque
Non putet esse Jouis: neque enim Jouis esse putabat
Persea; quem pluuio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium, (tanta est praesentia veri!)
Tam violasse Deum, quam non agnosse nepotem,
Poenitet. Impositus jam coelo est alter; at alter,
Viperei referens spolium memorabile monstri,
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
Cumque super Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae,
Quas humus exceptas varios animauit in angues:
Vnde frequens illa est, infestaque terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae,
Fertur, et ex alto seductas aethere longe
Despectat terras; totumque superuolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.
Jamque cadente die, veritus, se credere nocti
Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe,
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Euocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
Hic, hominum cunctos ingenti corpore praestans

Iapetionides Atlas fuit. Vltima tellus
Rege sub hoc, et pontus erat, qui Solis anhelis
Aequora subdit equis, et fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: et humum vicinia nulla premebant.
Arboreae frondes, auro radiante virentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Juppiter auctor:
Siue es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium requiemque peto. Memor ille vetustae
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnasia sortem)
Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor: et hunc praedae titulum Joue natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Moenibus, et vasto dederat seruanda draconi;
Arcebatque suis externos finibus omnes.
Huic quoque: vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Juppiter absit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat
Cunctantem, et placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par esset Atlanti
Viribus?) At quoniam parui tibi gratia nostra est,
Accipe munus, ait. Laeuâque a parte Medusae
Ipse retrouersus squalentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Jam barba comaeque
In siluas abeunt: juga sunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.
Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes,
Creuit in immensum, (sic Dî statuistis) et omne
Cum tot sideribus coelum requieuit in illo.
Clauserat Hippotades aeterno carcere ventos:
Admonitorque operum coelo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumtis
Parte ab vtraque pedes; teloque adcingitur vnco;
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Aethiopum populos, Cepheïa conspicit arua.
Illic immeritam maternae pendere linguae
Andromedam poenas immitis jusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes,

Vidit Abantiades; nisi quod leuis aura capillos
Mouerat, et trepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus esset opus. Trahit inscius ignes,
Et stupet, et, visae correptus imagine formae,
Paene suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Vt stetit: O! dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terraeque tuumque;
Et cur vincla geras. Primo silet illa; nec audet
Appellare virum virgo; manibusque modestos
Celasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis.
Saepius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terraeque suumque,
Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, vnda
Insonuit: veniensque immenso bellua ponto
Eminet; et latum sub pectore possidet aequor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, et amens,
Mater adest; ambo miseri, sed justius illa.
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhaerent.
Cum sic hospes ait: lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem breuis hora ferendam est.
Hanc ego si peterem Perseus, Ioue natus, et illâ,
Quam clausam impleuit foecundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
Aetheriis ausus jactatis ire per auras;
Praeferrer cunctis certè gener. Addere tantis
Dotibus et meritum (faueant modo numina) tento.
Vt mea sit, seruata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) et orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce! velut nauis, praefixo concita rostro,
Sulcat aquas, juuenum sudantibus actâ lacertis:
Sic fera, dimotis impulsa pectoris vadis,
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere coeli;
Cum subito juuenis, pedibus tellure repulsâ,
Arduus in nubes abiit. Vt in aequore summo

Vmbra viri visa est, visam fera saeuit in vmbram.
Vtque Jouis praepes, vacuo cum vidit in aruo
Praebentem Phoebo liuentia terga draconem,
Occupat auersum: neu saeua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.
Sic celeri fissum praeceps per inane volatu
Terga ferae pressit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curuo tenus abdidit hamo.
Vulnera laesa graui, modo se sublimis in auras
Attollit: modo subdit aquis; modo more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille auidos morsus velocibus effugit alis:
Quâque patent, nunc terga cauis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato verberat ense.
Bellua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
Ore vomit: maduere graues adspergine pennae.
Nec bibulis vltra Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum; qui vertice summo
Stantibus exit aquis; operitur ab aequore moto.
Nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plausu clamor superasque Deorum
Impleuere domos. Gaudent, generumque salutant,
Auxiliumque, domûs seruatoremque fatentur
Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque et caussa laboris.
Ipse manus haustâ victrices abluit vndâ:
Anguiferumque caput durâ ne laedet arenâ,
Mollit humum foliis: natasque sub aequore virgas
Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusae.
Virga recens, bibulâque etiamnum viua medullâ,
Vim rapuit monstri, tactuque induruit hujus:
Percepitque nouum ramis et fronde rigorem.
At pelagi Nymphae factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per vndas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiat vt ab aëre, quodque
Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.
Dîs tribus ille focos totidem de cespite ponit.

Laeuum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Iouis media est. Mactatur vacca Mineruae,
Alipedi vitulus, taurus tibi, summe Deorum.
Protinus Andromedan, et tanti praemia facti
Indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt; largis satiantur odoribus ignes,
Sertaque dependent tectis; et vbique lyraeque,
Tibiaque, et cantus, animi felicia laeti
Argumenta, sonant: reseratis aurea valuis
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu,
Cephenis proceres ineunt conuiuia regis.
Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
Diffudere animos: cultusque habitusque locorum
Quaerit Abantiades; quaerenti protinus vnus
(Narrat Lyncides moresque, habitusque virorum.)
Quae simul edocuit: nunc, o fortissime, dixit,
Fare, precor, Perseu, quantâ virtute, quibusque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido sub Atlante jacentem
Esse locum, solidae tutum munimine molis,
Cujus in introitu geminas habitasse sorores,
Phorcydas, vnius partitas luminis vsum:
Id se solerti furtim, dum traditur, astu
Supposita cepisse manu: perque abdita longe,
Deuiaque, et siluis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
In silicem ex ipsis visâ conuersa Medusâ:
Se tamen horrendae clypei, quod laeua gerebat,
Aere repercusso formam adspexisse Medusae:
Dumque grauis somnus colubrasque ipsamque tenebat,
Eripuisse caput collo, pennisque fugacem
Pegason, et fratrem, matris de sanguine natos.
Addidit et longi non falsa pericula cursus:
Quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quae jactatis tetigisset sidera pennis.
Ante exspectatum tacuit tamen. Excipit vnus
E numero procerum, quaerens, cur sola sororum
Gesserit alternis immixtos crinibus angues.
Hospes ait: quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quaesiti caussam. Clarissima formâ,

Multorumque fuit spes inuidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit. Inueni, qui se vidisse, referret.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Mineruae
Dicitur. Auersa est, et castos Aegide vultus
Nata Jouis texit. Neue hoc impune fuisset,
Gorgoneum turpes crinem mutauit in hydros.
Nunc quoque, vt attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet angues.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseon

Liber Quintus.

Dumque ea Cephenum medio Danaeïus heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbae
Atria complentur: nec coniugalia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos conuiuia versa tumultus
Adsimilare freto possis, quod saeua quietum,
Ventorum rabies motis exasperat vndis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens aeratae cuspidis hastam:
En! ait, en! adsum, praereptae coniugis vltor.
Nec mihi te pennae, nec falsum versus in aurum
Juppiter, eripient. Conanti mittere Cepheus:
Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne haec gratia tantis
Redditur? hac vitam seruatae dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quaeris, ademit;
Sed graue Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
Sed, quae visceribus veniebat bellua ponto
Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,

Quo peritura fuit. Nisi, si, crudelis, id ipsum
Exigis, vt pereat, luctuque leuabere nostro.
Scilicet, haud satis est, quod, te spectante, reuincta est,
Et nullam quod opem, patruus, sponsusue, tulisti:
Insuper, a quoquam quod sit seruata, dolebis,
Praemiaque eripies? quae si tibi magna videntur,
Ex illis scopulis, vbi erant adfixa, petisses;
Nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba senectus,
Ferre, quod et meritis, et voce est pactus; eumque
Non tibi, sed certae praelatum intellige morti! —
Ille nihil contra; sed et hunc, et Persea, vultu
Alterno spectans, petat hunc, ignorat, an illum.
Cunctatusque breui, contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequidquam in Persea misit.
Vt stetit illa thoro, stratis tum denique Perseus
Exsiluit, teloque ferox innimica remisso
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Isset: et (indignum!) scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis adhaesit.
Qui postquam cecidit, ferrumque ex osse reuulsum est,
Palpitat, et positas adspergit sanguine mensas,
Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt. Et sunt, qui, Cephea, dicant,
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus Jusque, Fidemque,
Hospitiique Deos, ea, se prohibente, moueri.
Bellica Pallas adest, et protegit Aegide fratrem,
Datque animos. Erat Indus Athis, quem flumine Gange
Edita Limnate vitreis peperisse sub antris
Creditur, egregius formâ: quam diuite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus; ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrhâ curuum crinale capillos.
Ille quidem, jaculo quamuis distantia misso
Figere, doctus erat, sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
Stipite, qui mediâ positus fumabat in aulâ,
Perculit, et fractis confudit in ossibus ora.
Hunc vbi, laudatos jactantem in sanguine vultus,
Assyrius vidit Lycabas, junctissimus illi

Et comes, et veri non dissimulator amoris:
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Athin, quos ille tetenderat, arcus
Adripit, et: mecum tibi sint certamina, dixit;
Nec longum pueri fato laetabere; quo plus
Inuidiae, quam laudis, habes. Haec omnia nondum
Dixerat: emicuit neruo penetrabile telum,
Vitatumque, tamen sinuosâ veste pependit.
Vertit in hunc harpen, spectatam caede Medusae,
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille,
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atrâ,
Circumspexit Athin, seque adclinauit in illum,
Et tulit ad Manes junctae solatia mortis.
Ecce! Syenites, genitus Methione, Phorbas,
Ft Libys Amphimedon, auidi, committere pugnam,
Sanguine, quo tellus, late madefacta, tepebat,
Conciderant, lapsi; surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, hamato Perseus petit ense. Sed altis
Exstantem signis, multaeque in pondere massae,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro. Rutilum vomit ille cruorem,
Et, resupinus, humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchinnidenque Lycetum,
Intonsumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit, et adstructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus ausus, concurrere cominus hosti,
Interquet jaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem frustrà belli, et neutra arma secutum.
Ille, tuens oculis immitem Phinea toruis:
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem fecisti hostem; pensaque hoc vulnere vulnus!
Jamque remissurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectus, cecidit collapsus, in artus.
Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
Ense jacet Clymeni; Orotenora perculit Hypseus,
Hypsea Lyncides. Fuit et grandaeuus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo

Pugnat, et incessit, scelerataque deuouet arma.
Huic Chromis, amplexo tremulis altaria palmis,
Demetit ense caput, quod protinus incidit arae:
Atque ibi semanimi verba exsecrantia linguâ
Edidit, et medios animam exspirauit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque et caestibus Ammon
Inuicti, vinci si possent caestibus enses,
Phineâ cecidere manu, Cererisque sacerdos,
Ampycus, albenti velatus tempora vittâ:
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in vsus,
Sed qui, pacis opus, cytharam cum voce moueres,
Jussus eras, celebrare dapes festumque canendo.
Cui, procul adstanti plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, irridens: Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus! et laeuo mucronem tempore figit.
Concidit, et digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae, casuque canit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptaque de dextro, robusta repagula posti
Ossibus illidit mediae ceruicis; at ille
Procubuit terrae, mactati more juuenci.
Demere tentabat laeui quoque robora postis
Cinyphius Pelates. Tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridae Coruthi, lignoque cohaesit.
Haerenti latus hausit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum, moriens, e poste pependit.
Sternitur et Melaneus, Perseïa castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri;
Diues agri Dorylas, quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris aceruos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum;
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam, et versantem lumina vidit,
Bactrius Halcyoneus: hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris terrae! corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam, calido de vulnere raptam,
Vltor Abantiades, mediâ quae nare recepta,
Ceruice exacta est, in partesque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juuat, Clytiumque, Claninque,
Matre satos vnâ, diuerso vulnere fudit.

Nam Clytii per vtrumque graui librata lacerto,
Fraxinus acta femur; jaculum Clanis ore momordit.
Occidit et Celadon Mendesius, occidit Astreus,
Matre Palaestinâ, dubio genitore creatus;
Aethionque, sagax, quondam ventura videre,
Tunc aue deceptus falsâ, regisque Thoactes
Armiger, et caeso genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhausto superest: namque omnibus, vnum
Opprimere, est animus. Conjurata vndique pugnant
Agmina pro caussâ, meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte socer frustra pius, et nona conjux,
Cum genetrice, fauent: vlulatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentum:
Pollutosque semel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renouataque proelia miscet.
Circueunt vnum Phineus, et mille secuti
Phinea. Tela volant hibernâ grandine plura
Praeter vtrumque latus, prâeterque et lumen, et aures.
Adplicat hinc humeros ad magnae saxa columnae,
Tutaque terga gerens, aduersaque in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistrâ
Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathaeus Ethemon.
Tigris vt, auditis diuersâ valle duorum
Exstimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit, vtro potius ruat, et ruere ardet vtroque;
Sic dubius Perseus, dextrâ, laeuâne feratur,
Molpea trajecti submouit vulnere cruris;
Contentusque fugâ est. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: et extremâ percussae parte columnae
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, et inermia frustra
Bracchia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum vbi, virtutem turbae succumbere, vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus auertite vestros,
Si quis amicus adest! et Gorgonis extulit ora.
Quaere alium, tua quem moueant miracula, dixit
Thescelus: vtque manu jaculum fatale parabat

Mittere, in hôc haesit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
Pectora Lyncîdae gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec vltra.
At Nileus, qui, se genitum septemplice Nilo,
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim caelauerat auro,
Adspice, ait, Perseu, nostrae primordia gentis!
Magna feres tacitas solatia mortis ad vmbras,
A tanto cecidisse viro. Pars vltima vocis
In medio supressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui, credas; nec sunt ea peruia verbis.
Increpat hos: vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx; incurrite mecum,
Et prosternite humi juuenem, magica arma mouentem!
Incursurus erat; tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito poenam subiere; sed vnus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspectâ, saxo concreuit oborto.
Quem ratus Astyages etiamnum viuere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina, longa mora est, mediâ de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae;
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, visâ.
Poenitet injusti nunc denique Phinea belli.
Sed, quid agat? simulacra videt, diuersa figuris,
Agnoscitque suos; et nomine quemque vocatos
Poscit opem; credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Auertitur; atque ita, supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens:
Vincis, ait, Perseu! remoue fera monstra, tuaeque
Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle, Medusae,
Tolle, precor! Non nos odium, regniue cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge mouimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non, cessisse, piget! Nihil, o fortissime, praeter
Hanc animam, concede mihi; tua cetera sunto! —
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,

Respicere audenti: quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, et magnum munus inerti est,
(Pone metum!) tribuam. Nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per aeuum,
Inque domo soceri semper spectabere nostri,
Vt mea se sponsi soletur imagine conjux. —
Dixit; et in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obuerterat ore.
Tum quoque conanti sua flectere lumina, ceruix
Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat, et, immeriti vindex vltorque parentis,
Adgreditur Proetum. Nam, fratre per arma fugato,
Acrisioneas Proetus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce,
Torua colubriferi superauit lumina monstri.
Te tamen, o paruae rector, Polydecta, Seriphi,
Nec juuenis virtus, per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniquâ finis in in irâ est.
Detrectas etiam laudes, fictamque Medusae,
Arguis, esse necem. Dabimus tibi pignora veri.
Parcite luminibus, Perseus ait; oraque regis
Ore Medusaeo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde, cauâ circumdata nube, Seriphon
Deserit, a dextrâ Cythno Gyaroque relictis.
Quâque super pontum via visa breuissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita,
Constitit, et doctas sic est adfata sorores:
Fama noui fontis nostras peruenit ad aures;
Dura Medusaei quem praepetis vngula rupit.
Is mihi caussa viae; volui mirabile monstrum
Cernere; vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Vranie: quaecunque est caussa videndi
Has tibi, Diua, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est; et Pegasus hujus origo
Fontis, et ad latices deducit Pallada sacros.
Quae, mirata diu factas pedis ictibus vndas,

Siluarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas,
Felicesque vocat pariter studiique locique
Mnemonidas; quam sic adfata est vna sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori, Tritonia, nostri,
Vera refers, meritoque probas artesque locumque;
Et gratam sortem, tutae modo simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil!) omnia terrent
Virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur; et nondum me totâ mente recépi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia. Vidit euntes,
Nostraque fallaci veneratus numina cultu:
Mnemonides, (cognorat enim) consistite! dixit,
Nec dubitate, precor, tecto graue sidus et imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Saepe casas Superi. Dictis et tempore motae,
Adnuimusque viro, primasque intrauimus aedes.
Desierant imbres; victoque Aquilonibus Austro,
Fusca repurgato fugiebant nubila coelo.
Impetus ire fuit. Claudit sua tecta Pyreneus,
Vimque parat: quam nos sumtis effugimus alis.
Ipse, secuturo similis, stetit arduus arce:
Quâque via est vobis, erit et mihi, dixit, eâdem;
Seque jacit vecors e summae culmine turris,
Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
Tundit humum, mo[illegible], scelerato sanguine tinctam.
Musa loquebatur[illegible]ennae sonuere per auras,
Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit, et, linguae, quaerit, tam certa loquentes,
Vnde sonent: hominemque, putat Joue nata, locutum.
Ales erat: numeroque nouem, sua fata querentes,
Institerant ramis imitantes omnia picae.
Miranti sic orsa Deae Dea: nuper et istae
Auxerunt volucrum victae certamine turbam.
Pieros has genuit Pellaeis diues in aruis.
Paeonis Euippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam nouies, nouies paritura, vocauit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum,

Perque tot Haemonias, et per tot Achaïdas vrbes
Huc venit, et tali committunt proelia voce:
Desinite, indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere; nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deae! nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque sumus. Vel cedite victae
Fonte Medusaeo, et Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Paeonas vsque niuosos
Cedemus campis: dirimant certamina Nymphae!
Turpe quidem, contendere, erat; sed cedere, visum
Turpius. Electae jurant per flumina Nymphae,
Factaque de viuo pressere sedilia saxo.
Tunc, sine sorte, prior, quae, se certare, professa est,
Bella canit Superûm, falsoque in honore Gigantas
Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum,
Emissumque imâ de sede Typhoëa terrae
Coelitibus fecisse metum, cunctosque dedisse
Terga fugae: donec fessos Aegyptia tellus
Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa, narrat,
Et se mentitis Superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Juppiter; vnde recuruis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon.
Delius in coruo, proles Semeleïa capro,
Fele soror Phoebi, niueâ Saturnia vaccâ,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad cytharam vocalia mouerat ora:
Poscimur Aonides. — Sed fo[illegible]tan otia non sunt,
Nec nostris praebere, vacat [illegible] cantibus aurem.
Ne dubita, vestrumque mihi r[illegible]r ordine carmen,
Pallas ait, nemorisque leui consedit in vmbrâ.
Musa refert: dedimus summam certaminis vni.
Surgit, et immissos hederâ collecta capillos,
Calliope querulas praetentat pollice chordas,
Atque haec percussis subjungit carmina neruis.
Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro;
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris;
Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
Illa canenda mihi est. Vtinam modo dicere possem
Carmina, digna Deae! certe Dea carmine digna est.
Vasta giganteis injecta est insula membris,

Trinacris, et magnis subjectum molibus vrguet
Aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque, resurgere saepe;
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro,
Laeua, Pachyne, tibi; Lilybaeo crura premuntur.
Degrauat Aetna caput; sub qua, resupinus, arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Saepe remoliri, luctatur, pondera terrae,
Oppidaque, et magnos euoluere corpore montes.
Inde tremit tellus: et Rex pauet ipse silentum,
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu,
Immissusque dies trepidantes terreat vmbras.
Hanc metuens cladem, tenebrosâ sede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum,
Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
Postquam exploratum satis est, loca nulla labare,
Depositique metus: videt hunc Erycina vagantem,
Monte suo residens, natumque amplexa volucrem:
Arma, manusque meae, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres moliri sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni.
Tu Superos, ipsumque Jouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in coelo, quae jam patientia nostra est,
Spernimur; ac mecum [illegible]s tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, ja[illegible]tricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes adfectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Junge Deam patruo! Dixit Venus. Ille pharetram
Soluit: et arbitrio matris de mille sagittis
Vnam seposuit. Sed quâ nec acutior vlla,
Nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcum.
Oppositoque genu curuauit flexile cornu:
Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus altae,
Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Caystros
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.

Silua coronat aquas, cingens latus omne; suisque
Frondibus, vt velo, Phoebeos submouet ictus.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores:
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumque puellari studio calathosque sinumque
Implet, et aequales certat superare legendo:
Paene simul visa est, dilectaque, raptaque Diti:
Vsque adeo properatur amor. Dea territa moesto
Et matrem, et comites, sed matrem saepius, ore
Clamat: et, vt summâ vestem laniarat ab orâ,
Collecti flores tunicis cecidere remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis;
Haec quoque virgineum mouit jactura dolorem.
Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. Quorum per colla jubasque
Excutit obscurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, et olentia sulfure fertur
Stagna Palicorum, ruptâ feruentia terrâ:
Et quà Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
Inter inaequales posuerunt moenia portus.
Est medium Cyanes, et Piseae Arethusae,
Quod coit angustis inclusum cornibus, aequor.
Hîc fuit, a cujus stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quae medio summâ tenus exstitit aluo,
Agnouitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes inuitae Cereris gener esse. Roganda,
Non rapienda fuit. Quod si componere magnis
Parua, mihi fas est, et me dilexit Anapis;
Exorata tamen, nec, vt haec, exterrita, nupsi.
Dixit: et, in partes diuersas brachia tendens,
Obstitit. Haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valide sceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit:
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura sui moerens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacitâ, lacrymisque absumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas

Extenuatur aquas; Mollire membra videres;
Ossa pati flexus; vngues posuisse rigorem:
Primaque de totâ tenuissima quaeque liquescunt;
Caerulei crines, digitique, et crura, pedesque:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Transitus est. Post haec tergumque, humerique, latusque,
Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatque nihil, quod prendere possis.
Intereà pauidae nequidquam filia matri
Omnibus est terris, omni quaesita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus; illa duabus
Flammiferâ pinus manibus succendit ab Aetnâ;
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, vt alma dies hebetarat sidera, natam
Solis ad occasum, Solis quaerebat ab ortu.
Fessa labore, sitim collegerat: oraque nulli
Colluerant fontes; cum tectam stramine vidit
Forte casam, paruasque fores pulsauit; at inde
Prodit anus, Diuamque videt, lymphamque roganti
Dulce dedit, tostâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
Constitit ante Deam, risitque, auidumque vocauit.
Offensa est: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mixtâ perfudit Diua polentâ.
Combibit os maculas; et, quae modò brachia gessit,
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris;
Inque breuem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: paruâque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque, et tangere monstra parantem
Fugit anum, latebramque petit, aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, et quas errauerit vndas,
Dicere, longa mora est. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat eundo,
Venit et ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narasset; sed et os, et lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti,
Illo forte loco delapsam gurgite sacro,

Persephones zonam summis ostendit in vndis.
Quam simul agnouit, tamquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniauit Diua capillos,
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc, vbi sit; terras tamen increpat omnes,
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas.
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Reperit. Ergo illic saeuâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique, irata, colonos
Ruricolasque boues leto dedit: aruaque jussit
Fallere depositum; vitiataque semina fecit.
Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem,
Cassa jacet; primis segetes moriuntur in herbis;
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber:
Sideraque, ventique nocent; auidaeque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas messes, et inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheïas extulit vndis,
Rorantesque comas a fronte remouit ad aures.
Atque ait: o toto quaesitae virginis orbe,
Et frugum genetrix, immensos siste labores,
Neue tibi fidae violenta irascere terrae!
Terra nihil meruit, patuitque inuita rapinae.
Nec sum pro patriâ supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est, et ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo; sed gratior omni
Haec mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serua!
Mota loco cur sim, tantique per aequoris vndas
Aduehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiua meis, cum tu curisque leuata,
Et vultus melioris eris. Mihi peruia tellus
Praebet iter: subterque imas ablata cauernas,
Hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visà tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni. —
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces,
Attonitaeque diu similis fuit; vtque dolore

Pulsa graui grauis est amentia; curribus auras
Exit in aethereas: ibi toto nubila vultu
Ante Jouem passis stetit inuidiosa capillis:
Proque meo supplex venio tibi, Juppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matris,
Nata patrem moueat: neu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod nostro et edita partu.
En! quaesita diu, tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas, amittere certius; aut si,
Scire, vbi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam. Neque enim praedone marito
Filia digna tua est; si jam mea filia digna est.
Juppiter excepit: Commune est pignus onusque,
Nata, mihi tecum, sed, si modo nomina rebus
Addere vera, placet, non hoc injuria factum,
Verum amor est: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diua, velis! Vt desint cetera; quantum est,
Esse Jouis fratrem! quid quòd nec cetera desunt,
Nec cedit, nisi sorte, mihi? sed tanta cupido
Si tibi discidii est, repetat Proserpina coelum,
Lege tamen certâ: si nullos contigit illic
Ore cibos. Nam sic Parcarum foedere cautum est. —
Dixerat. At Cereri certum est, educere natam.
Non ita fata sinunt: quoniam jejunia virgo
Soluerat, et, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curuâ decerpserat arbore pomum,
Sumtaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Auernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furuis peperisse sub antris:
Vidit; et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testemque profanam
Fecit auem, sparsumque caput Phlegethontide lymphâ
In rostrum, et plumas, et grandia lumina vertit.
Ille, sibi ablatus, fuluis amicitur ab alis;
Inque caput crescit; longosque reflectitur vngues;
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas:
Foedaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio poenam linguâque videri

Commeruisse potest. Vobis, Acheloïdes, vnde
Pluma pedesque auium: cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero mixtae, Sirenes, eratis?
Quam postquam toto frustra quaesistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent aequora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque Deos habuistis, et artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguae deperderet vsum,
Virginei vultus, et vox humana remansit.
At medius fratrisque sui moestaeque sororis
Juppitter ex aequo voluentem diuidit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.
Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris:
Nam, modo quae poterat Diti quoque moesta videri,
Laeta Deae frons est: vt Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis vbi nubibus exit. —
Exigit alma Ceres, natâ secura receptâ:
Quae tibi caussa viae, cur sis, Arethusa, sacer fons,
Conticuere vndae: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput; viridesque manu siccata capillos,
Fluminis Elei veteres narrauit amores.
Pars ego Nympharum, quae sunt in Achaïde, dixit,
Vna fui: nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed, quamuis formae numquam mihi fama petita est,
Quamuis fortis eram, formosae nomen habebam:
Nec mea me facies, nimium laudata, juuabat.
Quaque aliae gaudere solent, ego, rustica, dote
Corporis erubui, crimenque placere putaui.
Lassa, reuertebar (memini) Stymphalide siluâ.
Aestus erat, magnumque labor geminauerat aestum;
Inuenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas imo; per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaque populus vnda,
Sponte suâ natas ripis decliuibus vmbras. —
Accessi, primumque pedis vestigia tinxi:

Poplite deinde tenus. Neque eo contenta, recingor,
Molliaque impono salici velamina curuae:
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque, trahoque,
Mille modis labens, excussaque brachia jacto,
Nescio quod, medio sensi sub gurgite murmur,
Territaque insisto propioris margine ripae.
Quo properas, Arethusa? suis Alpheus ab vndis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio, sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit. Tanto magis instat, et ardet:
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam; sic me ferus ille premebat:
Vt fugere accipitrem, pennâ trepidante, columbae,
Vt solet accipiter trepidas agitare columbas.
Vsque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
Maenaliosque sinus, gelidumque Erimanthon, et Elin,
Currere sustinui. Nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego, viribus impar,
Non poteram; longi patiens erat ille laboris.
Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, et rupes, et quâ via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi praecedere longam
Ante pedes vmbram; nisi si timor illa videbat.
Sed certe sonituque pedum terrebar; et ingens
Crinales vittas adflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugae: fer opem, deprendimur, inquam,
Armigerae, Dictynna, tuae: cui saepe dedisti,
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetrâ!
Mota Dea est; spissisque ferens e nubibus vnam
Me super injecit. Lustrat caligine tectam
Amnis, et ignarus circum caua nubila quaerit,
Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit:
Et bis: Iö Arethusa, Iö Arethusa, vocauit.
Quid mihi tunc animi miserae fuit? anne, quod agnae est,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui, vepre latens, hostilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ire pedum; seruat nubemque locumque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus;
Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.

Quâque pedem moui, manat lacus: eque capillis
Ros cadit: et citius, quam nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor. Sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas; positoque viri, quod sumserat, ore,
Vertitur in proprias, vt se mihi misceat, vndas.
Delia rumpit humum. Caecis ego mersa cauernis,
Aduehor Ortygiam: quae me, cognomine Diuae
Grata meae, superas eduxit prima sub auras.
—Hâc Arethusa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit, frenisque coërcuit ora,
Et medium coeli terraeque per aëra vecta est:
Atque leuem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultae.
Jam super Europen sublimis, et Asida, terras
Vectus erat juuenis; Scythicas aduertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat: regis subit ille penates.
Quâ veniat, caussamque viae, nomenque rogatus,
Et patriam; patria est clarae mihi, dixit, Athenae;
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per vndas,
Nec pede per terras; patuit mihi peruius aether.
Dona fero Cereris, latos quae sparsa per agros,
Frugiferas messes alimentaque mitia reddant.
Barbarus inuidit, tantique vt muneris auctor
Ipse sit, hospitio recipit, somnoque grauatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit, rursusque per aëra misit
Mopsopium juuenem, sacros agitare jugales.
Finierat dictos e nobis maxima cantus.
At Nymphae, vicisse Deas, Helicona colentes,
Concordi dixere sono. Conuicia victae
Cum jacerent: quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse, parum est, maledictaque culpae
Additis, et non est patientia libera nobis,
Ibimus in poenas; et, quô vocat ira, sequemur! —
Rident Emathides, spernuntque minacia verba;
Conataeque loqui, et magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues
Adspexere suos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concrescere rostro
Ora videt, volucresque nouas accedere siluis.

Dumque volunt plangi, per brachia mota leuatae
Aëre pendebant, nemorum conuicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas, studiumque immane loquendi.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Sextus.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, justamque probauerat iram.
Tum secum: laudare parum est; laudemur et ipsae;
Numina nec sperni sine poenâ nostra sinamus.
Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes:
Quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon,
Phocaïco bibulas tinguebat murice lanas.
Occiderat mater; sed et haec de plebe, suoque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per vrbes
Quaesierat studio nomen memorabile; quamuis
Orta domo paruâ, paruis habitabat Hypaepis.
Hujus vt adspicerent opus admirabile, saepe
Deseruere sui Nymphae vineta Tymoli,
Deseruere suas Nymphae Pactolides vndas.
Nec factas solum vestes spectare, juuabat;
Tum quoque, cum fierent; tantus decor adfuit arti.
Siue rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis subigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas aequantia tractu;
Siue leui teretem versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu: scires, a Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat, tantâque offensa magistrâ:

Certet, ait mecum; nihil est quod, victa, recusem.
Pallas anum simulat, falsosque in tempora canos
Addit, et infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tum sic orsa loqui: non omnia grandior aetas,
Quae fugiamus, habet; seris venit vsus ab annis.
Consilium ne sperne meum! Tibi fama petatur
Inter mortales faciendae maximá lanae.
Cede Deae, veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga; veniam dabit illa roganti.
Adspicit hanc toruis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longâque venis confecta senectâ;
Et nimium, vixisse diu, nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilii satis est in me mihi: neue monendo
Profecisse putes; eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit; cur haec certamina vitat?
Tum Dea: venit, ait; formamque remouit anilem;
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphae,
Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo;
Sed tamen erubuit, subitusque inuita notauit
Ora rubor, rursusque euanuit: vt solet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora mouetur,
Et breue post tempus candescere Solis ab ictu.
Perstat in incepto, stolidaeque cupidine palmae
In sua fata ruit. Neque enim Joue nata recusat,
Nec monet vlterius, nec jam certamina differt.
Haud mora; consistunt diuersis partibus ambae,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo vincta est; stamen secernit arundo;
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque, inter stamina ductum,
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Vtraque festinant, cinctaeque ad pectora vestes
Brachia docta mouent, studio fallente laborem.
Illic et Tyrium, quae purpura sensit, aënum
Texitur, et tenues parui discriminis vmbrae:
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine coelum,
In quo diuersi niteant cum mille colores,

Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Vsque adeo, quod tangit, idem est; tamen vltima distant.
Illic et lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in telâ deducitur argumentum.
Cecropiâ Pallas scopulum Mauortis in arce
Pingit, et antiquam de terrae nomine litem.
Bis sex coelestes, medio Joue, sedibus altis
Augustâ grauitate sedent. Sua quemque Deorum
Inscribit facies. Jouis es regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse fretum; quo pignore vindicet vrbem.
At sibi dat clypeum, dat acutae cuspidis hastam;
Dat galeam capiti; defenditur aegide pectus.
Percussamque suâ, simulat, de cuspide terram
Prodere cum baccis foetum canentis oliuae;
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat aemula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore suo, breuibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus vnus, et Haemon;
Nunc gelidos montes; mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuêre Deorum.
Altera Pygmaeae fatum miserabile matris
Pars habet. Hanc Juno, victam certamine, jussit
Esse gruem, populisque suis indicere bellum.
Pingit et Antigonen, ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jouis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonque pater, sumtis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus, Cinyran habet angulus orbum;
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoque jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique suâ facit arbore finem.
Maeonis elusam designat imagine tauri
Europen; verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri

Adsilientis aquae, timidasque reducere plantas.
Fecit et Asterien aquilâ luctante teneri;
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis;
Addidit, vt, Satyri celatus imagine, pulchram
Juppiter implerit gemino Nycteïda foetu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
Aureus vt Danaën, Asopida luserit igneus;
Mnemosynen pastor: varus Deoïda serpens.
Te quoque mutatum toruo, Neptune, iuuenco
Virgine in Aeolià posuit. Tu, visus Enipeus,
Gignis Aloïdas; aries, Bisaltida fallis.
Et te, flaua comas, frugum mitissima mater,
Sensit equum; te sensit auem crinita colubris
Mater equi volucris: sensit delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
Reddidit; est illic agrestis imagine Phoebus;
Vtque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit; vt pastor Macraeïda luserit Issen;
Liber vt Erigonen falsâ deceperit vuâ;
Vt Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Vltima pars telae, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Liuor
Possit opus. Doluit successu flaua virago,
Et rupit pictas, coelestia crimina, vestes.
Vtque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniae frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animosa ligauit
Guttura: pendentem Pallas miserata leuauit;
Atque ita: viue quidem, pende tamen, improba, dixit;
Lexque eadem poenae, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateïdos herbae
Spargit: et extemplo tristi medicamine tactae
Defluxere comae, cumque his et naris et auris;
Fitque caput minimum, totoque in corpore parua est.
In latere exiles digiti pro cruribus haerent.
Cetera venter habet; de quo tamen illa remittit
Stamen: et antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit; Phrygiaeque per oppida facti
Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.

Ante suos Niobe thalamos cognouerat illam,
Tum, cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat;
Nec tamen admonita est poenâ popularis Arachnes,
Cedere coelitibus, verbisque minoribus vti.
Multa dabant animos. Sed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, (quamuis ea cuncta placebant)
Vt sua progenies: et felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresiâ, venturi praescia, Manto
Per medias fuerat, diuino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes,
Et date Latonae, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura piâ; lauroque innectite crinem!
Ore meo Latona jubet. Paretur; et omnes
Thebaïdes jussis sua tempora frondibus ornant,
Turaque dant sanctis, et verba precantia, flammis.
Ecce! venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosâ, mouensque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumque capillos,
Constitit: vtque oculos circumtulit alte superbos;
Quis furor, auditos, inquit, praeponere visis
Coelestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine ture meum est? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit soli Superorum tangere mensas.
Pleïadum soror est genetrix mihi: maximus Atlas
Est auus, aethereum qui fert ceruicibus axem.
Juppiter alter auus: socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae; me regia Cadmi
Sub dominâ est, fidibusque mei commissa mariti
Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcunque domus aduerto lumina partem,
Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna Deae facies. Huc natas adjice septem,
Et totidem juuenes; et mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia caussam:
Nescio quoque audete satam Titanida Caeo
Latonam praeferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem pariturae terra negauit.
Nec coelo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.

Exsul erat mundi; donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in vndis;
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: vteri pars est haec septima nostri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo;
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major sum, quam cui possit Fortuna nocere;
Multaque vt eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea jam bona. Fingite, demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;
Non tamen ad numerum redigar, spoliata, duorum,
Latonaeae turba, quo quantum distat ab orba?
Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque sacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est, summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis geminâ cum prole locuta:
En! ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et, nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia secula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. Diro conuicia facto
Tantalis adjecit, vosque est postponere natis
Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phoebus ait, (poenae mora longa) querelas.
Dixit idem Phoebe: celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope moenia campus,
Adsiduis pulsatus equis; vbi turba rotarum,
Duraque mollierant subjectas vngula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graues moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixa
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.

Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus: veluti, cum praescius imbris
Nube fugit visâ, pendentiaque vndique rector
Carbasa deducit, ne qua leuis effluat aura.
Frena dabat. Dantem non euitabile telum
Consequitur: summâque tremens ceruice sagitta
Haesit; et exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, vt erat pronus, per colla admissa jubasque
Voluitur; et calido tellurem sanguine foedat.
Phaedimus infelix, et auiti nominis haeres
Tantalus, vt solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus nitidae juuinile palaestrae:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum, tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit vtrumque sagitta.
Ingemuere simul; simul incuruata dolore
Membra solo posuere; simul suprema jacentes
Lumina versarunt: animam simul exhalarunt.
Adspicit Alphenor, laniataque pectora plangens,
Aduolat, vt gelidos complexibus adleuet artus,
Inque pio cadit officio: nam Delius illi
Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
Eruta; cumque animâ cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Adficit. Ictus erat, quâ crus esse incipit, et quâ
Mollia neruosus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seque ejaculatus in altum,
Emicat, et longe terebratâ prosilit aurâ.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat, (ignarus, non omnes esse rogandos)
Parcite! Motus erat, cum jam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altè percusso corde sagittà.

Fama mali, populique dolor, lacrymaeque suorum
Tam subitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent.

Exsul erat mundi; donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in vndis;
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: vteri pars est haec septima nostri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo,
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major sum, quam cui possit Fortuna nocere,
Multaque vt eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea jam bona. Fingite, demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;
Non tamen ad numerum redigar, spoliata, duorum,
Latonaeae turba, quo quantum distat ab orba?
Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque sacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est, summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis geminâ cum prole locuta:
En! ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et, nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia secula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. Diro conuicia facto
Tantalis adjecit, vosque est postponere natis
Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phoebus ait, (poenae mora longa) querelas.
Dixit idem Phoebe: celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope moenia campus,
Adsiduis pulsatus equis; vbi turba rotarum,
Duraque mollierant subjectas vngula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graues moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixa
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paullatim defluit armo.

Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus: veluti, cum praescius imbris
Nube fugit visâ, pendentiaque vndique rector
Carbasa deducit, ne qua leuis effluat aura.
Frena dabat. Dantem non euitabile telum
Consequitur: summâque tremens ceruice sagitta
Haesit; et exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, vt erat pronus, per colla admissa jubasque
Voluitur; et calido tellurem sanguine foedat.
Phaedimus infelix, et auiti nominis haeres
Tantalus, vt solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus nitidae juuinile palaestrae:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum, tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit vtrumque sagitta.
Ingemuere simul; simul incuruata dolore
Membra solo posuere; simul suprema jacentes
Lumina versarunt: animam simul exhalarunt.
Adspicit Alphenor, laniataque pectora plangens,
Aduolat, vt gelidos complexibus adleuet artus,
Inque pio cadit officio: nam Delius illi
Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
Eruta; cumque animâ cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Adficit. Ictus erat, quâ crus esse incipit, et quâ
Mollia neruosus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seque ejaculatus in altum,
Emicat, et longe terebratâ prosilit aurâ.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat, (ignarus, non omnes esse rogandos)
Parcite! Motus erat, cum jam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altè percusso corde sagittà.
Fama mali, populique dolor, lacrymaeque suorum
Tam subitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem, potuisse, irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent.

Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu! quantum haec Niobe Niobe distabat ab illâ,
Quae modo Latoïs populum submouerat aris,
Et mediam tulerat gressus resupina per vrbem,
Inuidiosa suis; at nunc, miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit; et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad coelum liuentia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
[Pascere, ait, satiaque meo tua pectora luctu,]
Corque ferum satia, dixit, per funera septem
Efferor: exsulta, victrixque inimica triumpha!
Cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,
Quam tibi felici. Post tot quoque funera vinco.
Dixerat: insonuit contento neruus ab arcu;
Qui, praeter Nioben vnam, conterruit omnes.
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
Ante thoros fratrum demisso crine sorores.
E quibus vna, trahens haerentia viscere tela,
Imposito fratri, moribunda relanguit ore.
Altera, solari miseram conata parentem,
Conticuit subito; duplicataque vulnere caeco est,
Oraque compressit, nisi postquam spiritus exit.
Haec, frustra fugiens, collabitur; illa sorori
Immoritur; latet haec; illam trepidare videres;
Sexque datis leto, diuersaque vulnera passis,
Vltima restabat: quam toto corpore mater,
Totâ veste tegens: vnam, minimamquo relinque;
De multis minimam posco, clamauit, et vnam.
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. Orba resedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque,
Diriguitque malis. Nullos mouet aura capillos.
In vultu color est sine sanguine; lumina moestis
Stant immota genis; nihil est in imagine viui.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, et venae desistunt posse moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest; intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, et validi circumdata turbine venti

In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur, et lacrymis etiamnum marmora manant.
Tum vero cuncti manifestam numinis iram
Femina virque timent, cultuque impensius omnes
Magna gemelliparae venerantur numina Diuae.
Vtque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus vnus ait: Lyciae quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres spreuere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
Mira tamen! Vidi praesens stagnumque locumque,
Prodigio notum: nam me jam grandior aeuo,
Impatiensque viae genitor deducere lectos
Jusserat inde boues, gentisque illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
Ecce! lacus medio sacrorum nigra fauilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit; et pauido, faueas mihi, murmure dixit,
Dux meus: et simili, faueas, ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen ara, rogabam,
Indigenaene Dei; cum talia reddidit hospes:
Non hac, o iuuenis, montanum numen in arâ est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum, cum leuis insula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmae,
Edidit inuita geminos Latona nouerca.
Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur,
Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
Jamque Chimaeriferae, cum sol grauis vreret arua,
Finibus in Lyciae, longo Dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegit ab aestu,
Vberaque ebiberant auidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquae prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam.
Accessit, positoque genu Titania terram
Pressit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetant. Dea sic adfata vetantes:
Quid prohibetis aquis? vsus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni.

Quae tamen vt detis, supplex peto. Non ego nostros
Abluere hîc artus, lassataque membra, parabam,
Sed releuare sitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque est via vocis in illis.
Haustus aquae mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepisse simul; vitam dederitis in vndâ.
Hi quoque vos moueant, qui nostro brachia tendunt
Parua sinu: et casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deae potuissent verba mouere?
Hi tamen orantem perstant prohibere, minasque,
Ni procul abscedat, conuiciaque insuper addunt.
Nec satis hoc; ipsos etiam pedibusque manuque
Turbauere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum saltu mouere maligno.
Distulit ira sitim. Neque enim jam filia Coei
Supplicat indignis; nec dicere sustinet vltra
Verba minora Deâ; tollensque ad sidera palmas;
Aeternum stagno, dixit, viuatis in isto! —
Eueniunt optata Deae. Juuat, isse sub vndas;
Et modo tota cauâ submergere membra palude;
Nunc proferre caput; summo modo gurgite nare,
Saepe super ripam stagni considere; saepe
In gelidos resilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoque pudore,
Quamuis sint sub aquâ, sub aquâ maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca est; inflataque colla tumescunt;
Ipsaque dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur,
Spina viret, venter, pars maxima corporis, albet;
Limosoque nouae saliunt in gurgite ranae.
Sic vbi, nescio, quis, Lyciâ de gente virorum
Retulit exitium; Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniacâ Latoüs arundine victum
Adfecit poenâ. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah, piget, ah, non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quidquam, nisi vulnus, erat: cruor vndique manat;
Detectique patent nerui; trepidaeque sina vllâ
Pelle micant venae. Salientia viscera possis
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolae, siluarum numina, Fauni,

Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphae flerunt; et quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pauit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas; ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis decliuibus aequor,
Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus amnis.
Talibus extemplo redit ad praesentia dictis
Vulgus; et extinctum cum stirpe Amphiona luget
Mater in inuidia est. Tamen hanc quoque dicitur vnum
Flesse Pelops; humeroque suas ad pectora postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor hic humerus, nascendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. Manibus mox caesa paternis
Membra ferunt iunxisse Deos; aliisque repertis,
Qui locus est iuguli medius, summique lacerti,
Defuit. Impositum est non comparentis in vsum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt; vrbesque propinquae
Orauere suos ire ad solatia reges,
Argosque, et Sparte, Pelopeiadesque Mycenae,
Et nondum toruae Calydon inuisa Dianae,
Orchomenosque ferax, et nobilis aere Corinthus,
Messeneque ferox, Patraeque, humilesque Cleonae
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen.
Quaeque vrbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusque sitae, bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? solae cessastis Athenae.
Obstitit officio bellum; subuectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat,
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
Non Hymenaeus adest, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces, de funere raptas;
Eumenides strauere thorum; tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
Hac aue sunt iuncti Procne Tereusque; parentes

Hac aue sunt facti. Gratata est scilicet illis
Thracia; Disque ipsi grates egere; diemque,
Quaque data est claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, festam jussere vocari.
Vsque adeo latet vtilitas. Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni;
Cum blandita viro Procne, si gratia, dixit,
Vlla mea est, vel me visendae mitte sorori;
Vel soror huc veniat. Redituram tempore paruo
Promittes socero. Magni mihi muneris instar,
Germanam vidisse, dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci; veloque et remige portus
Cecropios intrat, Piraeaque litora tangit.
Vt primum soceri data copia, dextera dextrae
Jungitur; et fausto committitur omine sermo.
Coeperat, aduentus caussam, mandata referre
Conjugis; et celeres missae spondere recursus:
Ecce venit magno diues Philomela paratu;
Diuitior formâ: quales audire solemus
Naïadas et Dryadas mediis incedere siluis;
Si modo des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspectâ virgine Tereus,
Quam si quis canis ignem supponat aristis,
Aut frondem, positasque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed et hunc innata libido
Exstimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentisque suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
Aut rapere, et saeuo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non, effreno captus amore,
Ausit, nec capiunt inclusas pectora flammas.
Jamque moras male fert, cupidoque reuertitur ore
Mandata ad Procnes, et agit sua vota sub illis.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Vlterius justo, Procnen ita velle, ferebat.
Addidit et lacrymas; tamquam mandasset et illas.
Prô Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius; laudemque a crimine sumit.

Quid, quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit vsque, salutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo:
Osculaque, et collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit. Et quoties amplectitur illa parentem,
Esse parens vellet: neque enim minus impius esset.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates: et successisse duabus,
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phoebo restabat, equique
Pulsabant pedibus spatium decliuis Olympi.
Regales epulae mensis, et Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur sua corpora somno.
At rex Odrysius, quamuis secessit, in illâ
Aestuat: et repetens faciem, motusque, manusque,
Qualia vult, fingit, quae nondum vidit: et ignes
Ipse suos nutrit, curâ remouente soporem.
Lux erat: et, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia caussa coëgit,
(Et voluere ambae, voluisti tu quoque, Tereu,)
Do tibi: perque Fidem, cognataque pectora, supplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;
Et mihi sollicitae lenimen dulce senectae
Quam primum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quamprimum (satis est, procul esse sororem)
Si pietas vlla est, ad me, Philomela, redito.
Mandabat: pariterque suae dedit oscula natae:
Et lacrymae mites inter mandata cadebant.
Vtque fide pignus dextras vtriusque poposcit;
Inter seque datas junxit; natamque, nepotemque,
Absentes memori pro se jubet ore salutent:
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suae praesagia mentis.
Vt simul imposita est pictae Philomela carinae,
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa:
Vicimus, exclamat, mecum mea vota feruntur.
Exultatque animo, vix et sua gaudia differt
Barbarus, et nusquam lumen detorquet ab illâ.

Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Deposuit nido leporem Iouis ales in alto:
Nulla fuga est capto; spectat sua praemia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in sua litora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, siluis obscura vetustis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, vbi sit germana, rogantem,
Includit: fassusque nefas, et virginem, et vnam
Vi superat; frustra clamato saepe parente,
Saepe sorore suâ, magnis super omnia Diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quae saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtque columba, suo madefactis sanguine plumis,
Horret adhuc, auidosque timet, quibus haeserat, vngues.
Mox vbi mens rediit, passos laniata capillos,
[Lugenti similis, caesis plangore lacertis,]
Intendens palmas: prô diris, Barbare, factis,
Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lccrymis mouere piis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbasti: pellex ego facta sororis,
Tu geminus conjux; non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? atque vtinam fecisses ante nefandos
Concubitus! vacuas habuissem criminis vmbras.
Si tamen haec Superi cernunt; si numina Diuûm
Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi poenas dabis. Ipsa, pudore
Projecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam; si siluis clausa tenebor,
Implebo siluas, et conscia saxa querelis.
Audiat haec aether, et si Deus vllus in illo est!
Talibus ira feri postquam commota tyranni,
Nec minor hac metus est; caussâ stimulatus vtrâque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat ensem,
Arreptumque comâ, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat,
Spemque suae mortis viso conceperat ense.
Illi indignanti et nomen patris vsque vocanti,

Luctantique loqui compressam forcipe linguam
Abstulit ense fero: radix micat vltima linguae.
Ipsa jacet, terraeque tremens immurmurat atrae,
Vtque salire solet mutilatae cauda colubrae,
Palpitat, et moriens dominae vestigia querit.
Hoc quoque post facinus (vix ausim credere) fertur
Saepe suâ lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet, ad Procnen post talia facta reuerti.
Conjuge quae viso germanam quaerit; at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrymae fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras vestes; et inane sepulcrum
Constituit, falsisque piacula manibus infert,
Et luget non sic lugendae fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustrauerat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit;
Structa rigent solido stabulorum moenia saxo;
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium est; miserisque venit sollertia rebus.
Stamina barbaricâ suspendit callida telâ,
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris; perfectaque tradidit vni:
Vtque ferat dominae gestu, rogat. Ille rogata
Pertulit ad Procnen; nec scit, quid tradat in illis.
Euoluit vestes saeui matrona tyranni,
Germanaeque suae carmen miserabile legit;
Et (mirum, potuisse) silet; dolor ora repressit:
Verbaque quaerenti satis indignantia linguae
Defuerunt; nec flere vacat. Sed fasque nefasque
Confusura, ruit: poenaeque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. Nox conscia sacris.
Nocte sonat Rhodope tinnitibus aeris acuti;
Nocte suâ egressa domo regina; Deique
Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur; lateri ceruina sinistro
Vellera dependent; humero leuis incubat hasta.
Concita per siluas, turbâ comitante suarum,
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula auia tandem;

Exululatque, Euöeque sonat, portasque refringit,
Germanamque rapit; raptaeque insignia Bacchi
Induit; et vultus hederarum frondibus abdit;
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Vt sensit, tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,
Oraque deuelat miserae pudibunda sorori;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Sustinet haec oculos; pellex sibi visa sororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram
Non capit ipsa suam Procne, fletumque sororis
Corripiens: non est lacrymis hîc, inquit, agendum;
Sed ferro; sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. In omne nefas ego me, germana, paraui.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem mediis immittam Terea flammis;
Aut linguam, aut oculos, aut quae tibi membra pudorem
Abstulerunt, ferro rapiam; aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum quodcunque paraui;
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne,
Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
Admonita est; oculisque tuens immitibus: ah quam
Es similis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triste parat facinus; tacitâque exaestuat irâ.
Vt tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit, et paruis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oscula junxit:
Mota quidem est genetrix; infractaque constitit ira;
Inuitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed simul ex nimiâ matrem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis;
Inque vicem spectans ambos: cur admouet, inquit,
Alter blanditias; raptâ silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta, vide, Pandione nata, marito;
Degeneras. Scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn; veluti Gangetica ceruae
Lactantem foetum per siluas tigris opacas.

Vtque domus altae partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, et jam sua fata videntem,
Eia, et jam, mater, clamantem, et colla petentem
Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhaeret.
Nec vultum auertit. Satis illi ad fata vel vnum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela resoluit.
Viuaque adhuc, animaeque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cauis exsulat aënis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
Et patrii moris sacrum mentita, quod vni
Fas sit adire viro, comites famulosque remouit.
Ipse, sedens solio, Tereus, sublimis auito,
Vescitur: inque suam sua viscera congerit aluum.
Tantaque nox animi est, Ityn huc arcessite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne:
Jamque suae cupiens exsistere nuntia cladis:
Intus habes, quod poscis, ait. Circumspicit ille,
Atque vbi sit, quaerit. Quaerenti, iterumque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali caede capillis,
Prosiliit; Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris; nec tempore maluit vllo
Posse loqui, et meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
Et modo, si possit, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, demersaque viscera gestit:
Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera siluas:
Altera tecta subit. Neque adhuc de pectore caedis
Effluxere notae; signataque sanguine pluma est.
Ille dolore suo, poenaeque cupidine velox,
Vertitur in volucrem: cui stant in vertice cristae:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longaeque extrema senectae
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad vmbras.
Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Justitia dubium, validisne potentior armis.

Quatuor ille quidem juuenes, totidemque crearat
Femineae sortis; sed erat par forma duarum,
E quibus Aeolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit: Boreae Tereus Thracesque nocebant;
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, et precibus mauult, quam viribus, vti.
Ast vbi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quae solita est illi, nimiumque domestica, vento;
Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Saeuitiam, et vires, iramque, animosque minaces,
Admouique preces; quarum me dedecet vsus?
Apta mihi vis est. Vi tristia nubila pello:
Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
Induroque niues, et terras grandine pulso.
Idem ego, cum fratres coelo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tauto molimine luctor;
Vt medius nostris concursibus intonet aether;
Exsiliantque cauis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cum subii conuexa foramina terrae,
Supposuique ferox imis mea terga cauernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.
Haec Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excussit pennas. Quarum jactatibus omnis
Adflata est tellus; latumque perhorruit aequor.
Puluereamque trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum: pauidamque metu caligine tectus
Orithyïan amans fuluis amplectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortius ignes,
Nec prius aërii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, sua moenia, raptor.
Illic et gelidi conjux Actaea tyranni,
Et genetrix facta est; partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has vna memorant cum corpore natas.
Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis;
Implumes Calaïsque puer, Zethesque, fuerunt.
Mox pariter ritu pennae coepere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flauescere malae.
Ergo, vbi concessit tempus puerile juuentae,

Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non motum prima petiere carina.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Septimus.

Iamque fretum Minyae Pagasaea puppe secabant,
Perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
Phineus visus erat; iuuenesque Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugarant;
Multaque perpessi claro sub Iäsone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos vndas.
Dumque adeunt regem, Phryxeaque vellera poscunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Aeetias ignes:
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat; frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis Deus obstat, ait. Mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur,
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quae tanti caussa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si possem, sanior essem.
Sed trahit inuitam noua vis; aliudque Cupido,
Mens aliud suadet. Video meliora, proboque:
Deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
Vreris? et thalamos alieni concipis orbis?
Haec quoque terra potest, quod ames, dare. Viuat, an ille
Occidat, in Dis est. Viuat tamen. Idque precari

Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iäson?
Quam, nisi crudelem, non tangat Iäsonis aetas,
Et genus, et virtus? quam non, vt cetera desint,
Forma mouere potest? certe mea pectora mouit.
At, nisi opem tulero, taurorum adflabitur ore:
Concurretque suae segeti, tellure creatis
Hostibus: aut auido dabitur fera praeda draconi.
Hac ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non et specto pereuntem? oculosque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
Dî meliora velint. Quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope nescio quis seruabitur aduena nostrâ,
Vt per me sospes sine me det lintea ventis,
Virque sit alterius; poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamue potest praeponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
Vt timeam fraudem, meritique obliuia nostri.
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera testes
Esse Deos. Quid tuta times? accingere; et omnem
Pelle moram. Tibi se semper debebit Iäson,
Te face solenni junget sibi; perque Pelasgas
Seruatrix vrbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saeuus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum seruatae pubis Achiuae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesoniden mutasse velim: quo conjuge felix,
Et Dîs cara ferar, et vertice sidera tangam.
Quid, quod nescio qui mediis concurrere in vndis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque saeuis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?

Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis haerens;
Per freta longa trahar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? quin adspice quantum
Adgrediare nefas: et, dum licet, effuge crimen.
Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Constiterant: et victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras,
Quas nemus umbrosum, secretaque silua tegebant.
Et jam fortis erat, pulsusque resederat ardor;
Cum videt Aesoniden: exstinctaque flamma reuixit.
Et rubuere genae; totoque recanduit ore.
Vt solet a ventis alimenta adsumere, quaeque
Parva sub inducta latuit scintilla favillâ,
Crescere; et in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
[Vt vidit juuenem, specie praesentis inarsit.]
Et casu, solito formosior Aesone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat; et in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Vt vero coepitque loqui; dextramque prehendit
Hospes, et auxilium submissa voce rogauit;
Promisitque torum; lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Seruabere munere nostro:
Seruatus promissa dato. Per sacra triformis
Ille Deae, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Euentusque suos, per tanta pericula jurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas.
Edidicitque usum: laetusque in castra recessit.
Postera depulerat stellas aurora micantes:
Conueniunt populi sacrum Mauortis in aruum,
Consistuntque jugis. Medio Rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri; tactaeque vaporibus herbae
Ardent. Vtque solent pleni resonare camini,

Aut vbi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum adspergine aquarum;
Pectora sic intus clausas voluentia flammas,
Gutturaque vsta sonant. Tamen illis Aesone natus
Obuius it. Vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, praefixaque cornua ferro;
Puluereumque solum pede pulsauere bisulco;
Fumificisque locum mugitibus impleuere.
Diriguere metu Minyae. Subit ille; nec ignes
Sentit anhelatos, (tantum medicamina possunt)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppositosque jugo pondus graue cogit aratri
Ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyae clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. Galea tum sumit aëna
Vipereos dentes; et aratos spargit in agros.
Semina mollit humus, valido praetincta veneno;
Et crescunt; fiuntque sati noua corpora dentes.
Vtque hominis speciem materna sumit in aluo,
Perque suos intus numeros componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic vbi visceribus grauidae telluris imago
Effecta est hominis, foeto consurgit in aluo:
Quodque magis mirum, simul edita concutit arma.
Quos vbi viderunt praeacutae cuspidis hastas
In caput Haemonii juuenis torquere paratos;
Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:
Vtque peti juuenem tot vidit ab hostibus vnum,
Palluit: et subito sine sanguine frigida sedit.
Neue parum valeant a se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasque aduocat artes.
Ille, grauem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem conuertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres;
Ciuilique cadunt acie. Gratantur Achiui;
Victoremque tenent; auidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obstitit incepto pudor: et complexa fuisses:
Sed te, ne faceres, tenuit reuerentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris: agisque

Carminibus grates, et Dîs auctoribus horum.
Peruigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista linguisque tribus praesignis, et uncis
Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistant;
Somnus in ignotos oculos subrepit: et auro
Heros Aesonius potitur: spolioque superbus,
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,
Victor Jolciacos tetigit cum conjuge portus.
Haemoniae matres pro gnatis dona receptis,
Grandaeuique ferunt patres; congestaque flammâ
Tura liquefiunt; inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus Aeson,
Jam propior leto, fessusque senilibus annis.
Tum sic Aesonides: O cui debere salutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tamen hoc possunt: quid enim non carmina possint?
Deme meis annis; et demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis:
Dissimilemque animum subiit Aeeta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, scelus? ergo ego cuiquam
Posse tuae videar spatium transcribere vitae?
Nec sinat hoc Hecate: nec tu petis aequa: sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iäson.
Arte mea soceri longum tentabimus aeuum,
Non annis reuocare tuis. Modo Diua triformis
Adjuuet, et praesens ingentibus adnuat ausis.
Tres aberant noctes, vt cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. Postquam plenissima fulsit,
Ac solida terras spectauit imagine Luna:
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertque vagos mediae per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque, ferasque
Soluerat alta quies: nullo cum murmure sepes,
Immotaeque silent frondes; silet humidus aër.
Sidera sola micant. Ad quae sua brachia tendens

Ter se conuertit; ter sumtis flumine crinem
Irrorauit aquis; ternis vlulatibus ora
Soluit: et in dura submisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quaeque diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus, astra,
Tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris
Adjutrixque venis, cantusque, artesque magorum,
Quaeque magos, Tellus, pollentibus instruis herbis;
Auraeque, et venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos: concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
Viuaque saxa, sua conuulsaque robora terra,
Et siluas moueo; jubeoque tremiscere montes,
Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamuis Temesaea labores
Aera tuos minuant. Currus quoque carmine nostro
Pallet aui; pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis; et unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
Custodemque rudem somni sopistis: et aurum,
Vindice decepto, Grajas misistis in vrbes.
Nunc opus est succis, per quos renouata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra;
Nec frustra volucrum tractus ceruice draconum
Currus adest. Aderat demissus ab aethere currus.
Quo simul adscendit; frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leues agitauit habenas;
Sublimis rapitur; sublataque Thessala Tempe
Despicit, et Oetaeis regionibus adplicat angues:
Et quas Ossa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo major Olympus,
Perspicit: et placita partim radice reuellit;
Partim succidit curuamine falcis aënae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: neque eras immunis, Enipeu:

Nec non Peneus, nec non Spercheides vndae
Contribuere aliquid, juncosaque litora Boebes.
Carpit et Euboica viuax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones;
Et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adueniens citra limenque, foresque;
Et tantum coelo tegitur: refugit viriles
Contactus; statuitque aras e cespite binas,
Dexteriore Hecates, at laeua parte Juuentae.
Quas vbi verbenis, siluaque incinxit agresti,
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Conjicit; et patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens liquidi carchesia Bacchi,
Aeneaque inuergens tepidi carchesia lactis;
Verba simul fundit, terrenaque numina poscit:
Vmbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare seniles.
Quos vbi placauit precibusque et murmure longo;
Aesonis effoetum proferri corpus ad auras
Jussit: et in plenos resolutum carmine somnos,
Exanimi similem, stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Aesoniden, procul hinc jubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos remouere profanos.
Diffugiunt jussi. Sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
Tingit: et intinctas geminis accendit in aris.
Terque senem flammâ, ter aquâ, ter sulfure lustrat.
Interea validum posito medicamen aëno
Feruet, et exsultat; spumisque tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle resectas,
Seminaque, floresque, et succos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lauit, arenas.
Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
Et Strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;

Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illis
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Viuacisque jecur cerui: quibus insuper addit
Ora caputque nouem cornicis secula passae.
His et mille aliis postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis oliuae
Omnia confundit; summisque immiscuit ima.
Ecce vetus calido versatus stipes aëno
Fit viridis primo: nec longo tempore frondem
Induit; et subito grauidis oneratur oliuis.
At quacunque cauo spumas ejecit aëno
Ignis, et in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus; floresque, et mollia pabula surgunt.
Quod simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis. Quos postquam combibit Aeson
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comaeque
Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies; abeunt pallorque situsque;
Adjectoque cauae supplentur sanguine venae;
Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: et admonitus, juuenes nutricibus annos
Posse suis reddi; petit hoc Aeetida munus.
Neue doli cessent; odium cum conjuge falsum
Phasias adsimulat; Peliaeque ad limina supplex
Confugit. Atque illam (quoniam grauis ipse senecta)
Excipiunt natae. Quas tempore callida paruo
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Aesonis esse situs; atque hac in parte moratur;
Spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
Arte suum parili reuirescere posse parentem.
Jamque petunt, pretiumque jubent sine fine pacisci.
Illa breui spatio silet, et dubitare videtur:
Suspenditque animos ficta grauitate rogantes.
Mox vbi pollicita est, quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui vestras maximus aeuo est

Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effoetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu;
Cujus ut Haemonio marcentia guttura cultro
Fodit, et exiguo maculauit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in aere cauo. Minuuntur corporis artus,
Cornuaque exuritur, nec non cum cornibus annos;
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora, balatum mirantibus, exsilit agnus:
Lasciuitque fuga; lactantiaque vbera quaerit.
Obstupuere satae Pelia, promissaque postquam
Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
Ter juga Phoebus equis, in Ibero gurgite mersis,
Demserat; et quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni
Imponit purum laticem, et sine viribus herbas.
Jamque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicaeque potentia linguae.
Intrarant jussae cum Colchide limina natae;
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem;
Vt repleam vacuas juuenili sanguine venas.
[In manibus vestris vita est aetasque parentis]
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes;
Officium praestate patri: telisque senectam
Exigite; et saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quaeque pia est, hortatibus impia prima est;
Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculosque reflectunt;
Caecaque dant saeuis auersae vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen alleuat artus;
Semilacerque toro consurgere tentat: et inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatae? quid vos in fata parentis
Armat? ait. Cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, et calidis laniatum mersit aënis.

Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras;
Non exemta foret poenae. Fugit alta superque

Pelion vmbrosum, Philyreia tecta, superque
Othryn, et euentu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cum grauis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus vndas.
 Aeoliam Pitanen a laeua parte relinquit,
Factaque de saxo longi simulacra draconis:
Idaeumque nemus; quo, nati furta, juuencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cerui;
Quaque pater Corythi parva tumulatur arena:
Et quos Maera nouo latratu terruit agros.
 Eurypylique vrbem, qua Coae cornua matres
Gesserunt, tum cum discederet Herculis agmen:
 Phoebeamque Rhodon, et Jalysios Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Juppiter exosus, fraternis subdidit vndis.
 Transit et antiquae Cartheïa moenia Ceae,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natae
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
 Inde lacus Hyries videt, et Cycneïa Tempe,
Quae subitus celebrauit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos; taurum quoque vincere jussus
Vicerat; et, spreto toties iratus amore
Praemia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: et alto
Desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niueis pendebat in aëre pennis.
 At genitrix Hyrie, seruati nescia, flendo
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
 Adjacet his Brauron: in quâ trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
 Inde Calaureae Latoïdos adspicit arua,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est: in quâ cum matre Menephron
Concubiturus erat, saeuarum more ferarum.
 Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
 Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis

Contigit. Hic aeuo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit noua nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit vtrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
[Vltaque se male mater, Iäsonis effugit arma.]
Hinc Titaniacis ablata draconibus intrat
Palladias arces; quae te, justissime Phineu,
Teque, senex Periphe, pariter videre volantes,
Innixamque nouis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque foedere jungit.
Jamque aderat Theseus, proles ignara parenti;
Qui virtute sua bimarem pacauerat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneae memorant e dentibus ortum
Esse canis. Specus est tenebroso caecus hiatu;
Est via decliuis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contraque diem radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abstraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras;
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concresse putant; nactasque alimenta feracis
Foecundique soli, vires cepisse nocendi.
Quae, quia nascuntur dura viuacia caute,
Agrestes aconita vocant. Ea conjugis astu
Ipse parens Aegeus nato porrexit, vt hosti.
Sumserat ignara Theseus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognouit eburno
Signa sui generis; facinusque excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam laetatur sospite nato,
Attonitus tantum, leti discrimine paruo,
Committi potuisse nefas, fouet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet; feriuntque secures
Colla torosa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. Agitant conuiuia patres,
Et medium vulgus: nec non et carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theseu,

Pelion umbrosum, Philyreia tecta, superque
Othryn, et euentu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cum grauis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus vndas.
Aeoliam Pitanen a laeua parte relinquit,
Factaque de saxo longi simulacra draconis:
Idaeumque nemus: quo, nati furta, juuencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cerui;
Quaque pater Corythi parva tumulatur arena:
Et quos Maera nouo latratu terruit agros.
Eurypylique vrbem, qua Coaë cornua matres
Gesserunt, tum cum discederet Herculis agmen:
Phoebeamque Rhodon, et Jalysios Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Juppiter exosus, fraternis subdidit vndis.
Transit et antiquae Cartheïa moenia Ceae,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natae
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt, et Cycneïa Tempe,
Quae subitus celebrauit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos; taurum quoque vincere jussus
Vicerat; et, spreto toties iratus amore
Praëmia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: et alto
Desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niueis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyrie, seruati nescia, flendo
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
Adjacet his Brauron: in quâ trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureae Latoïdos adspicit arua,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est: in quâ cum matre Menephron
Concubiturus erat, saeuarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis

Contigit. Hic aeuo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit noua nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit vtrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
[Vltaque se male mater, Iasonis effugit arma.]
Hinc Titaniacis ablata draconibus intrat
Palladias arces; quae te, justissime Phinen,
Teque, senex Periphe, pariter videre volantes,
Innixamque nouis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque foedere jungit.
Jamque aderat Theseus, proles ignara parenti;
Qui virtute sua bimarem pacauerat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneae memorant e dentibus ortum
Esse canis. Specus est tenebroso caecus hiatu;
Est via decliuis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contraque diem radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abstraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras:
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concresse putant; nactasque alimenta feracis
Foecundique soli, vires cepisse nocendi.
Quae, quia nascuntur dura viuacia caute,
Agrestes aconita vocant. Ea conjugis astu
Ipse parens Aegeus nato porrexit, vt hosti.
Sumserat ignara Theseus data pocula dextra,
Cum pater in capulo gladii cognouit eburno
Signa sui generis; facinusque excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam laetatur sospite nato,
Attonitus tantum, leti discrimine paruo,
Committi potuisse nefas, fouet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet; feriuntque secures
Colla torosa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. Agitant conuiuia patres,
Et medium vulgus; nec non et carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theseu,

Mirata est Marathon Cretaei sanguine tauri:
Quodque suis securus arat Cromyona colonus,
Munus, opusque tuum est. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit et immitem Cephisias ora Procrusten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus vsus;
Qui poterat curuare trabes, et agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen, Lelegeia moenia, limes
Composito Scirone patet: sparsique latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus vnda:
Quae jactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos. Scopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusque fauentum
Regia: nec tota tristis locus vllus in vrbe est.
Nec tamen (usque adeo nulli sincera voluptas,
Sollicitique aliquid laetis interuenit) Aegeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet; patria tamen est firmissimus ira:
Androgeique necem justis vlciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quaque potens habitus, volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, et Astypaleia regna;
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello.
Hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quaque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod auara poposcerat, auro.
Mutata est in auem, quae nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymaeque, et Tenos, et Andros,
Et Gyaros, nitidaeque ferax Peparethos oliuae,
Gnosiacas juuere rates: latere inde sinistro
Oenopiam Minos petit, Aeacideia regna.
Oenopiam veteres appellauere: sed ipse

Aeacus Aeginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantaeque virum cognoscere famae
Expetit. Occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur, tardus grauitate senili,
Aeacus, et quae sit veniendi causa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
Dicta refert rector populorum talia Centum:
Arma juues oro pro gnato sumta; piaeque
Pars sis militiae. Tumulo solatia posco.
Huic Asopiades, Petis irrita, dixit, et vrbi
Haud facienda meae: neque enim conjunctior vlla
Cecropidis hac est tellus. Ea foedera nobis.
Tristis abit, Stabuntque tibi tua foedera magno,
Dixit: et utilius bellum putat esse minari,
Quam gerere, atque suas ibi praeconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
Quae Cephalum, patriaeque simul mandata ferebat.
Aeacidae longo juuenes post tempore visum
Agnouere tamen Cephalum; dextrasque dedere,
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formae,
Ingreditur; ramumque tenens popularis oliuae
A dextra laeuaque duos aetate minores
Major habet, Clyton et Buten, Pallante creatos.
Postquam congressus primi sua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium, foedusque refert, et jura parentum;
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic vbi mandatam juuit facundia causam;
Aeacus in capulo sceptri nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenae.
Nec dubie vires, quas haec habet insula, vestras
Ducite, et omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, et hosti.
Gratia Dîs: felix et inexcusabile tempus.
Immo ita sit, Cephalus, crescat tua ciuibus opto
Res, ait. Adueniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par aetate juuentus

Obuia processit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
Aeacus ingemuit; tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna sequetur.
Hanc vtinam possem vobis memorare! sine vllo
Ordine nunc repetam. Neu longa ambage morer vos;
Ossa cinisque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Junonis iniquae
Incidit, exosae dictas a pellice terras.
Dum visum mortale malum, tantaeque latebat
Causa nocens cladis; pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem; quae victa jacebat.
Principio coelum spissa caligine terras
Pressit; et ignauos inclusit nubibus aestus.
Dumque quater junctis impleuit cornibus orbem
Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
Constat et in fontes vitium venisse, lacusque;
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errasse; atque suis fluuios temerasse venenis.
Strage canum prima, volucrumque, ouiumque, boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros,
Sponte sua lanaeque cadunt, et corpora tabent.
Acer equus quondam, magnaeque in puluere famae,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad praesepe gemit, morbo moriturus inerti.
Non aper irasci meminit; non fidere cursu
Cerua; nec armentis incurrere fortibus vrsi.
Omnia languor habet. Siluisque, agrisque, viisque
Corpora foeda jacent. Vitiantur odoribus aurae.
Mira loquor. Non illa canes, auidaeque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt;
Adflatuque nocent; et agunt contagia late.
Peruenit ad miseros damno grauiore colonos
Pestis, et in magnae dominatur moenibus vrbis.
Viscera torrentur primo: flammaeque latentis

Indicium rubor est, et ductus anhelitus aegre.
Aspera lingua tumet; trepidisque arentia ventis
Ora patent; auraeque graues captantur hiatu.
Non stratum, non vlla pati velamina possunt:
Dura, sed in terra ponunt praecordia; nec fit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore feruet.
Nec moderator adest: inque ipsos saeua medentes
Erumpit clades; obsuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque est, seruitque fidelius aegro;
In partem leti citius venit. Vtque salutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis, et nulla, quid vtile, cura est:
Vtile enim nihil est. Passim, positoque pudore,
Fontibus, et fluuiis, puteisque capacibus haerent:
Nec prius est exstincta sitis, quam vita, bibendo.
Inde graues multi nequeunt consurgere, et ipsis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit et illas.
Tantaque sunt miseris inuisi taedia lecti;
Prosiliunt: aut, si prohibent consistere vires,
Corpora deuoluunt in humum, fugiuntque penates
Quisque suos: sua cuique domus funesta videtur.
Et quia causa latet, locus est in crimine. Notis
Semanimes errare viis, dum stare valebant,
Adspiceres; flentes alios, terraque jacentes;
Lassaque versantes supremo lumina motu.
Membraque pendentis tendunt ad sidera coeli,
Hic, illic vbi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit esse,
Vt vitam odissem, et cuperem pars esse meorum?
Quo se cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat stratum: veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra, gradibus sublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita tura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finiuit in aris;
Inque manu turis pars inconsumta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,
Haud exspectato ceciderunt vulnere tauri!

Ipse ego sacra Ioui pro me, patriaque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit; et subito collapsa sine ictibus vllis
Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
Fibra quoque aegra notas veri, monitusque Deorum
Perdiderat: tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadauera postes:
Ante ipsas, quo mors foret inuidiosior, aras
Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
Morte fugant, vltroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portae.
Aut inhumata premunt terras; aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reuerentia nulla est:
Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt: indefletaeque vagantur
Natarum, matrumque animae, juuenumque senumque:
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Jupiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Dicta, sub amplexus Aeginae Asopidos isse;
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo.
Accipio, sintque ista precor felicia mentis
Signa tuae, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Ioui quercus, de semine Dodonaeo.
Hic nos frugilegas adspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da ciues: et inania moenia supple.
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. Pauido mihi membra timore
Horruerant, stabantque comae. Tamen oscula terrae,
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fouebam.
Nox subit; et curis exercita corpora somnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis

Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu,
Graniferumque agmen subjectis spargere in aruis.
Crescere quod subito, et majus majusque videri,
Ac se tollere humo, rectoque adsistere trunco,
Et maciem, numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere: et humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea visa; queror que
In Superis opis esse nihil. At in Aedibus ingens
Murmur erat; vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni;
Ecce venit Telamon properus; foribusque reclusis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis:
Egredere. Egredior; qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Adspicio, agnoscoque. Adeunt; regemque salutant.
Vota Joui solvo, populisque recentibus vrbem
Partior, et vacuos priscis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti. Mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumque genus, patiensque laborum,
Quaesitique tenax, et qui quaesita reservent.
Hi te ad bella, pares annis animisque, sequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibusque atque aliis longum sermonibus illi
Impleuere diem. Lucis pars vltima mensae
Est data, nox somnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
Ad regem Cephalus, simul et Pallante creati
Conueniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium pulchrosque recessus
Cecropidas ducit: cum quis simul ipse resedit,
Adspicit Aeoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, caedisque ferinae:
Qua tamen e silua teneas hastile recisum,

Jamdudum dubito: certe, si fraxinus esset,
Fulua colore foret: si cornus, nodus inesset.
Vnde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actaeis e fratribus alter: et, Vsum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto.
Consequitur, quodcumque petit: Fortunaque missum
Non regit; et reuolat, nullo referente, cruentum.
Tum vero juuenis Nereius omnia quaerit:
Cur sit, et vnde datum; quis tanti muneris auctor?
Quae petit, ille refert, sed, quae narrare pudori est,
Qua tulerit mercede, silet: tactusque dolore
Conjugis amissae, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum
Flere facit; facietque diu, si viuere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge cara
Perdidit: hoc utinam caruissem munere semper!
Procris erat, (si forte magis peruenit ad aures
Orithyia tuas,) raptae soror Orithyiae.
Si faciem moresque velis conferre duarum:
Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit amor. Felix dicebar, eramque:
(Non ita Dîs visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra jugalia mensis;
Cum me, cornigeris tendentem retia ceruis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris;
Inuitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deae, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusque nouos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam foedera lecti.
Mota Dea est: et, Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. Quod si mea prouida mens est;
Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deae memorata retracto,
Esse metus coepit, ne jura jugalia conjux
Non bene seruasset. Faciesque aetasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.

Sed tamen abfueram; sed et haec erat, vnde redibam,
Criminis exemplum; sed cuncta timemus amantes.
Quaerere, quo doleam, studeo; donisque pudicam
Sollicitare fidem. Fauet huic Aurora timori,
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo, non cognoscendus, Athenas;
Ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat;
Castaque signa dabat; dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Vt vidi, obstupui, meditataque paene reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, vt oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat; sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Repulerint mores? quoties, Ego, dixerit, vni
Seruor, vbicunque est; vni mea gaudia seruo?
Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus; et in mea pugno
Vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor,
Muneraque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo: Male tectus ego en, male pactus adulter,
Verus eram conjux; me, perfida, teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Insidiosa malo cum conjuge limina fugit:
Offensaque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat, studiis operata Dianae.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Peruenit; orabam veniam, et peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpae
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hoc mihi confesso, laesum prius vlta pudorem,
Redditur, et dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi praeterea, tamquam se parua dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia; Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul et jaculum; manibus quod (cernis) habemus.
Muneris alterius quae sit fortuna requiris?
Accipe. Mirandi nouitate mouebere facti.

Carmina Laiades non intellecta priorum
Soluerat ingeniis; et praecipitata iacebat,
Immemor ambagum, vates obscura, suarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Pestis; et exitio multi pecorumque suoque
Rurigenae pauere feram. Vicina iuuentus
Venimus, et latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox superabat retia saltu,
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes
Effugit, et volucri non segnius alite ludit.
Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. Iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec iam poteramus, vbi esset,
Scire: pedum calidus vestigia puluis habebat;
Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
Hasta, nec excussae contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.
Collis apex medii subiectis imminet aruis:
Tollor eo, capioque noui spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est. Nec limite callida recto,
In spatiumque fugit; sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet, et vacuos exercet in aëra morsus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento;
Lumina deflexi; reuocataque rursus eodem
Retuleram, medio (mirum!) duo marmora campo
Adspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet inuictos ambo certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.
    Hactenus; et tacuit. Jaculo quod crimen in ipso?
Phocus ait. Jaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Juuat o meminisse beati
Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.

Mutua cura duos, et amor socialis habebat.
Nec Jouis illa meo thalamos praeferret amori;
Nec me quae caperet, non si Venus ipsa veniret,
Vlla erat: aequales vrebant pectora flammae.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in siluas juueniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram jaculo. Sed, cum satiata ferinae
Dextera caedis erat, repetebam frigus et vmbras,
Et, quae de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in aestu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam;
Meque juues, intresque sinus, gratissima, nostros:
Vtque facis, releuare velis, quibus vrimur, aestus.
Forsitan addiderim (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: et, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus: tu me reficisque fouesque;
Tu facis, vt siluas, vt amem loca sola; meoque
Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam praebuit aurem
Nescio quis: nomenque aurae tam saepe vocatum
Esse putans Nymphae, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius auctor
Procrin adit; linguaque refert audita susurra.
Credula res amor est. Subito collapsa dolore,
Vt sibi narratur, cecidit; longoque refecta
Tempore, se miseram: se fati dixit iniqui:
Deque fide questa est: et crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen;
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Saepe tamen dubitat; speratque miserrima falli;
Indicioque fidem negat; et, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Aurorae lumina noctem;
Egredior, siluasque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, nostroque medere labori.
Et subito gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni tamen, optima, dixi.
Fronde leuem rursus strepitum faciente caduca,

Sum ratus esse feram, telumque volatile misi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox est vbi cognita fidae
Conjugis: ad vocem praeceps amensque cucurri.
Semanimem, et sparsas foedantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Invenio: corpusque meo mihi carius vlnis
Sontibus attollo: scissaque a pectore veste
Vulnera saeua ligo; conorque inhibere cruorem:
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, et jam moribunda, coëgit
Haec se pauca loqui: per nostri foedera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
Per si quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, caussam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit: et errorem tum denique nominis esse
Et sensi, et docui. Sed quid docuisse iuuabat?
Labitur; et paruae fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest, me spectat: et in me
Infelicem animam, nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus haec lacrymans heros memorabat; et ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseon

Liber Octavus.

Jam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida surgunt
Nubila. Dant placidi cursum redeuntibus Austri

Aeacidis, Cephaloque: quibus feliciter acti
Ante exspectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeia litora vastat:
Praetentatque sui vires Mauortis in vrbe
Alcathoi, quam Nisus habet; cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Phoebes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque
Inter vtrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Letoia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhaesit.
Saepe illuc solita est adscendere filia Nisi,
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
Tum cum pax esset. Bello quoque saepe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.
Nouerat ante alios faciem ducis Europaei;
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac judice Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo sinuauerat arcus:
Sic Phoebum sumtis jurabat stare sagittis.
Cum vero faciem demto nudauerat aere,
Purpureusque albis stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanae virgo Niseia compos
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi,
Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
Castra; vel aeratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Vtque sedebat
Candida Dictaei spectans tentoria regis;

Laetor, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
In dubio est. Doleo, quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obsidem: me comitem, me pacis pignus haberet.
Si, quae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipse, fuit; merito Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnosiaci possem castris insistere regis;
Fassaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne posceret arces.
Nam pereant potius sperata cubilia, quam sim
Proditione potens: quamvis saepe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa facit certe pro nato bella perempto;
In caussaque valet, caussamque tuentibus armis.
Vt puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
Cur suus haec illi reserabit moenia Mavors,
Et non noster amor? melius sine caede, moraque,
Impensaque sui poterit superare cruoris.
Quam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi nescius, audeat hastam?
Coepta placent, et stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemque imponere bello.
Verum velle parum est. Aditus custodia servat;
Claustraque portarum genitor tenet. Hunc ego solum
Infelix timeo: solus mea vota moratur.
Dî facerent, sine patre forem! sibi quisque profecto
Fit Deus: ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum succensa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunque obstaret amori.
Et cur vlla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios ausim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Illa mihi est auro pretiosior: illa beatum
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervenit; tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos

Intrat, et (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine suum spoliat: praedaque potita nefanda
Fert secum spolium sceleris; progressaque porta
Per medios hostes, (meritis fiducia tanta est)
Peruenit ad regem; quem sic adfata pauentem:
Suasit amor facinus. Proles ego regia Nisi
Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
Praemia nulla peto, nisi te. Câpe pignus amoris
Purpureum crinem; nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Scelerataque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;
Turbatusque noui respondit imagine facti:
Dî te submoueant, o nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusque tibi pontusque negentur.
Certe ego non patiar Jouis incunabula Creten,
Quae meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit; et, vt leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solui
Jussit; et aeratas impelli remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec praestare ducem sceleris sibi praemia vidit;
Consumtis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriae praelate meae, praelate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus et meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster mouit amor; nec quod spes omnis in vnum
Te mea congesta est? nam quo deserta reuertar?
In patriam? superata jacet. Sed finge manere;
Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora?
Quae tibi donaui. Ciues odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obstruximus orbem
Terrarum, nobis vt Crete sola pateret.
Hac quoque si prohibes, si nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis,
Armeniaeque tigres, Austroue agitata Charybdis,
Nec Joue tu natus, nec mater imagine tauri
Ducta tua est: (generis falsa est ea fabula vestri)
Et ferus, et captus nullius amore juuencae,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige poenas,

Nise pater: gaudete malis modo prodita nostris
Moenia: nam fateor, merui, et sum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia laesi,
Me perimat. Cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriaeque patrique,
Officium tibi sit. Te vere conjuge digna est,
Quae toruum ligno decepit adultera taurum,
Discordemque vtero foetum tulit. Ecquid ad aures
Perueniunt mea dicta tuas, an inania venti
Verba ferunt; idemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
Praeposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram! properare juuat: diuulsaque remis
Vnda sonat: mecum simul ah! mea terra recedit.
Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum.
Insequar inuitum; puppimque amplexa recuruam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit vndis,
Consequiturque rates, faciente Cupidine vires,
Gnosiacaeque haeret comes inuidiosa carinae.
Quam pater vt vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fuluis Haliaeëtos alis)
Ibat, vt haerentem rostro laniaret adunco:
Illa metu puppim dimittit: et aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret aequora, visa est:
Pluma fuit: plumis in auem mutata vocatur
Ciris: et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Joui Minos taurorum corpora centum
Soluit, vt egressus ratibus Curetida terram
Contigit; et spoliis decorata est regia fixis.
Creuerat opprobrium generis; foedumque patebat
Matris adulterium, monstri nouitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis remouere pudorem;
Multiplicique domo, caecisque includere tectis.
Daedalus, ingenio fabrae celeberrimus artis,
Ponit opus: turbatque notas, et lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in aruis
Ludit; et ambiguo lapsu refluitque fluitque;
Occurrensque sibi venturas adspicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum,
Incertas exercet aquas: ita Daedalus implet

Innumeras errore vias: vixque ipse reuerti
Ad limen potuit; tanta est fallacia tecti.
Quo postquam tauri geminam iuuenisque figuram
Clausit, et Actaeo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita nouenis;
Vtque ope virginea, nullis iterata priorum,
Janua difficilis filo est inuenta relecto;
Protinus Aegides, rapta Minoide, Dian
Vela dedit; comitemque suam crudelis in illo
Litore deseruit. Desertae, et multa querenti,
Amplexus et opem Liber tulit: vtque perenni
Sidere clara foret, sumtam de fronte coronam
Immisit coelo. Tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmae subitos vertuntur in ignes;
Consistuntque loco, specie remanente Coronae,
Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.
Daedalus interea Creten, longumque perosus
Exsilium, tractusque soli natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, et vndas
Obstruat; at coelum certe patet: ibimus illac.
Omnia possideat; non possidet aëra Minos.
Dixit: et ignotas animum dimittit in artes;
Naturamque nouat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima coeptas, longam breuiore sequenti;
Vt cliuo creuisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit auenis:
Tum lino medias, et ceris adligat imas,
Atque ita compositas paruo curuamine flectit,
Vt veras imitentur aues. Puer Icarus vna
Stabat, et, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga mouerat aura,
Captabat plumas: flauam modo pollice ceram
Mollibat; lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus vltima coeptis
Imposita est; geminas opifex librauit in alas
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
Instruit et natum; Medioque vt limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, si demissior ibis,
Vnda grauet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter vtrumque vola. Nec te spectare Booten,
Aut Helicen iubeo, strictumque Orionis ensem.

Me duce carpe viam. Pariter praecepta volandi
Tradit, et ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere seniles,
Et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo; pennisque leuatus
Ante volat, comitique timet: velut ales, ab alto
Quae teneram prolem producit in aëra nido:
Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes:
Et mouet ipse suas, et nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stiuaue innixus arator,
Vidit, et obstupuit; quique aethera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam Junonia laeua
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictae;
Dextra Lebynthos erant, fecundaque melle Calymne:
Cum puer audaci coepit gaudere volatu,
Deseruitque ducem; coelique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos;
Remigioque carens, non vllas percipit auras.
Oraque caerulea, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aqua; quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat; pennas adspexit in vndis,
Deuouitque suas artes, corpusque sepulcro
Condidit, et tellus a nomine dicta sepulti.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix,
Et plausit pennis, testataque gaudia cantu est;
Vnica tunc volucris, nec visa prioribus annis,
Factaque nuper auis, longum tibi, Daedale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad praecepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum; ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes, et serrae reperit vsum.
Primus et ex vno duo ferrea brachia nodo
Vinxit, ut, aequali spatio distantibus illis,

Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Daedalus inuidit: sacraque ex arce Mineruae
Praecipitem mittit; lapsum mentitus. At illum,
Quae fauet ingeniis, excepit Pallas; auemque
Reddidit, et medio velauit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit; nomen, quod et ante, remansit.
Non tamen haec alte volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos:
Propter humum volitat, ponitque in sepibus oua:
Antiquique memor metuit sublimia casus.
 Jamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
Daedalon: et sumtis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenae
Pendere desierant, Thesea laude, tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Mineruam
Cum Joue Disque vocant aliis: quos sanguine voto,
Muneribusque datis, et acerris turis adorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga Fama per vrbes
Theseos: et populi, quos diues Achaia cepit,
Hujus opem magnis implorauere periclis:
Hujus opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petiit prece. Causa petendi
Sus erat, infestae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt, pleni successibus anni
Primitias, frugem Cereri, sua vina Lyaeo,
Palladios flauae latices libasse Mineruae.
Coeptus ab agricolis Superos peruenit ad omnes
Inuidiosus honos; solas sine ture relictas
Praeteritae cessasse ferunt Letoidos aras.
Tangit et ira Deos. At non impune feremus;
Quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae,
Inquit: et Oeneos vltorem spreta per agros
Misit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros: sed habent Sicula arua minores.
Sanguine et igne micant oculi, riget ardua ceruix;
Et setae densis similes hastilibus horrent;
[Stantque velut vallum, velut alta hastilia setae.]
Feruida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ardent.

Is modo crescenti segetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit. Area frustra,
Et frustra exspectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite foetus,
Baccaque cum ramis semper frondentis oliuae.
Saeuit et in pecudes: non has pastorue canesue,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se, nisi moenibus vrbis,
Esse putant tutos; donec Meleagros, et vna
Lecta manus juuenum coiere cupidine laudis.
Tyndaridae gemini, spectatus caestibus alter,
Alter equo; primaeque ratis molitor Iäson,
Et cum Pirithoo, felix concordia, Theseus,
Et duo Thestiadae, prolesque Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas, et jam non femina Caeneus,
Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acastus,
Hippothoosque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix,
Actoridaeque pares, et missus ab Elide Phyleus,
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade et Hyanteo Iölao
Impiger Eurytion, et cursu inuictus Echion,
Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippasus, et primis etiamnum Nestor in armis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis;
Penelopesque socer, cum Parrhasio Ancaeo,
Ampycidesque sagax, et adhuc a conjuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycaei.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex, nodum collectus in vnum:
Ex humero pendens resonabat eburnea laeuo
Telorum custos: arcum quoque laeua tenebat,
Talis erat cultus: facies quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optauit, renuente Deo; flammasque latentes
Hausit, et, O felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum; nec plura sinunt, tempusque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silua frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
Incipit a plano, deuexaque prospicit arua.

Quo postquam venere viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntque suum reperire periclum.
Concaua vallis erat, qua se demittere riui
Adsuerant pluuialis aquae: tenet ima lacunae
Lenta salix, vluaeque leues, juncique palustres,
Viminaque, et longa paruae sub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, vt excussis elisi nubibus ignes.
Sternitur incursu nemus, et propulsa fragorem
Silua dat. Exclamant juuenes, praetentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit, spargitque canes, vt quisque furenti
Obstat, et obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leue vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus vsa
Non foret, in tergo visa est haesura petito:
Longius it: auctor teli Pagasaeus Iäson.
Phoebe, ait Ampycides, si te coluique, coloque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Qua potuit, precibus Deus adnuit. Ictus ab illo,
Sed sine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est: nec fulmine lenius arsit.
Lux micat ex oculis, spiratque e pectore flamma.
Vtque volat moles, adducto concita neruo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juuenes vasto sic impete vulnificus sus
Fertur, et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, prosternit. Socii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enaesimus ictus,
Hippocoonte satus. Trepidantem, et terga parantem
Vertere succiso liquerunt poplite nerui.
Forsitan et Pylius citra Trojana perisset
Tempora: sed sumto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quae stabat proxima, ramis;
Despexitque, loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis,
Imminet exitio, frendensque recentibus armis
Actoridae magni rostro femur hausit adunco.

At gemini, nondum coelestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, niue candidioribus ambo
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas
Nec jaculis isset, nec equo loca peruia, siluas.
Persequitur Telamon; studioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum leuat hunc Peleus, celerem Tegeaea sagittam
Imposuit neruo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destringit arundo
Corpus, et exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu laetior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem;
Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuere viri, seque exhortantur, et addunt
Cum clamore animos, jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis; et, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite femineis quid tela virilia praestent,
O juuenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen inuita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memorauerat ore;
Ancipitemque manu tollens vtraque securim,
Institerat digitis, primos suspensus in artus.
Occupat audacem, quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancaeus: glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
Ibat in aduersum, proles Ixionis, hostem
Pirithous, valide quatiens venabula dextra.
Cui, Procul, Aegides, o me mihi carior, inquit,
Pars animae consiste meae: licet eminus esse
Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.
Dixit: et aerata torsit graue cuspide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit et Aesonides jaculum: quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter

Ilia conjectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidae variat, missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum saeuit, dum corpora versat in orbem,
Stridentemque nouo spumam cum sanguine fundit;
Vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram;
Splendidaque aduersos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextrae conjungere dextram:
Immanemque feram, multa tellure jacentem,
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant; sed tela tamen sua quisque cruentant.
Ipse pede imposito caput exitiabile pressit;
Atque ita, Sume mei spolium, Nonacria, juris,
Dixit; et in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuuias, rigidis horrentia setis
Terga, dat, et magnis insignia dentibus ora.
Illi laetitiae est cum munere muneris auctor.
Inuidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, nostros,
Thestiadae clamant: neu te fiducia formae
Decipiat; longeque tuo sit captus amore
Auctor: et huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit; et tumida frendens Mauortius ira,
Discite, raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Vlcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Caede recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cum videt exstinctos fratres, Althaea, referri.
Quae plangore dato, moestis vlulatibus vrbem
Implet, et auratas mutauit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est.
Stipes erat, quem, cum partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores;
Staminaque impresso fatalia pollice nentes,

Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessere Deae; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, sparsitque liquentibus vndis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Seruatusque tuos, iuuenis, seruauerat annos.
Protulit hunc genitrix, taedasque in fragmina poni
Imperat, et positis inimicos admouet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Coepta quater tenuit: pugnant materque sororque,
In diuersa trahunt vnum duo nomina pectus,
Saepe metu sceleris pallebant ora futuri;
Saepe suum feruens oculis dabat ira ruborem:
Et modo nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat; modo quem misereri credere posses.
Cumque ferus lacrimas animi siccauerat ardor;
Inueniebantur lacrimae tamen. Vtque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas vt sanguine leniat vmbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Conualuit: Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante sepulcrales infelix adstitit aras:
Poenarumque Deae triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, sacris vultus aduertite vestros.
Vlciscor, facioque nefas: mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per coaceruatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur,
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animaeque recentes,
Officium sentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, vteri mala pignora nostri.
Heu mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; viuusque, et victor, et ipse

Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos, cinis exiguus, gelidaeque jacebitis vmbrae?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus; et ille
Spemque patris, regnique trahat, patriaeque ruinam.
Mens vbi materna est? vbi nunc pia vota parentum?
Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores?
O vtinam primis arsisses ignibus infans:
Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti:
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, et nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis; sed vincite, fratres:
Dummodo, quae dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar. Dixit, dextraque auersa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: et inuitis correptus ab ignibus arsit.
  Inscius atque absens flamma Meleagros in illa
Vritur, et caecis torreri viscera sentit
Ignibus; at magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignauo cadat et sine sanguine leto,
Moeret: et Ancaei felicia vulnera dicit.
Grandaeuumque patrem, fratremque, piasque sorores
Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo;
Forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque;
Languescuntque iterum: simul est exstinctus vterque,
Inque leues abiit paulatim spiritus auras:
Alta jacet Calydon: lugent juuenesque senesque:
Vulgusque proceresque gemunt; scissaeque capillos
Planguntur matres Calydonides Eueninae.
Puluere canitiem genitor vultusque seniles
Foedat humi fusus; spatiosumque increpat aeuum.
Nam de matre manus, diri sibi conscia facti,
Exegit poenas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum dicta sororum.

Immemores decoris liuentia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refouentque fouentque,
Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant;
Adfusaeque jacent tumulo: signataque saxa
Nomine complexae, lacrimas in nomine fundunt.
Quas, Parthaoniae tandem Letoïa clade
Exsatiata domus, praeter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
Adleuat; et longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; versasque per aëra mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus vndis.
Ferre trabes solidas, obliquaque volnere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripae
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens, niuibus de monte solutis
Corpora turbineo juuenilia vortice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite, dum tenues capiat suus alueus vndas.
Adnuit Aegides: Vtarque, Acheloë, domoque
Consilioque tuo, respondit; et vsus vtroque est.
Pumice multicauo, nec laeuibus atria tophis
Structa subit. Molli tellus erat humida musco.
Summa lacunabant alterno murice conchae.
Jamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illa Troezenius heros
Parte Lelex, raris jam sparsus tempora canis,
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
Protinus adpositas nudae vestigia Nymphae
Instruxere epulis mensas; dapibusque remotis
In gemma posuere merum. Tum maximus heros
Aequora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus (digitoque ostendit) et, Insula nomen
Quod gerat illa, doce: quamquam non vna videtur.

Amnis ad haec, Non est, inquit, quod cernimus, vnum.
Quinque jacent terrae: spatium discrimina fallit.
Quoque minus spretae factum mirere Dianae;
Naides hae fuerant: quae cum bis quinque iuuencos
Mactassent, rurisque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, cum plurimus, vnquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis et vndis
A siluis siluas, et ab aruis arua reuelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
In freta prouolui. Fluctus nosterque marisque
Continuam diduxit humum, partesque resoluit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas vndis.
Vt tamen ipse vides, procul, en! procul vna recessit
Insula grata mihi. Perimelen nauita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.
Quod pater Hippodamas aegre tulit, inque profundum
Propulit e scopulo pariturae corpora natae.
Excepi: nantemque ferens, O proxima coelo
Regna vagae, dixi, sortite, Tridentifer, vndae,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
[Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.]
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis, et aequus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset,
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Adfer opem; mersaeque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit;
Hanc quoque complectar. Mouit caput aequoreus rex:
Concussitque suis omnes adsensibus vndas.
Extimuit Nymphe; nabat tamen. Ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrecto, totum durescere sensi
Corpus; et inducta condi praecordia terra.
[Dum loquor, amplexa est artus noua terra natantes,
Et grauis increuit mutatis insula membris.]
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Mouerat. Irridet credentes; vtque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus:
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
Esse Deos, dixit; si dant adimuntque figuras.

Obstupere omnes: nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus et aeuo,
Sic ait: Immensa est, finemque potentia coeli
Non habet: et quidquid Superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites: tiliae contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arua, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum, tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus vndae.
Jupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere serae. Tamen vna recepit,
Parua quidem, stipulis et canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique aetate Philemon
Illa sunt annis juncti juuenilibus, illa
Consenuere casa: paupertatemque fatendo
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus duo sunt: idem parentque jubentque.
Ergo vbi Coelicolae paruos tetigere penates,
Submissoque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito jussit releuare sedili:
Quo superinjecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit: et ignes
Suscitat hesternos; foliisque et cortice sicco
Nutrit; et ad flammas anima producit anili;
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, et minuit, paruoque admouit aëno.
Quodque suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furca leuat ille bicorni
Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:
Seruatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam; sectamque domat feruentibus vndis.
Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alueus illic
Fagineus, curua clauo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fouendos
Accipit. In medio torus est de mollibus uluis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis.

Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant; sed et haec vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere Dei. Mensam succincta tremensque
Ponit anus. Mensae sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. Quae postquam subdita cliuum
Sustulit; aequatam mentae tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sincerae bacca Mineruae,
Conditaque in liquida corna autumnalia faece,
Intubaque, et radix, et lactis massa coacti;
Ouaque, non acri leuiter versata fauilla;
Omnia fictilibus. Post haec caelatus eadem
Sistitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua caua sunt, flauentibus illita ceris.
Parua mora est; epulasque foci misere calentes:
Nec longae rursus referuntur vina senectae;
Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hîc nux, hîc mixta est rugosis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectae vitibus vuae.
Candidus in medio fauus est. Super omnia vultus
Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti nouitate pauent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon,
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Vnicus anser erat, minimae custodia villae;
Quem Dîs hospitibus domini mactare parabant;
Ille celer penna tardos aetate fatigat,
Eluditque diu; tandemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
Dîque sumus, meritasque luet vicinia poenas
Impia, dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur; modo vestra relinquite tecta,
Ac nostros comitate gradus, et in ardua montis
Ite simul. Parent ambo, baculisque leuati
Nituntur longo vestigia ponere cliuo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, et mersa palude
Cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.

Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum;
Illa vetus dominis etiam casa parua duobus,
Vertitur in templum; furcas subiere columnae;
Stramina flauescunt; adopertaque marmore tellus,
Caelataeque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, et femina conjuge justo
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Consilium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus: et quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem; nec conjugis vnquam
Busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur; templi tutela fuere,
Donec vita data est. Annis aeuoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte, locique
Inciperent casus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamque super gelidos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Haec mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narrauere senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dîs sunt, et, qui coluere, coluntur.
    Desierat: cunctosque et res et mouerat auctor;
Thesea praecipue: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus adloquitur: Sunt, o fortissime, quorum
Forma semel mota est, et in hoc renouamine mansit.
Sunt, quibus in plures jus est transire figuras:
Vt tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te juuenem, modo te videre leonem;
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras; modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque saepe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras; interdum vndis contrarius ignis.

Nec minus Autolyci conjux, Erisichthone nata,
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina diuûm
Sperneret, et nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; et lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus;
Vna nemus: vittae mediam, memoresque tabellae,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Saepe sub hac Dryades festas duxere choreas:
Saepe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: mensuraque roboris vlnas
Quinque ter implebat: nec non et cetera tanto
Silua sub hac, silua quanto jacet herba sub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illa
Abstinuit; famulosque jubet succidere sacrum
Robur, et vt jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit haec rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deae solum, sed et ipsa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: et, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Coepere; ac longi pallorem ducere rami.
Cujus vt in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit, discusso cortice, sanguis,
Quam solet, ante aras ingens vbi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e ceruice profusus.
Obstupuere omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, saeuamque inhibere bipennim.
Adspicit hunc, Mentisque piae cape praemia, dixit
Thessalus: inque virum conuertit ab arbore ferrum;
Detruncatque caput; repetitaque robora caedit.
Editus e medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno;
Quae tibi factorum poenas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, et multam prostrauit pondere siluam.
Attonitae Dryades damno nemorisque suoque,
Omnes germanae, Cererem cum vestibus atris

Moerentes adeunt; poenamque Erisichthonis orant.
Adnuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit grauidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus poenae miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera lacerare fame. Quae quatenus ipsi
Non adeunda Deae, (neque enim Cereremque Famemque
Fata coire sinunt) montani numinis vnam
Talibus agrestem compellat, Oreada, dictis:
Est locus extremis Scythiae glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore, tellus;
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames: ea se in praecordia condat
Sacrilegi scelerata, jube: nec copia rerum
Vincat eam, superetque meas certamine vires.
Neue viae spatium te terreat, accipe currus:
Accipe, quos frenis alte moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato subuecta per aëra curru
Deuenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucason appellant) serpentum colla leuauit;
Quaesitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Vnguibus et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis: caua lumina: pallor in ore:
Labra incana situ: scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent;
Ossa sub incuruis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, et a spinae tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, et immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul vt vidit (neque enim est accedere juxta
Ausa) refert mandata Deae; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem; retroque dracones
Egit in Haemoniam, versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamuis contraria semper
Illius est operi) peragit; perque aëra vento
Ad jussam delata domum est; et protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:

Seque viro inspirat, faucesque, et pectus, et ora
Afflat, et in vacuis spargit jejunia venis.
Functaque mandato fecundum deserit orbem:
Inque domos inopes, adsueta revertitur antra.
Lenis adhuc Somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni:
Oraque vana movet; dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo delusum guttur inani:
Proque epulis tenues nequidquam devorat auras.
Vt vero est expulsa quies; furit ardor edendi,
Perque auidas fauces, immensaque viscera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poscit; et adpositis queritur jejunia mensis:
Inque epulis epulas quaerit: quodque vrbibus esse,
Quodque satis populo poterat, non sufficit uni.
Plusque cupit, quo plura suam demittit in aluum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
Vtque rapax ignis non vnquam alimenta recusat,
Innumerasque trabes cremat; et, quo copia major
Est data, plura petit; turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
Causa cibi est: semperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes; sed inattenuata manebat
Tum quoque, dira fames; implacataeque vigebat
Flamma gulae. Tandem, demisso in viscera censu,
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super aequora palmas,
Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
Virginitatis habes, ait. (Haec Neptunus habebat.)
Qui prece non spreta, quamuis modo visa sequenti
Esset hero, formamque nouat, vultumque virilem
Induit, et cultus piscem capientibus aptos:
Hanc dominus spectans, O qui pendentia paruo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in vnda
Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos:

Quae modo cum vili turbatis veste capillis
Litore in hoc steterat, (nam stantem in litore vidi,)
Dic, vbi sit: neque enim vestigia longius exstant.
Illa Dei munus bene cedere sentit; et a se
Se quaeri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; studioque operatus inhaesi.
Quoque minus dubites, sic has Deus aequoris artes
Adjuuet, vt nemo jamdudum litore in isto,
Me tamen excepto, nec femina constitit vlla.
Credidit, et verso dominus pede pressit arenam,
Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
Ast vbi habere suam transformia corpora sentit,
Saepe pater dominis Triopeïda vendit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo ceruus abibat;
Praebebatque auido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, dederatque graui noua pabula morbo;
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Coepit, et infelix minuendo corpus alebat.
  Quid moror externis? etiam mihi saepe nouandi
Corporis, o juuenes, numero finita potestas,
Nam modo, quod nunc sum, videor; modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua sumo:
Cornua, dum potui; nunc pars caret altera telo
Frontis, vt ipse vides. Gemitus sunt verba secuti.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Nonus.

Quae gemitus, truncaeque Deo Neptunius heros
Causa roget frontis: cum sic Calydonius amnis

Coepit, inornatos redimitus arundine crines;
Triste petis munus; quis enim sua proelia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem peruenit ad aures
Deïanira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes inuidiosa procorum.
Cum quibus vt soceri domus est intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.
Ille Jouem socerum dare se; famamque laborum,
Et superata suae referebat jussa nouercae.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus:) Regem me cernis aquarum,
Cursibus obliquis inter tua regna fluentum:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, et rerum pars vna tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, et omnis abest jussorum poena laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
Esse Jouem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine toruo
Spectat; et accensae non fortiter imperat irae;
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua.
Dummodo pugnando superem; tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. Puduit modo magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore vestem;
Brachiaque opposui: tenuique a pectore varas
In statione manus; et pugnae membra paraui.
Ille cauis hausto spargit me puluere palmis,
Inque vicem fuluae jactu flauescit arenae.
Et modo ceruicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique a parte lacessit.
Me mea defendit grauitas frustràque petebar.
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa, suoque est pondere tuta.
Digredimur paulum, rursumque ab bella coimus;
Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque

Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnae, toto nitidissima saltu,
Expetitur conjux. Spectant armenta, pauentque
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a se mea pectora: quarto
Exuit amplexus; adductaque brachia soluit:
Impulsumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus auertit, tergoque onerosus inhaesit.
Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce
Quaeritur,) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen exserui sudore fluentia multo
Brachia; vix solui duros a corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetque resumere vires:
Et ceruice mea potitur. Tum denique tellus
Pressa genu nostro est, et arenas ore momordi.
 Inferior virtute, meas deuertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuaui corpus in orbes,
Cumque fero moui linguam stridore bisulcam;
Risit et illudens nostras Tirynthius artes:
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit; et, vt vincas alios, Acheloë, dracones,
Pars quota Lernaeae serpens eris vnus Echidnae?
Vulneribus fecunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum,
Quin gemino ceruix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e caede colubris,
Crescentemque malo, domui, domitamque peremi.
Quid fore te credas, solum qui versus in anguem
Arma aliena moues? quem forma precaria celat?
Dixerat: et summo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus;
Pollicibusque meas pugnabam euellere fauces.
 Sic quoque deuicto restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a laeua parte lacertos,
Admissumque trahens sequitur, deprensaque dura
Cornua figit humo, meque alta sternit arena.

Nec satis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaque a fronte reuellit.
Naïdes hoc, pomis et odoro flore repletum,
Sacrarunt; diuesque meo bona Copia cornu est.
  Dixerat: at Nymphe, ritu succincta Dianae,
Vna ministrarum, fusis vtrinque capillis,
Incessit, totumque tulit praediuite cornu
Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.
Lux subit; et, primo feriente cacumina Sole,
Discedunt juuenes: neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, motaeque residant,
Opperiuntur, aquae. Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit vndis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cetera sospes erat. Capitis quoque, fronde saligna,
Aut superimposita celatur arundine damnum.
  At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga sagitta.
Namque, noua repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eueni rapidas Joue natus ad vndas,
Vberius solito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque imperuius amnis.
Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem
Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum:
Officioque meo ripa sistetur in illa
Haec, ait, Alcide: tu viribus vtere nando.
(Pallentemque metu, fluuiumque, ipsumque timentem)
Tradidit Aonius pauidam Calydonida Nesso
Mox, vt erat, pharetraque grauis, spolioque leonis,
(Nam clauam, et curuos trans ripam miserat arcus)
Quandoquidem coepi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec qua sit clementissimus amnis
Quaerit, et obsequio deferri spernit aquarum.
Jamque tenens ripam; missos cum tolleret arcus,
Conjugis agnouit vocem: Nessoque parante
Fallere depositum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
Dicimus. Exaudi: nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reuerentia mouit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamuis ope fidis equina.

Vulnere, non pedibus te consequar. Vltima dicta
Re probat; et missa fugientia terga sagitta
Trajicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum
Quod simul euulsum est, sanguis per vtrumque foramen
Emicuit, mixtus Lernaei tabe veneni.
Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: et calido velamina tincta cruore
Dat munus raptae, velut irritamen amoris.
  Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque nouercae.
Victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat
Vota Joui, cum Fama loquax praecessit ad aures,
Deïanira, tuas, quae veris addere falsa
Gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit,
Amphitryoniaden Iöles ardore teneri.
Credit amans: Venerisque nouae perterrita fama
Indulsit primo lacrimis; flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis laetabitur istis.
Quae quoniam aduentat, properandum, aliquidque nouandum est
Dum licet, et nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus; quantumque injuria possit,
Femineusque dolor, jugulata pellice testor?
Incursus animus varios habet. Omnibus illi
Praetulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere, quae vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichae, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit: blandisque miserrima verbis,
Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
Induiturque humeris Lernaeae virus Echidnae.
Tura dabat primis, et verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; resolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffusa, per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, repulit aras;

Impleuitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur scindere vestem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; foedumque relatu,
Aut haeret membris frustra tentata reuelli;
Aut laceros artus, et grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridit, coquiturque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent auidae praecordia flammae,
Caeruleusque fluit toto de corpore sudor;
Ambustique sonant nerui; caecaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris:
Pascere, et hanc pestem specta, crudelis, ab alto;
Corque ferum satia. Vel si miserandus et hosti;
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus aegram,
Inuisamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit: decet haec dare dona nouercam.
Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Busirin domui? saeuoque alimenta parentis
Antaeo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides vndae
Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
Thermodontiaco caelatus baltheus auro,
Pomaque ab insomni male custodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mî
Arcadiae vastator aper? nec profuit Hydrae
Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid? cum Thracas equos, humano sanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris praesepia vidi,
Vísaque dejeci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa jacet moles Nemeaea lacertis?
Hac coelum ceruice tuli? defessa jubendo est
Saeua Jouis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed noua pestis adest, cui nec virtute resisti,
Nec telis armisue potest. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus! Et sunt, qui credere possint
Esse Deos? Dixit: perque altum saucius Oeten

Haud aliter graditur, quam si venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Saepe illum gemitus edentem, saepe frementem,
Saepe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia coelo.
Ecce Lichan trepidum et latitantem rupe cauata
Adspicit: vtque dolor rabiem collegerat omnem,
Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?
Tune meae necis auctor eris? tremit ille, pauetque
Pallidus, et timide verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere parantem
Corripit Alcides, et terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortius, vndas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Vtque ferunt imbres gelidis concrescere ventis;
Inde niues fieri: niuibus quoque molle rotatis
Adstringi, et spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exsanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidas versum silices prior edidit aetas.
Nunc quoque in Euboïco scopulus breuis emicat alte
Gurgite, et humanae seruat vestigia formae.
Quem, quasi sensurum, nautae calcare verentur,
Appellantque Lichan. At tu, Jouis inclyta proles,
Arboribus caesis, quas ardua gesserat Oete,
Inque pyram structis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque visuras iterum Trojana sagittas,
Ferre jubes Poeante satum: quo flamma ministro
Subdita: dumque auidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem siluae Nemeaeo vellere summam
Sternis, et imposita clauae ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quam si conuiua jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Jamque valens, et in omne latus diffusa sonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma suum. Timuere Dei pro vindice terrae.
Quos ita (sensit enim) laeto Saturnius ore
Jupiter adloquitur: Nostra est timor iste voluptas,
O Superi; totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque;

Et, mea progenies vestro quoque tuta fauore est.
Nam quamquam ipsius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
Fida metu paueant, Oetaeas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes;
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. Aeternum est, a me quod traxit, et expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra coelestibus oris
Accipiam, cunctisque meum laetabile factum
Dîs fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis
Forte Deo doliturus erit, data praemia nolet:
Sed meruisse dare sciet; inuitusque probabit.
Adsensere Dei. Conjux quoque regia visa est
Cetera non duro, duro tamen vltima vultu
Dicta tulisse Jouis, seque indoluisse notatam.
Interea, quodcunque fuit populabile flammae,
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jouis vestigia seruat,
Vtque nouus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet, squamaque virere recenti:
Sic, vbi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte sui meliore viget; majorque videri
Coepit, et augusta fieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter caua nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.
  Sensit Atlas pondus. Neque adhuc Stheneleïus iras
Soluerat Eurystheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. At longis anxia curis
Argolis Alcmene, questus vbi ponat aniles,
Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuiue suos casus, Iölen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque, animoque receperat Hyllus:
Impleratque vterum generoso germine. Cui sic
Incipit Alcmene: Faueant tibi numina saltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Praepositam timidis parientibus Ilithyiam,
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adesset
Herculis, et decimum premeretur sidere signum,

Tendebat grauitas vterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, vt posses auctorem dicere tecti
Ponderis esse Jouem. Nec jam tolerare labores
Vlterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parsque est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendensque ad coelum brachia, magno
Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
Illa quidem venit, sed praecorrupta, meumque
Quae donare caput Junoni vellet iniquae.
Vtque meos audit gemitus, subsedit in illa
Ante fores ara; dextroque a poplite laeuum
Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
Sustinuit nixus. Tacita quoque carmina voce
Dixit: et inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, et ingrato facio conuicia demens
Vana Joui; cupioque mori, moturaque duros
Verba queror silices. Matres Cadmeïdes adsunt
Votaque suscipiunt, exhortanturque dolentem.
Vna ministrarum, media de plebe, Galanthis,
Flaua comas, aderat, faciendis strenua jussis,
Officiis dilecta suis. Ea sensit iniqua
Nescio quid Junone geri: dumque exit et intrat
Saepe fores, Diuam residentem vidit in ara
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, quaecunque es, ait, dominae gratare; leuata est
Argolis Alcmene, potiturque puerpera voto.
Exsiluit, junctasque manus patefacta remisit
Diua potens vteri. Vinclis leuor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamque ipsis Dea saeua capillis
Traxit, et e terra corpus releuare volentem
Arcuit; inque pedes mutauit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amisere suum: forma est diuersa priori.
Quae, quia mendaci parientem juuerat ore,
Ore parit: nostrasque domus, vt et ante, frequentat.
Dixit: et, admonitu veteris commota ministrae,
Ingemuit; quam sic nurus est adfata gementem:
Te tamen, o genitrix, alienae sanguine vestro

Rapta mouet facies. Quid si tibi mira sororis
Fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit vnica matri
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei passam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andraemon, et habetur conjuge felix.
Est lacus, accliui deuexo margine formam
Litoris efficiens, summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas,
Inque sinu puerum, qui nondum impleuerat annum,
Dulce ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a stagno, Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: et idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere, et tremulo ramos horrore moueri.
Scilicet, vt referunt tradi nunc denique agrestes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obscoena Priapi,
Contulerat versos, seruato nomine, vultus.
Nescierat soror hoc: quae cum perterrita retro
Ire, et adoratis vellet discedere Nymphis;
Haeserunt radice pedes. Conuellere pugnat;
Nec quidquam, nisi summa, mouet. Succrescit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit, conata manu laniare capillos,
Fronde manum impleuit; frondes caput omne tenebant.
At puer Amphissos (namque hoc auus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigescere sentit
Vbera; nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opemque
Non poteram tibi ferre, soror: quantumque valebam,
Crescentem truncum ramosque amplexa, morabar:
Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andraemon, genitorque miserrimus, adsunt,
Et quaerunt Dryopen: Dryopen quaerentibus illis
Ostendi loton. Tepido dant oscula ligno,
Adfusique suae radicibus arboris haerent.

Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. Lacrimae misero de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oraque praestant
Vocis iter, tales effundit in aëra questus:
Si qua fides miseris, hoc me per numina juro
Non meruisse nefas: patior sine crimine poenam.
Viximus innocuae: si mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes, et caesa securibus vrar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis;
Et date nutrici: nostraque sub arbore saepe
Lac facitote bibat, nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet,
Et tristis dicat: Latet hoc sub stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
Care, vale, conjux, et tu germana, paterque.
Quîs si qua est pietas, ab acutae vulnere falcis,
A pecoris morsu, frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
Erigite huc artus, et ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum, paruumque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam super candida mollis
Colla liber serpit, summoque acumine condor.
Ex oculis remouete manus: sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul esse: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Iöle fatum miserabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene, flet et ipsa tamen: compescuit omnem
Res noua tristitiam. Nam limine constitit alto
Paene puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iölaus in annos.
Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quae cum jurare pararet
Dona tributuram posthac se talia nulli,
Non est passa Themis. Nam jam discordia Thebae
Bella mouent, dixit: Capaneusque nisi ab Joue vinci
Haud poterit, ibuntque pares in vulnera fratres:
Seductaque suos manes tellure videbit
Viuus adhuc vates: vltusque parente parentem

Natus, erit facto pius et sceleratus eodem:
Attonitusque malis, exsul mentisque domusque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur vmbris;
Donec eum conjux fatale poposcerit aurum:
Cognatumque latus Phlegeïus hauserit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa supplex
Ab Joue Callirhoë natis infantibus annos.
Jupiter his motus, priuignae dona nurusque
Praecipiet, facietque viros impubibus annis.
Haec vbi faticano venturi praescia dixit
Ora Themis; vario Superi sermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis esse sui: queritur canescere mitis
Iäsiona Ceres: repetitum Mulciber aeuum
Poscit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, et Anchisae renouare paciscitur annos.
Cui studeat, Deus omnis habet: crescitque fauore
Turbida seditio; donec sua Jupiter ora
Soluit: et, O nostri si qua est reuerentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne sibi quis posse videtur,
Fata quoque vt superet? Fatis Iölaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis iuuenescere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quae si mutare valerem,
Nec nostrum seri curuarent Aeacon anni:
Perpetuumque aeui florem Rhadamanthus haberet,
Cum Minoë meo; qui propter amara senectae
Pondera despicitur, nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jouis mouere Deos: nec sustinet vllus,
Cum videant fessos Rhadamanthon et Aeacon annis
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer aeui,
Terruerat magnas, ipso quoque nomine, gentes.
Tunc erat inualidus, Deïonidenque juuentae
Robore Miletum, Phoeboque parente superbum,
Pertimuit; credensque suis insurgere regnis,
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua: celerique carina
Aegaeas metiris aquas, et in Aside terra
Moenia constituis, positoris habentia nomen.

Hic tibi, dum sequitur patriae curuamina ripae,
Filia Meandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanëe, praestanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, vt ament concessa puellae:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror vt fratrem, nec qua debebat, amauit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes;
Nec peccare putat, quod saepius oscula jungat,
Quod sua fraterno circumdet brachia collo;
Mendacique diu pietatis fallitur vmbra.
Paulatim declinat amor; visuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formosa videri,
Et, si qua est illic formosior, inuidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est; nullumque sub illo
Igne facit votum: verumtamen aestuat intus.
Jam dominum appellat, jam nomina sanguinis odit:
Byblida jam mauult, quam se vocet ille sororem.
Spes tamen obscoenas animo demittere non est
Ausa sub vigilans. Placida resoluta quiete
Saepe videt, quod amat. Visa est quoque jungere fratri
Corpus; et erubuit, quamuis sopita jacebat.
Somnus abit; silet illa diu; repetitque quietis
Ipsa suae speciem, dubiaque ita mente profatur:
Me miseram! tacitae quid vult sibi noctis imago?
Quam nolim rata sit! cur haec ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamuis formosus iniquis:
Et placet, et possum, si non sit frater, amare;
Et me dignus erat. Verum nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Saepe licet simili redeat sub imagine somnus.
Testis abest somno; nec abest imitata voluptas.
Pro Venus, et tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
Contigit! vt jacui totis resoluta medullis!
Vt meminisse juuat! quamuis breuis illa voluptas,
Noxque fuit praeceps, et coeptis inuida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
Omnia, Di facerent, essent communia nobis,

Praeter auos. Tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi, quae male sum, quos tu, sortita parentes,
Nil nisi frater eris. Quod obest, id habebimus vnum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent et somnia pondus?
Dî melius! Dî nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim, junctam sibi sanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis sua jura. Quid ad coelestia ritus
Exigere humanos, diuersaque foedera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor;
Aut, hoc si nequeo, peream, precor, ante, toroque
Mortua componar, positaeque det oscula frater.
Et tamen arbitrium quaerit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Aeolidae thalamos timuere sororum.
Vnde sed hos noui? cur haec exempla parani?
Quo feror? obscoenae procul hinc discedite flammae;
Nec, nisi qua fas est germanae, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor; potero: vel, si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Haec placet, haec dubiam vincit sententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa sinistro,
Viderit: insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, et dubitat: scribit, damnatque tabellas:
Et notat, et delet: mutat, culpatque, probatque:
Inque vicem sumtas ponit, positasque resumit.
Quid velit, ignorat: quidquid factura videtur,
Displicet. In vultu est audacia mixta pudori.
Scripta Soror fuerat: visum est delere Sororem.
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,

Hanc tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen!
Et, si, quid cupiam, quaeris; sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo; nec cognita Byblis
Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
Esse quidem laesi poterant tibi pectoris index,
Et color, et macies, et vultus, et humida saepe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, et quae, si forte notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
Ipse tamen, quamuis animo graue vulnus habebam,
Quamuis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Dî testes) vt tandem sanior essem:
Pugnauique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; et plus, quam ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
Tu seruare potes, tu perdere solus amantem.
Elige, vtrum facias. Non hoc inimica precatur;
Sed quae, cum tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, et vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes norint; et quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant, legumque examina seruent:
Conueniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc, et cuncta licere
Credimus; et sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reuerentia famae,
Aut timor impedient; tantum absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi,
Et damus amplexus, et jungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem,
Et non fassurae, nisi cogeret vltimus ardor;
Neue merere, meo subscribi causa sepulcro.
Talia nequidquam perarantem plena reliquit
Cera manum, summusque in margine versus adhaesit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma,
Quam tinxit lacrimis: linguam defecerat humor.
Deque suis vnum famulis pudibunda vocauit:
Et pauidum blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, et adjecit longo post tempore, fratri.

Cum daret, elapsae manibus cecidere tabellae.
Omine turbata est: misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit, traditque latentia verba.
Attonitus subita juuenis Maeandrius ira,
Projicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, o vetitae scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent secum, poenas mihi morte dedisses.
Ille fugit pauidus: dominaeque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles audita, Bybli, repulsa;
Et pauet obsessum glaciali frigore pectus.
Mens tamen vt rediit, pariter rediere furores;
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quae celanda fuerunt,
Tam cito commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
Praetentanda mihi. Ne non sequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram, tutoque mari decurrere: quae nunc
Non exploratis impleui lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano; neque habent mea vela recursus.
Quid? quod et ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti
Excidit, et fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat;
Signaque certa dabat, si non male sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere cerae
Debueram, praesensque meos aperire furores.
Vidisset lacrimas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quam quae cepere tabellae.
Inuito potui circumdare brachia collo;
Amplectique pedes, adfusaque poscere vitam:
Et, si rejicerer, potui moritura videri.
Omnia fecissem. Quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
Forsitan et missi sit quaedam culpa ministri.
Non adiit apte: non legit idonea, credo,

Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem,
Haec nocuere mihi. Neque enim de tigride natus,
Nec rigidas silices, solidumue in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leaenae.
Vincetur. Repetendus erit: nec taedia coepti
Vlla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
Nam primum (si facta mihi revocare liceret)
Non coepisse fuit: coepta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest, (vt jam mea vota relinquam,)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leuiter voluisse videbor;
Aut etiam tentasse illum, insidiisque petisse.
Vel certe non hoc, qui plurimus vssit et vrit
Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar,
Denique jam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, et petii: temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adjiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina paruum.
Dixit; et (incertae tanta est discordia mentis)
Cum pigeat tentasse, libet tentare: modumque
Exit, et infelix committit saepe repelli.
Mox vbi finis abest; patriam fugit ille, nefasque;
Inque peregrina ponit noua moenia terra.
Tum vero moestam tota Miletida mente
Defecisse ferunt: tum vero a pectore vestem
Deripuit, planxitque suos furibunda lacertos.
Jamque palam est demens, inconcessamque fatetur
Spem veneris, sine qua patriam, inuisosque penates
Deserit, et profugi sequitur vestigia fratris.
Vtque tuo motae, proles Semeleïa, thyrso
Ismariae celebrant repetita triennia Bacchae;
Byblida non aliter lato ylulasse per agros
Bubasides videre nurus: quibus illa relictis
Caras et armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, et Lymiren, Xanthique reliquerat vndas,
Quoque Chimaera jugo mediis in partibus ignem,
Pectus et ora leae, caudam serpentis habebat.
Deficiunt siluae; cum tu lassata sequendo
Procidis, et: dura positis tellure capillis,
Bybli, taces, frondesque tuo premis ore caducas.

Saepe etiam Nymphae teneris Lelegeïdes vlnis
Tollere conantur: saepe, vt moderetur amori,
Praecipiunt, surdaeque adhibent solatia menti.
Muta jacet; viridesque suis terit vnguibus herbas
Byblis; et humectat lacrimarum gramina riuo.
Naïdas his venam, quae nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt. Quid enim dare majus habebant?
Protinus, vt secto piceae de cortice guttae,
Vtue tenax grauida manat tellure bitumen:
Vtue sub aduentum spirantis lene Fauonî
Sole remollescit, quae frigore constitit vnda,
Sic lacrimis consumta suis Phoebeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominae, nigraque sub ilice manat.
Fama noui centum Cretaeas forsitan vrbes
Implesset monstri; si non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tulisset.
Proxima Gnosiaco nam quondam Phaestia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum. Nec census in illo
Nobilitate sua major: sed vita fidesque
Inculpata fuit. Grauidae qui conjugis aures
Vocibus his mouit, cum jam prope partus adesset:
Quae voueam, duo sunt: minimo vt releuere labore,
Vtque marem parias. Onerosior altera sors est;
Et vires fortuna negat. Quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit si femina partu;
(Inuitus mando: pietas, ignosce,) necetur.
Dixerat: et lacrimis vultum lauere profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen vsque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Ligdo sententia. Jamque ferendo
Vix erat illa grauem maturo pondere ventrem,
Cum medio noctis spatio, sub imagine somni,
Inachis ante torum, pompa comitata suorum,
Aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flauentibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis:
Quique premit vocem, digitoque silentia suadet;

Sistraque erant, nunquamque satis quaesitus Osiris,
Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.
Cum, velut excussam somno, et manifesta videntem
Sic adfata Dea est: Pars, o Telethusa, mearum,
Pone graues curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina leuarit,
Tollere quidquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
Exorata fero. Nec te coluisse quereris
Ingratum numen. Monuit, thalamoque recessit.
Laeta toro surgit, purasque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Vt dolor increuit, seque ipsum pondus in auras
Expulit, et nata est ignaro femina patri;
Jussit ali mater, puerum mentita: fidemque
Res habuit: neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater soluit, nomenque imponit auitum.
Iphis auus fuerat. Gauisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant
Cultus erat pueri: facies, quam siue puellae,
Siue dares puero, fieret formosus vterque.
Tertius interea decimo successerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flauam despondet Iänthen:
Inter Phaestiadas quae laudatissima formae
Dote fuit virgo, Dictaeo nata Teleste.
Par aetas, par forma fuit: primasque magistris
Accepere artes, elementa aetatis, ab isdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: et aequum
Vulnus vtrique tulit, sed erat fiducia dispar.
Conjugii pactaeque exspectat tempora taedae;
Quamque virum putat esse, suum fore credit Iänthe.
Iphis amat, qua posse frui desperat, et auget
Hoc ipsum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigiosa, nouaeque
Cura tenet Veneris? Si Di mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non et perdere vellent;
Naturale malum saltem et de more dedissent.
Nec vaccam vaccae, nec equas amor vrit equarum.
Vrit oues aries: sequitur sua femina ceruum.

Sic et aues coeunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. Meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, et imagine vaccae,
Passa bouem est: et erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet e toto sollertia confluat orbe,
Ipse licet reuolet ceratis Daedalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Iänthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi;
Consiliique inopes et stultos excutis ignes?
Quid sis nata vide: (nisi te quoque decipis ipsam:)
Et pete quod fas est; et ama, quod femina debes.
Spes est, quae capiat: spes est, quae pascat amorem.
Hanc tibi res adimit: non te custodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi: nec, vt omnia fiant,
Esse potes felix; vt Dîque hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars vna est vana meorum:
Dîque mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, socerque futurus:
At non vult natura, potentior omnibus istis;
Quae mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus,
Luxque jugalis adest: vt jam mea fiat Iänthe;
Nec mihi continget. Mediis sitiemus in vndis.
Pronuba quid Juno, quid ad haec, Hymenaee, venitis
Sacra; quibus qui ducat abest, vbi nubimus ambae?
Pressit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
Aestuat; vtque celer venias, Hymenaee, precatur.
Quod petit haec, Telethusa timens, modo tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit. Omnia saepe,
Visaque causatur. Sed jam consumserat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora taedae
Institerant; vnusque dies restabat. At illa
Crinalem capiti vittam nataeque sibique
Detrahit, et passis aram complexa capillis:

Isi, Paraetonium, Mareoticaque arua, Pharonque
Quae colis, et septem digestum in cornua Nilum,
Fer, precor, inquit, opem; nostroque medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque haec insignia vidi,
Cunctaque cognoui: comitesque, facesque, sonumque
Sistrorum; memorique animo tua jussa notaui.
Quod videt haec lucem, quod non ego punior ipsa,
Consilium monitumque tuum est: Miserere duarum,
Auxilioque juua. Lacrimae sunt verba secutae.
Visa Dea est mouisse suas (et mouerat) aras.
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine laeta
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quam solita est, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; et vires augentur: et acrior ipse est
Vultus: et incomptis breuior mensura capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quam femina. Jam, quae
Femina nuper eras, puer es. Date munera templis:
Nec timida gaudete fide. Dant munera templis,
Addunt et titulum: titulus breue carmen habebat:
Dona puer soluit, quae femina vouerat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, et Juno, sociosque Hymenaeus ad ignes
Conueniunt; potiturque sua puer Iphis Iänthe.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Decimus.

Inde per immensum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
Tendit; et Orphea nequidquam voce rogatur.
Adfuit ille quidem: sed nec solemnia verba,

Nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
Vsque fuit, nullosque inuenit motibus ignes.
Exitus auspicio grauior: nam nupta per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
Defleuit vates; ne non tentaret et vmbras,
Ad Styga Taenaria est ausus descendere porta.
Perque leues populos, simulacraque functa sepulcris,
Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem
Vmbrarum dominum; pulsisque ad carmina neruis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem reccidimus quidquid mortale creamur,
Si licet, et, falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis; non huc, vt opaca viderem
Tartara, descendi; nec vti villosa colubris
Terna Medusaei vincirem guttura monstri.
Causa viae conjux; in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui: nec me tentasse negabo.
Vicit Amor. Supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit et hic, dubito: sed et hic tamen auguror esse.
Famaque si veterem non est mentita rapinam,
Vos quoque junxit Amor. Per ego haec loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni,
Euridices, oro, properata retexite fata.
Omnia debemur vobis: paulumque morati,
Serius aut citius sedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes, haec est domus vltima: vosque
Humani generis longissima regna tenetis.
Haec quoque, cum justos natura peregerit annos,
Juris erit vestri. Pro munere poscimus vsum.
Quodsi fata negant veniam pro conjuge, certum est
Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum.
Talia dicentem, neruosque ad verba mouentem,
Exsangues flebant animae. Nec Tantalus vndam
Captauit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
Nec carpsere jecur volucres; vrnisque vacarunt
Belides: inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.

Tum primum lacrimis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare;
Eurydicenque vocant. Vmbras erat illa recentes
Inter; et incessit passu de vulnere tardo.
Hanc simul et legem Rhodopeïus accipit heros,
Ne flectat retro sua lumina, donec Auernas
Exierit valles; aut irrita dona futura.
Carpitur accliuus per muta silentia trames,
Arduus, obscurus, caligine densus opaca,
Nec procul abfuerant telluris margine summae.
Hic, ne deficeret, metuens, auidusque videndi,
Flexit amans oculos: et protinus illa relapsa est;
Brachiaque intendens, prendique et prendere captans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non est de conjuge quidquam
Questa suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: reuolutaque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus,
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit: quem non pauor ante reliquit,
Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se crimen traxit, voluitque videri
Olenos esse nocens: tuque o confisa figurae,
Infelix Lethaea, tuae; junctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, frustraque iterum transire volentem,
Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
Squalibus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
Cura dolorque animi, lacrimaeque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Haemon.
Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
Finierat Titan; omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi;
Siue fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere se vati: multae doluere repulsae.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares; citraque juuentam
Aetatis breue ver, et primos carpere flores.

Collis erat, collemque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbae.
Vmbra loco deerat. Qua postquam parte resedit
Dis genitus vates, et fila sonantia mouit;
Vmbra loco venit. Non Chaonis adfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frontibus esculus altis,
Nec tiliae molles, nec fagus, et innuba laurus,
Et coryli fragiles, et fraxinus vtilis hastis,
Enodisque abies, curuataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolaeque simul salices, et aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricae,
Et bicolor myrtus, et baccis caerula tinus:
Vos quoque, flexipedes hederae, venistis, et vna
Pampineae vites, et amictae vitibus vlmi:
Ornique, et piceae, pomoque onerata rubenti
Arbutus, et lentae, victoris praemia, palmae:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleïus Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Adfuit huic turbae, metas imitata, cupressus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam neruis, et neruis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis, Carthaea tenentibus arua,
Ingens ceruus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti praebebat cornibus vmbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem paruis argentea loris
Vincta mouebatur: parilique ex aere nitebant
Auribus in geminis, circum caua tempora, baccae.
Isque metu vacuus, naturalique pauore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus praebere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceae pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula ceruûm
Ad noua, tu liquidi ducebas fontis ad vndam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo residens, huc latus et illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Aestus erat, mediusque dies; Solisque vapore

Concaua litorei feruebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Ceruus, et arborea ducebat frigus ab vmbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: et, vt saeuo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quae non solatia Phoebus
Dixit, et vt leuiter, pro materiaque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen; munusque supremum
Hoc petit a Superis, vt tempore lugeat omni.
Jamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti coeperunt membra colorem,
Et modo, qui niuea pendebant fronte capilli,
Horrida caesaries fieri, sumtoque rigore
Sidereum gracili spectare cacumine coelum.
Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
    Tale nemus vates contraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumque sedebat.
Vt satis impulsas tentauit pollice chordas:
Et sensit varios, quamuis diuersa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:
Ab Joue, Musa parens, (cedunt Jouis omnia regno)
Carmina nostra moue. Jouis est mihi saepe potestas
Dicta prius. Cecini plectro grauiore Gigantas,
Sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leuiore lyra: puerosque canamus
Dilectos Superis; inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine poenam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit: et inuentum est aliquid, quod Jupiter esse,
Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quae possit sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
Abripit Iliaden. Qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaque Joui nectar Junone ministrat.
    Te quoque, Amyclide, posuisset in aethere Phoebus,
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Qua licet, aeternus tamen es: quotiesque repellit
Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
Tu toties oreris, viridique in cespite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit: et orbe

In medio positi caruerunt praeside Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharae, nec sunt in honore sagittae.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes: non per juga montis iniqui
Isse comes: longaque alit adsuetudine flammas.
Jamque fere mediis Titan venientis et actae
Noctis erat, spatioque pari distabat vtrinque;
Corpora veste leuant, et succo pinguis oliui
Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
Misit, et oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus, et exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Taenarides orbem properabat: et illum
Dura repercussum subjecit in aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit aeque
Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus,
Et modo te refouet, modo tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Vt si quis violas, riguoue papauer in horto,
Liliaque infringat, fuluis haerentia virgis;
Marcida demittant subito caput illa grauatum,
Nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet, et defecta vigore
Ipsa sibi est oneri ceruix, humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, prima fraudate juuenta,
Phoebus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. Mea dextera leto
Inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
Quae mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest, et amasse, vocari.
Atque vtinam pro te vitam, tecumue liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
Te lyra, pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flosque nouus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.

Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signauerat herbam;
Desinit esse cruor; Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur, formamque capit, quam lilia: si non
Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phoebo est: (is enim fuit auctor honoris.)
Ipse suos gemitus foliis inscribit: et ai ai
Flos habet inscriptum: funestaque litera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc aeui: celebrandaque more priorum
Annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.
At si forte roges fecundam Amathunta metalli,
An genuisse velit Propoetidas; abnuat aeque,
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; vnde etiam nomen traxere Cerastae.
Ante fores horum stabat Iouis Hospitis ara,
Lugubris sceleris! quam si quis sanguine tinctam
Aduena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasue bidentes:
Hospes erat caesus. Sacris offensa nefandis,
Ipsa suas vrbes, Ophiusiaque arua parabat
Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid vrbes
Peccauere meae? quod crimen, dixit, in illis?
Exsilio poenam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel si quid medium mortisque fugaeque.
Idque quid esse potest, nisi versae poena figurae?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit, et admonita est haec illis posse relinqui;
Grandiaque in toruos transformat membra iuuencos.
Sunt tamen obscoenae Venerem Propoetides ausae
Esse negare Deam: pro quo sua, numinis ira,
Corpora cum forma primae vulgasse feruntur,
Vtque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
In rigidum paruo silicem discrimine versae.
Quas quia Pygmalion aeuum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quae plurima menti
Feminaee Natura dedit, sine coniuge caelebs
Viuebat, thalamique diu consorte carebat.
Interea niueum mira feliciter arte
Sculpit ebur, formamque dedit, qua femina nasci

Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est verae facies, quam viuere credas:
Et, si non obstet reuerentia, velle moueri:
Ars adeo latet arte sua. Miratur, et haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Saepe manus operi tentantes admouet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne liuor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo, grata puellis
Munera, fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et paruas volucres, et flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, et arbore lapsas
Heliadum lacrimas. Ornat quoque vestibus artus,
Dat digitis gemmas, longoque monilia collo.
Aure leues baccae, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis, concha Sidonide tinctis;
Appellatque tori sociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneri, tota celeberrima Cypro,
Venerat; et pandis inductae cornibus aurum
Conciderant ictae niuea ceruice iuuencae;
Turaque fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit, et timide; Si Di dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, (non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburnae.
Sensit, vt ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint; et, amici numinis omen,
Flamma ter accensa est, apicemque per aëra duxit.
Vt rediit, simulacra suae petit ille puellae:
Incumbensque toro dedit oscula. Visa tepere est.
Admouet os iterum, manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: positoque rigore
Subsidit digitis, ceditque: vt Hymettia sole
Cera remollescit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipsoque fit vtilis vsu.
Dum stupet, et timide gaudet, fallique veretur,
Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatae pollice venae.

Tum vero Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore suo non falsa premit: dataque oscula virgo
Sensit, et erubuit: timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum coelo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest Dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum noviens lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam. Natae procul hinc, procul este parentes:
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel, si credetis, facti quoque credite poenam.
Si tamen admissum sinit hoc Natura videri;
Gentibus Ismariis, et nostro gratulor orbi,
Gratulor huic terrae: quod abest regionibus illis,
Quae tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque, costumque suum, sudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaja tellus;
Dum ferat et Myrrham. Tanti noua non fuit arbos.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha; facesque suas a crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, tumidisque adflauit Echidnis
E tribus vna Soror. Scelus est odisse parentem;
Hic amor est odio majus scelus. Vndique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adest. Ex omnibus vnum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne sit in omnibus vnus.
Illa quidem sentit, foedoque repugnat amori:
Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Dî, precor, et Pietas, sacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas, scelerique resistite tanto;
Si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera delectu. Nec habetur turpe juvencae
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux:
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipsaque, cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent! humana malignas

Cura dedit leges, et quod Natura remittit,
Inuida jura negant. Gentes tamen esse feruntur,
In quibus et nato genitrix, et nata parenti
Jungitur, et pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quod non nasci mihi contigit illic,
Fortunaque loci laedor! Quid in ista reuoluor?
Spes interdictae, discedite. Dignus amari
Ille, sed vt pater, est. Ergo si filia magni
Non essem Cinyrae, Cinyrae concumbere possem.
Nunc quia tam meus est, non est meus; ipsaque damno
Est mihi proximitas. Aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum scelus effugiam. Retinet malus error amantem;
Vt praesens spectem Cinyram, tangamque, loquarque,
Osculaque admoueam, si nil conceditur vltra.
Vltra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas et jura et nomina, sentis?
Tunc eris et matris pellex, et adultera patris,
Tunc soror gnati, genitrixque vocabere fratris!
Nec metues atro crinitas angue Sorores,
Quas, facibus saeuis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Passa, nefas animo ne concipe; neue potentis
Concubitu vetito Naturae pollue foedus.
Velle puta; res ipsa vetat. Pius ille, memorque
Juris; et o vellem similis furor esset in illo!
Dixerat; at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primo, patriisque in vultibus haerens,
Aestuat, et tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras haec credens esse timoris,
Flere vetat; siccatque genas, atque oscula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet; consultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; et, Esto
Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto
Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
Noctis erat medium, curasque et pectora somnus
Soluerat. At virgo Cinyreïa peruigil igni
Carpitur indomito, furiosaque vota retractat.

Et modo desperat, modo vult tentare: pudetque,
Et cupit, et, quod agat, non inuenit. Vtque securi
Saucia trabs ingens, vbi plaga nouissima restat,
Quo cadat, in dubio est, omnique a parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc leuis, atque illuc; momentaque sumit vtroque.
Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur, laqueoque innectere fauces
Destinat; et, zona summo de poste reuincta,
Care vale Cinyra, causamque intellige mortis,
Dixit; et aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Peruenisse ferunt, limen seruantis alumnae.
Surgit anus, reseratque fores; mortisque paratae
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem;
Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacauit,
Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur;
Et deprensa dolet tardae conamina mortis.
Instat anus; canosque suos, et inania nudans
Vbera, per cunas alimentaque prima precatur,
Vt sibi committat, quidquid dolet. Illa rogantem
Aduersata gemit. Certa est exquirere nutrix,
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me sine ferre tibi: non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quae carmine sanet, et herbis:
Siue aliquis nocuit; magico lustrabere ritu.
Siue est ira Deum; sacris placabilis ira.
Quid rear vlterius? certe fortuna domusque
Sospes, et in cursu est: viuunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit vllum
Mente nefas: aliquemque tamen praesentit amorem.
Propositique tenax, quodcunque sit, orat, vt ipsi
Indicet: et gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Sensimus, inquit, amas: et in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erat apta tibi: nec sentiet vnquam
Hoc pater. Exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Discede, precor, miseroque pudori

Parce, ait. Instanti, Discede, aut desine, dixit,
Quaerere quid doleam. Scelus est, quod scire laboras.
Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
Tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnae:
Et modo blanditur; modo, si non conscia fiat,
Terret, et indicium laquei, coeptaeque minatur
Mortis; et officium commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque impleuit obortis
Pectora nutricis: conataque saepe fateri,
Saepe tenet vocem; pudibundaque vestibus ora
Texit: et, O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus; et gemuit. Gelidus nutricis in artus
Ossaque (sensit enim) penetrat tremor; albaque toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit. At virgo scit se non falsa moneri:
Certa mori tamen est, si non potiatur amato.
Viue, ait haec; potiere tuo. Non ausa, parente
Dicere, conticuit; promissaque numine firmat.
Festa piae Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niuea velatae corpora veste
Primitias frugum dant, spicea serta, suarum;
Perque nouem noctes Venerem, tactusque viriles
In vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa
Regis abest conjux, arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta grauem vino Cinyram male sedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores,
Et faciem laudat. Quaesitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhae. Quam postquam adducere jussa est,
Vtque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. Infelix non toto corpore sentit
Laetitiam virgo; praesagaque pectora moerent.
Sed tamen et gaudet: tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea coelo
Luna: tegunt nigrae latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio sacrata parentis amore,
Ter pedis offensi signo est reuocata: ter omen

Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: et tenebrae minuunt, noxque atra pudorem;
Nutricisque manum laeua tenet; altera motu
Caecum iter explorat. Thalami jam limina tangit,
Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
Et color, et sanguis, animusque relinquit euntem.
Quoque suo propior sceleri, magis horret, et ausi
Poenitet, et vellet non cognita posse reuerti.
Cunctantem longaeua manu deducit; et alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Ista tua est, Cinyra: deuotaque corpora junxit.
Accipit obscoeno genitor sua viscera lecto,
Virgineosque metus leuat, hortaturque timentem.
Forsitan aetatis quoque nomine, Filia, dicat;
Dicat et illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: et impia diro
Semina fert vtero, conceptaque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: nec finis in illa est.
Cum tandem Cinyras, auidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, et natam: verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit ensem.
Myrrha fugit, tenebris et caecae munere noctis
Intercepta neci: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchaeaque rura relinquit.
Perque nouem errauit redeuntis cornua Lunae;
Cum tandem terra requieuit fessa Sabaea.
Vixque vteri portabat onus. Tum nescia voti
Atque inter mortisque metus, et taedia vitae,
Est tales exorsa preces: O si qua patetis
Numina confessis; merui, nec triste recuso
Supplicium. Sed, ne violem viuosque superstes,
Mortuaque exstinctos, ambobus pellite regnis:
Mutataeque mihi vitamque necemque negate.
Numen confessis aliquod patet. Vltima certe
Vota suos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra superuenit; ruptosque obliqua per vngues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Ossaque robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis it in succos, in magnos brachia ramos,

In paruos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque grauem crescens vterum perstrinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram, uenientique obuia ligno
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.
Quae, quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae.
Est honor et lacrimis; stillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur aeuo.
At male conceptus sub robore creuerat infans,
Quaerebatque viam, qua se, genitrice relicta,
Exsereret: media grauidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent sua verba dolores,
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis, curuataque crebros
Dat gemitus arbor, lacrimisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admouitque manus, et verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; et fissa cortice viuum
Reddit onus; vagitque puer; quem mollibus herbis
Naïdes impositum lacrimis unxere parentis.
Laudaret faciem Liuor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leues, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis aetas;
Et nihil est annis velocius. Ille sorore
Natus auoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modo formosissimus infans,
Jam juuenis, jam vir, jam se formosior ipso est;
Jam placet et Veneri, matrisque vlciscitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius exstanti destrinxit arundine pectus.
Laesa manu natum Dea repulit: altius actum
Vulnus erat specie, primoque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non jam Cythereïa curat
Litora: non alto repetit Paphon aequore cinctam,
Piscosamque Gnidon, grauidamue Amathunta metalli.
Abstinet et coelo: coelo praefertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes est: adsuetaque semper in vmbra
Indulgere sibi, formamque augere colendo,

Per juga, per siluas, dumosaque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianae;
Hortaturque canes, tutaeque animalia praedae,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua ceruum,
Aut agitat damas: a fortibus abstinet apris;
Raptoresque lupos, armatosque vnguibus vrsos
Vitat, et armenti saturatos caede leones.
Te quoque, vt hos timeas, (si quid prodesse monendo
Possit,) Adoni, monet: Fortisque fugacibus esto,
Inquit; in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juuenis, temerarius esse periclo:
Neue feras, quibus arma dedit Natura, lacesse:
Stet mihi ne magno tua gloria. Non mouet aetas,
Nec facies, nec quae Venerem mouere, leones,
Setigerosque sues, oculosque, animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus est fuluis et vasta leonibus ira;
Inuisumque mihi genus est. Quae causa, roganti,
Dicam, ait; et veteris monstrum mirabere culpae.
Sed labor insolitus jam me lassauit: et ecce
Opportuna sua blanditur populus vmbra:
Datque torum cespes. Libet hac requiescere tecum;
Et requieuit, humo; pressitque et gramen, et ipsum;
Inque sinu juuenis posita ceruice reclinis
Sic ait; ac mediis interserit oscula verbis.
Forsitan audieris aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros. Non fabula rumor
Ille fuit; superabat enim. Nec dicere posses,
Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus est, Atalanta, tibi: fuge conjugis vsum.
Nec tamen effugies, teque ipsa viua carebis.
Territa sorte Dei per opacas innuba siluas
Viuit, et instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
Victa prius cursu. Pedibus contendite mecum.
Praemia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed (tanta potentia formae est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:

Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat, ac nimios juuenum damnarat amores.
Vt faciem, et posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias;
Obstupuit; tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Quos modo culpaui: nondum mihi praemia nota,
Quae peteretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis juuenum currat velocius, optat,
Inuidiaque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juuat. Dum talia secum
Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quae quamquam Scythica non secius ire sagitta
Aonio visa est juueni; tamen ille decorem
Miratur magis: et cursus facit ipse decorem,
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quaeque
Poplitibus suberant picto genualia limbo;
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purpureum simulatas inficit vmbras.
Dum notat haec hospes, decursa nouissima meta est,
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
Non tamen euentu juuenum deterritus horum
Constitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quaeris inertes;
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit, a tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus Onchestius; illi
Est Neptunus auus: pronepos ego regis aquarum.
Nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
Hippomene victo magnum et memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schoeneïa vultu
Adspicit, et dubitat, superari an vincere malit.
Atque ita, Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
Perdere vult? caraeque jubet discrimine vitae
Conjugium petere hoc? non sum, me judice, tanti.
Nec forma tangor. Poteram tamen hac quoque tangi.
Quid? quod adhuc puer est? non me mouet ipse, sed aetas.

Quid? quod inest virtus, et mens interrita leti?
Quid? quod ab aequorea numeratur origine quartus?
Quid? quod amat, tantique putat connubia nostra,
Vt pereat, si me Fors illi dura negarit?
Dum licet, hospes, abi; thalamosque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
Nolet: et optari potes a sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat, quoniam tot caede procorum
Admonitus non est, agiturque in taedia vitae.
Occidet hic igitur, voluit quia viuere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit inuidiae victoria nostra ferendae.
Sed non culpa mea est. Vtinam desistere velles!
Aut, quoniam es demens, vtinam velocior esses!
At quam virgineus puerili vultus in ore est!
Ah, miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
Viuere dignus eras. Quod si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent,
Vnus eras, cum quo sociare cubilia possem.
Dixerat; vtque rudis, primoque cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
Jam solitos poscunt cursus populusque paterque;
Cum me sollicita proles Neptunia voce
Inuocat Hippomenes. Cythereïa, comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris; et, quos dedit, adjuuet ignes.
Detulit aura preces ad me non inuida blandas;
Motaque sum, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenae Tamasenum nomine dicunt,
Telluris Cypriae pars optima: quem mihi prisci
Sacrauere senes, templisque accedere dotem
Hanc jussere meis. Medio nitet arbor in aruo,
Fulua comam, fuluo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii, docuique, quis vsus in illis.
Signa tubae dederant, cum carcere pronus vterque
Emicat, et summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canae stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juueni clamorque fauorque,

Verbaque dicentum: Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene; propera. Nunc viribus vtere totis,
Pelle moram: vinces. Dubium, Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schoeneïa dictis.
O quoties, cum jam posset transire, morata est;
Spectatosque diu vultus inuita reliquit!
Aridus e lasso veniebat anhelitus ore;
Metaque erat longe. Tum denique de tribus vnum
Foetibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat cursus, aurumque volubile tollit.
Praeterit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessataque tempora, cursu
Corrigit, atque iterum juuenem post terga relinquit.
Et rursus pomi jactu remorata secundi,
Consequitur, transitque virum. Pars vltima cursus
Restabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor;
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juueniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare: coëgi
Tollere, et adjeci sublato pondera malo;
Impediique oneris pariter grauitate moraque.
Neue meus sermo cursu sit tardior illo;
Praeterita est virgo: duxit sua praemia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,
Nec mihi tura dedit. Subitam conuertor in iram:
Contemptique dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caueo, meque ipsa exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quae quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita siluis,
Transibant: et iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiua cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
Speluncae similis, natiuo pumice tectus,
Religione sacer prisca: quo multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init; et vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritaque Mater,
An Stygia sontes, dubitauit, mergeret vnda.

Poena leuis visa est. Ergo modo laeuia fuluae
Colla jubae velant: digiti curuantur in vngues:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: summae cauda verruntur arenae.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant siluas: aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quae non terga fugae, sed pugnae pectora praebent,
Effuge; ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit, junctisque per aëra cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris, vestigia certa secuti,
Exciuere canes; siluisque exire parantem
Fixerat obliquo juuenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo; trepidumque, et tuta petentem
Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes
Abdidit, et fulua moribundum strauit arena.
Vecta leui curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum peruenerat alis.
Agnouit longe gemitum morientis, et albas
Flexit aues illuc. Vtque aethere vidit ab alto
Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
Desiluit, pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit, et indignis percussit pectora palmis.
Questaque cum fatis, [illegible] non tamen omnia vestri
Juris erunt, inquit: luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Inuidiae mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
Int[illegible]it; sic, vt pluuio perlucida coelo
Su[illegible]e bulla solet. Nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos e sanguine concolor ortus;
Qualem, quae lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent; breuis est tamen vsus in illo.
Namque male haerentem, et nimia leuitate caducum,
Excutiunt idem, qui praestant nomina, venti.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Vndecimus.

Carmine dum tali siluas, animosque ferarum
Threïcius vates, et saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percussis sociantem carmina neruis,
E quibus vna, leuem iactato crine per aurum,
En, ait, en hic est nostri contemtor: et hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aëre concentu victus vocisque lyraeque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt
Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens
Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, et Bacchei vlulatus
Obstrepuere sono citharae. Tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Maenades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coëunt, vt aues, si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt, structoque vtrinque theatro
Ceu matutina ceruus periturus arena,
Praeda canum est: vatemque petunt; et fronde virenti
Conjiciunt thyrsos, non haec in munera factos.
Hae glebas, illae dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori,
Forte boues presso subigebant vomere terram;
Nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,

Dura lacertosi fodiebant arua coloni;
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinqunt
Arma fui: vacuosque jacent dispersa per agros
Sarculaque, rastrique graues, longique ligones.
Quae postquam rapuere ferae, cornuque minaci
Diuellere boues; ad vatis fata recurrunt,
Tendentemque manus, et in illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quidquam voce mouentem,
Sacrilegae perimunt. Perque os (pro Jupiter) illud,
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te moestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidae silices, tua carmina saepe secutae
Fleuerunt siluae: positis te frondibus arbos,
Tonsa comam, luxit; lacrimis quoque flumina dicunt
Increuisse suis: obscuraque carbasa pullo
Naïdes et Dryades, passosque habuere capillos.
Membra jacent diuersa locis. Caput, Hebre, lyramque
Excipis; et, mirum, medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: respondent flebile ripae.
Jamque mare innectae flumen populare relinquunt,
Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, et sparsos stillanti rore capillos.
Tandem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat, et patulos, vt erant, indurat hiatus.
Vmbra subit terras; et, quae loca viderat ante,
Cuncta recognoscit. Quaerensque per arua piorum
Inuenit Eurydicen, cupidisque amplectitur vlnis.
Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc praecedentem sequitur, nunc praeuius anteit:
Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus:
Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in siluis matres Edonidas omnes,
Quae fecere nefas, torta radice ligauit.
Quippe pedum digitos, in quantum quaeque secuta est,
Traxit, et in solidam detrusit acumine terram.

Vtque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus vbi commisit volucris, sensitque teneri;
Plangitur, ac trepidans adstringit vincula motu:
Sic, vt quaeque solo defixa cohaeserat harum,
Exsternata fugam frustra tentabat. At illam
Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
Dumque vbi sunt digiti, dum pes vbi quaerit, et ungues;
Adspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur maerenti plangere dextra,
Robora percussit. Pectus quoque robora fiunt;
Robora sunt humeri: porrectaque brachia veros
Esse putes ramos, et non fallare putando.
  Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros:
Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamuis non aureus illo
Tempore, nec caris erat inuidiosus arenis.
Hunc adsueta cohors Satyri, Bacchaeque frequentant:
At Silenus abest. Titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnouit socium comitemque sacrorum,
Hospitis aduentu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, et junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer vndecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit, et juueni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male vsurus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fuluum vertatur in aurum.
Adnuit optatis, nocituraque munera soluit
Liber; at indoluit, quod non meliora petisset.
Laetus abit, gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit et glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas:

Aurea messis erat. Demtum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
Admouit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis,
Vnda fluens palmis Danaën eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri,
Exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes.
Tum vero, siue ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Siue dapes auido conuellere dente parabat,
Lamina fulua dapes admoto dente nitebant.
Miscuerat puris auctorem muneris vndis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus nouitate mali, diuesque, miserque
Effugere optat opes: et, quae modo vouerat, odit.
Copia nulla famem releuat: sitis arida guttur
Vrit, et inuiso meritus torquetur ab auro.
Ad coelumque manus et splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenaee pater; peccauimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, pactamque fidem, data munera, soluit.
Neue male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perque jugum montis labentibus obuius vndis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput; corpusque simul, simul elue crimen.
Rex jussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto semine venae
Arua rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille, perosus opes, siluas et rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, vt ante,
Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
Nam, freta prospiciens, late riget arduus alto
Tmolus in adscensu, cliuoque extentus vtroque,
Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypaepis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,

Et leue cerata modulatur arundine carmen;
Ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
Judice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior judex consedit; et aures
Liberat arboribus. Quercu coma caerula tantum
Cingitur; et pendent circum caua tempora glandes.
Isque Deum pecoris spectans, In judice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille;
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phoebi: vultum sua silua secuta est.
Ille caput flauum lauro Parnaside vinctus
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
Sustinet a laeua: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharae submittere cannas.
Judicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. Arguitur tamen, atque injusta vocatur
Vnius sermone Midae. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet;
Instabilesque imo facit, et dat posse moueri.
Cetera sunt hominis: partem damnatur in vnam;
Induiturque aures lente gradientis aselli.
Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
Effodit, et, domini quales adspexerit aures,
Voce refert parua, terraeque immurmurat haustae.
Indiciumque suae vocis tellure regesta
Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Coepit: et, vt primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: Leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.
Vltus abit Tmolo; liquidumque per aëra vectus

Augustum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteis Letoïus adstitit aruis.
Dextera Sigaei, Rhoetaei laeua profundi
Ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.
Inde nouae primum moliri moenia Trojae
Laomedonta videt, susceptaque magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere paruas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit
Perfidiae cumulum, falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: et omnes
Inclinauit aquas ad auarae litora Trojae:
Inque freti formam terram conuertit; opesque
Abstulit agricolis, et fluctibus obruit arua.
Poena neque haec satis est: Regis quoque filia monstro
Poscitur aequoreo. Quam dura ad saxa reuinctam
Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit superatae moenia Trojae.
Nec, pars militiae, Telamon sine honore recessit:
Hesioneque data potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat Diua: nec aui magis ille superbit
Nomine, quam soceri. Siquidem Jouis esse nepoti
Contigit haud vni: conjux Dea contigit vni.
  Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, vndae,
Concipe: mater eris juueni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Joue majus haberet,
Quamuis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
Juppiter aequoreae Thetidis connubia vitat:
In suaque Aeaciden succedere vota nepotem
Jussit, et amplexus in virginis ire marinae.
Est sinus Haemoniae curuos falcatus in arcus;
Brachia procurrunt: vbi, si foret altior vnda,
Portus erat: summis inductum est aequor arenis.
Litus habet solidum, quod nec vestigia seruet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
Myrtea silua subest, bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio; natura factus, an arte,

Ambiguum; magis arte tamen: quo saepe venire
Frenato delphine sedens, Theti, nuda solebas.
Illic te Peleus, vt somno vincta iacebas,
Occupat: et quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses, variatis saepe figuris,
Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; (volucrem tamen ille tenebat:)
Nunc grauis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosae tigridis: illa
Territus Aeacides a corpore brachia soluit.
Inde Deos pelagi, vino super aequora fuso,
Et pecoris fibris, et fumo turis adorat:
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Aeacida, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras;
Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat haec Proteus: et condidit aequore vultum,
Admisitque suos in verba nouissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum: cum pulchra relicto
Nereïs ingreditur consueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus inuaserat artus;
Illa nouat formas; donec sua membra teneri
Sentit; et in partes diuersas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis;
Exhibita estque Thetis. Confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.
Felix et nato, felix et conjuge Peleus;
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem,
Expulsumque domo patria, Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum sine vi, sine caede, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Cëyx; illo qui tempore moestus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademtum.
Quo postquam Aeacides fessus curaque viaque
Venit, et intrauit, paucis comitantibus, vrbem;
Quosque greges pecorum, quae secum armenta trahebat,

Haud procul a muris sub opaca valle reliquit.
Copia cum facta est adeundi prima tyranni;
Velamenta manu praetendens supplice, qui sit,
Quoque satus, memorat: tantum sua crimina celat.
Mentitusque fugae causam, petit vrbe, vel agro
Se juuet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus adloquitur: Mediae quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu: nec inhospita regna tenemus:
Adjicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, auumque Jovem: nec tempora perde precando!
Quod petis, omne feres: tuaque haec pro parte videto,
Qualiacunque vides. Vtinam meliora videres!
Et flebat. Moueat quae tantos causa dolores,
Peleusque comitesque rogant. Quibus ille profatur:
Forsitan hanc volucrem, rapto quae viuit, et omnes
Terret aues, semper pennas habuisse putetis.
(Vir fuit: et tanta est animi constantia, quantum)
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Daedalion; illo genitore creatus,
Qui vocat Auroram, coeloque nouissimus exit.
Culta mihi pax est; pacis mihi cura tenendae,
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges gentesque subegit,
Quae nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quae dotatissima forma
Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
Forte reuertentes Phoebus, Majaque creatus,
Ille suis Delphis, hic vertice Cylleneo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras, virgaque mouente soporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox coelum sparserat astris;
Phoebus anum simulat, praeceptaque gaudia sumit.
Vt sua maturus compleuit tempora venter;
Alipedis de stirpe Dei, versuta propago,
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne;
Qui facere assuerat, patriae non degener artis,
Candida de nigris, et de candentibus atra.
Nascitur e Phoebo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.

Quid peperisse duos, et Dis placuisse duobus;
Et forti genitore, et progenitore Tonanti
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe. Quae se praeferre Dianae
Sustinuit; faciemque Deae culpauit. At illi
Ira ferox mota est: Factisque placebimus, inquit.
Nec mora; curuauit cornu, neruoque sagittam
Impulit, et meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet; nec vox tentataque verba sequuntur:
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem, misera o pietas! ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit: et natam delamentatur ademtam.
Vt vero ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus
Concita membra fugae mandat: similisque juuenco,
Spicula crabronum pressa ceruice gerenti,
Qua via nulla, ruit. Jam tum mihi currere visus
Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,
Cum se Daedalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, et subitis pendentem sustulit alis;
Oraque adunca dedit, curuas dedit vnguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nullis satis aequus, in omnes
Saeuit aues; aliisque dolens fit causa dolendi.
Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo; cursu festinus anhelo
Aduolat armenti custos Phoceus, Anetor.
Heu Peleu, Peleu! magnae tibi nuntius adsum
Cladis, ait. Quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet, et ipse metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert: Fessos ad litora curua juuencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret.
Parsque boum fuluis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campum spectabat aquarum;
Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc:
Nant alii, celsoque extant super aequora collo.

Templa mari subeunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus densis, lucoque vmbrosa vetusto.
Nereïdes Nereusque tenent. Hos nauita templi
Edidit esse Deos, dum retia litore siccat.
Juncta palus huic est, densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris vnda paludem.
Inde, fragore graui strepitans, loca proxima terret
Bellua vasta, lupus; vluisque palustribus exit,
Oblitus et spumis, et spisso sanguine rictus
Fulmineos, rubra suffusus lumina flamma.
Qui, quamquam saeuit pariter rabieque fameque,
Acrior est rabie. Neque enim jejunia curat
Caede boum, diramque famem satiare, sed omne
Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data. Sanguine litus
Vndaque prima rubent, demugitaeque paludes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit;
Dum superest aliquid, cuncti coëamus, et arma,
Arma capessamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agrestis. Nec Pelea damna mouebant:
Sed, memor admissi, Nereïda colligit orbam
Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque sumere tela
Rex jubet Oetaeus; cum quis simul ipse parabat
Ire. Sed Halcyone conjux excita tumultu
Prosilit, et, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipsos: colloque infusa mariti,
Mittat vt auxilium sine se, verbisque precatur
Et lacrimis; animasque duas vt seruet in vna.
Aeacides illi: Pulchros, Regina, piosque
Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra noua monstra moueri.
Numen adorandum pelagi est. Erat ardua turris,
Arce focus summa; fessis loco grata carinis.
Adscendunt illuc, stratosque in litore tauros
Cum gemitu adspiciunt, vastatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Caeruleam Peleus Psamathen, vt finiat iram,
Orat, opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis

Flectitur Aeacidae. Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam. Sed enim irreuocatus ab acri
Caede lupus perstat, dulcedine sanguinis asper;
Donec inhaerentem lacerae ceruice juuencae
Marmore mutauit. Corpus, praeterque colorem
Omnia seruauit: lapidis color indicat, illum
Jam non esse lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, et illic
Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto.
Interea fratrisque sui, fratremque secutis
Anxius prodigiis turbatus pectora Cëyx,
Consulat vt sacras, hominum oblectamina, sortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Inuia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoque simillimus ora
Pallor obit, lacrimisque genae maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigauit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quae mea culpa tuam, dixit, carissime mentem
Vertit? vbi est, quae cura mei prius esse solebat?
Jam potes Halcyone securus abesse relicta.
Jam via longa placet: jam sum tibi carior absens,
At, puto, per terras iter est, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curaeque timore carebunt.
Aequora me terrent, et ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neue tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod socer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes
Contineat ventos, et, cum velit, aequora placet.
Cum semel emissi tenuerunt aequora venti;
Nil illis vetitum est, incommendataque tellus
Omnis, et omne fretum. Coeli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos noui, (nam noui, et saepe paterna
Parua domo vidi,) magis eos reor esse timendos
Quod tua sic flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux, nimiumque es certus eundi;

Me quoque tolle simul. Certe iactabimur vna:
Nec, nisi quae patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit; pariter super aequora lata feremur.
Talibus Aeolidos dictis lacrimisque mouetur
Sidereus coniux: neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli,
Multaque respondit, timidum solantia pectus.
Nec tamen idcirco causam probat. Addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem;
Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi iuro
Per patrios ignes, (si me modo fata remittent)
Ante reuersurum, quam Luna bis impleat orbem.
His vbi promissis spes est admota recursus,
Protinus eductam naualibus aequore tingi,
Aptarique suis pinum iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
Horruit Halcyone, lacrimasque emisit obortas,
Amplexusque dedit: tristique miserrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est.
Ast iuuenes, quaerente moras Cëyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Aequalique ictu scindunt freta. Sustulit illa
Humentes oculos, stantemque in puppe recurua,
Concussaque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt, redditque notas. Vbi terra recessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque vt haud poterat, spatio submota, videri;
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum
Seque toro ponit. Renouat lectusque locusque
Halcyonae lacrimas, et quae pars, admonet, absit.
Portubus exierant, et mouerat aura rudentes.
Obuertit lateri pendentes nauita remos;
Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
Carbasa deducit, venientesque excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
Puppe secabatur, longeque erat vtraque tellus:
Cum mare sub noctem tumidis albescere coepit
Fluctibus, et praeceps spirare valentius Eurus.

Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat, et antennis totum subnectite velum.
Hic jubet; impediunt aduersae jussa procellae;
Nec sinit audiri vocem fragor aequoris vllam.
Sponte tamen properant alii subducere remos;
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor:
Hic rapit antennas. Quae dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hiems, omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
Ipse pauet, nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeatue, vetetue:
Tanta mali moles, totaque potentior arte est!
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Vndarum incursu grauis vnda, tonitribus aether.
Fluctibus erigitur, coelumque aequare videtur
Pontus, et inductas adspergine tingere nubes:
Et modo, cum fuluas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis, Stygia modo nigrior vnda:
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet,
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo sublimis, veluti de vertice montis,
Despicere in valles, imumque Acheronta videtur:
Nunc, vbi demissam curuum circumstetit aequor,
Suspicere inferno summum de gurgite coelum.
Saepe dat ingentem fluctu latus icta fragorem;
Nec leuius pulsata sonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries ballistaue concutit arces.
Vtque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, praetentaque tela leones;
Sic vbi se ventis admiserat vnda coortis,
Ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, spoliataque tegmine cerae
Rima patet, praebetque viam letalibus vndis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres;
Inque fretum credas totum descendere coelum,
Inque plagas coeli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis; et cum coelestibus vndis
Aequoreae miscentur aquae. Caret ignibus aether;
Caecaque nox premitur tenebris hiemisque suisque.
Discutiunt tamen has, praebentque micantia lumen

Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus vndae.
Dat quoque jam saltus intra caua texta carinae
Fluctus: et vt miles, numero praestantior omni,
Cum saepe adsiluit defensae moenibus vrbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat vnus;
Sic vbi pulsarunt acres latera ardua fluctus,
Vastius insurgens decimae ruit impetus vndae:
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam,
Quam velut in captae descendat moenia nauis.
Pars igitur tentabat adhuc inuadere pinum,
Pars maris intus erat. Trepidant haud secius omnes,
Quam solet vrbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars, animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiaque ad coelum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, et quod cuique relictum est.
Halcyone Cëyca monet: Cëycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: et, cum desideret vnam,
Gaudet abesse tamen. Patriae quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus:
Verum vbi sit nescit. Tanta vertigine pontus
Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra,
Omne latet coelum, duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbos:
Frangitur et regimen: spoliisque animosa superstans
Vnda, velut victrix, sinuatas despicit vndas.
Nec leuius, quam si quis Athon, Pindumue, reuulsos
Sede sua, totos in apertum euerterit aequor,
Praecipitata ruit: pariterque et pondere et ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa graui, neque in aëra reddita, fato
Functa suo est. Alii partes et membra carinae
Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina nauigii Cëyx: socerumque patremque
Inuocat, heu! frustra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque:

Illius ante oculos vt agant sua corpora fluctus,
Optat; et exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat vndis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur; et rupta mersum caput obruit vnda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Aeolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes; et jam, quas induat ille,
Festinat vestes; jam quas, vbi venerit ille,
Ipsa gerat; reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras;
Vtque foret sospes conjux suus, vtque rediret,
Optabat; nullamque sibi praeferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non vltra pro functo morte rogari
Sustinet: vtque manus funestas arceat aris,
Iri, meae, dixit, fidissima nuntia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam;
Exstinctique jube Cëycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros imitantia casus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, et arcuato coelum curuamine signans
Tecta petit jussi sub rupe latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cauus, ignaui domus et penetralia Somni:
Quo nunquam radiis oriens, mediusue, cadensue
Phoebus adire potest. Nebulae caligine mixtae
Exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitiue canes canibusue sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanaeue sonum reddunt conuicia linguae.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Riuus aquae Lethes: per quem cum murmure labens
Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis.

Ante fores antri fecunda papauera florent;
Innumeraeque herbae: quarum de lacte soporem
Nox legit, et spargit per opacas humida terras.
Janua, quae verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota; custos in limine nullus.
At medio torus est, ebeno sublimis in atra,
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
Hunc circa passim, varias imitantia formas,
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Silua gerit frondes, ejectas litus arenas.
Quo simul intrauit, manibusque obstantia virgo
Somnia dimouit, vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque Deus grauitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoque leuatus,
Quid veniat, (cognorat enim,) scitatur. At illa:
Somne, quies rerum, placidissime, Somne, Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corda diurnis
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori;
Somnia quae veras aequent imitamine formas,
Herculea Trachine jube, sub imagine regis,
Halcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Postquam mandata peregit
Iris, abit: neque enim vlterius tolerare vaporis
Vim poterat. Labique vt somnum sensit in artus,
Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.
  At pater e populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figurae,
Morphea. Non illo jussos sollertius alter
Exprimit incessus, vultumque sonumque loquendi.
Adjicit et vestes, et consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur. At alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens:
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diuersae tertius artis
Phantasos. Ille in humum, saxumque, vndamque, trabemque,
Quaeque vacant anima, feliciter omnia transit.
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus

Nocte solent: populos alii plebemque pererrant.
Praeterit hos senior: cunctisque e fratribus vnum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: et rursus molli languore solutus,
Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque morae breue tempus in vrbem
Peruenit Haemoniam: positisque e corpore pennis
In faciem Cëycis abit: formaque sub illa
Luridus, exsangui similis, sine vestibus vllis,
Conjugis ante torum miserae stetit. Vda videtur
Barba viri, madidisque grauis fluere vnda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Haec ait: Agnoscis Cëyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? Respice, nosces;
Inueniesque tuo pro conjuge conjugis vmbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: false tibi me promittere noli.
Nubilus Aegaeo deprendit in aequore nauim
Auster, et ingenti jactatam flamine soluit:
Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,
Implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
Ambiguus; non ista vagis rumoribus audis:
Ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.
Surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue; nec me
Indeploratum sub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
Visus erat: gestumque manus Cëycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrimas, motatque lacertos
Per somnum; corpusque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane. Quo te rapis? ibimus vna.
Voce sui, specieque viri, turbata soporem
Excutit: et primo si sit, circumspicit, illic,
Qui modo visus erat. Nam moti voce ministri
Intulerant lumen. Postquam non inuenit vsquam,
Percutit ora manu, laniatque a pectore vestes,
Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem soluere curat;
Scindit: et altrici, quae luctus causa, roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit vna
Cum Cëyce suo. Solantia tollite verba.

Naufragus interiit. Vidi, agnouique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Vmbra fuit: sed et vmbra tamen manifesta, virique
Vera mei. Non ille quidem, si quaeris, habebat
Adsuetos vultus: nec quo prius ore, nitebat.
Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: et quaerit, vestigia si qua supersint;
Hoc erat, hoc animo quod diuinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos sequerere rogabam.
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxisses. Tecum fuit vtile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitae tempore quidquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens:
Et sine me me pontus habet. Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius, et tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo; ne te, miserande, relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes: inque sepulcro,
Si non vrna, tamen junget nos litera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque interuenit omni
Plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus, et illum
Moesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula soluit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit; in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
Esset, erat dubium. Postquam paulo adpulit vnda,
Et, quamuis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est,
Et, tanquam ignoto lacrimam daret, Heu miser, inquit,
Quisquis es, et si qua est conjux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus et minus est amens sua. Jamque propinquae
Admotum terrae, jam quod cognoscere posset,
Cernit. Erat conjux. Ille est, exclamat: et vna

Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
Ad Ceÿca manus, Sic, o carissime conjux,
Sic ad me, miserande, redis? ait. Adjacet vndis
Facta manu moles, quae primas aequoris iras
Frangit, et incursus quae praedelassat aquarum.
Insilit huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
Percutiensque leuem modo natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis vndas.
Dumque volat; moesto similem, plenumque querelae
Ora dedere sonum, tenui crepitantia rostro.
Vt vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis;
Frigida nequidquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceÿx, an vultum motibus vndae
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
Senserat. Et tandem, Superis miserantibus, ambo
Alite mutantur. Factis obnoxius isdem
Tunc quoque mansit amor; nec conjugiale solutum
Foedus in alitibus. Coëunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos, hiberno tempore, septem
Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.
Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, et ad finem seruatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, substrictaque crura gerentem,
Adspicis, (ostendens spatiosum guttura mergum,)
Regia progenies: et, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quaeris, sunt hujus origo
Ilus, et Assaracus, raptusque Joui Ganymedes,
Laomedonque senex, Priamusque nouissima Trojae
Tempora sortitus. Frater fuit Hectoris iste:
Qui, nisi sensisset prima noua fata juuenta
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamuis est illum proles enixa Dymantis.
Aesacon vmbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic vrbes; nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, et inambitiosa colebat
Rura: nec Iliacos coetus, nisi rarus, adibat.

Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, siluas captatam saepe per omnes
Adspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Cerua lupum, longeque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis anas. Quam Troïus heros
Insequitur, celeremque metu celer vrget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virusque in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. Amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo. Vulnus ab angue,
A me causa data est. Ego sim sceleratior illo,
Ni tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit; et e scopulo, quem rauca subederat vnda,
Se dedit in pontum. Thethys miserata cadentem
Molliter excepit; nantemque per aequora pennis
Texit; et optatae non est data copia mortis.
Indignatur amans inuitum viuere cogi,
Obstarique animae, misera de sede volenti
Exire. Vtque nouas humeris adsumserat alas,
Subuolat: atque iterum corpus super aequora mittit.
Pluma leuat casus. Furit Aesacos, inque profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet ceruix: caput est a corpore longe.
Aequor amat, nomenque tenet, quia mergitur illo.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Duodecimus.

Nescius adsumtis Priamus pater Aesacon alis
Viuere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti

Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis praesentia tristi,
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam; conjurataeque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgae.
Nec dilata foret vindicta, nisi aequora saeui
Inuia fecissent venti, Boeotaque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Joui cum sacra parassent;
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere caeruleum Danai videre draconem
In platanum, coeptis quae stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrem bis quatuor arbore summa
Quas simul, et matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens, auidaque recondidit aluo.
Obstupuere omnes. At veri prouidus augur
Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troja cadet; sed erit nostri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digerit annos,
Ille, vt erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, et seruat serpentis imagine saxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in vndis,
Bellaque non transfert: et sunt, qui parcere Trojae
Neptunum credant, quia moenia fecerat vrbi.
At non Testorides. Nec enim nescitue, tacetue
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deae. Postquam pietatem publica causa,
Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
Victa Dea est: nubemque oculis objecit, et inter
Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
Supposita fertur mutasse Mycenida cerua.
Ergo vbi, qua decuit, lenita est caede Diana,
Et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit;
Accipiunt ventos a tergo mille carinae:
Multaque perpessae Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Coelestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Vnde, quod est vsquam, quamuis regionibus absit,
Inspicitur, penetratque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce;

Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, et nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patet. Tota est ex aere sonanti:
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed paruae murmura vocis:
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, vndis
Esse solent; qualemque sonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leue vulgus, euntque:
Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
Crescit, et auditis aliquid nouus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Laetitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in coelo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem.
Fecerat haec notum, Grajas cum milite forti
Aduentare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest. Prohibent aditu, litusque tuentur
Troës: et Hectorea primus fataliter hasta,
Protesilaë, cadis; commissaque proelia magno
Stant Danais, fortisque animae nece cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera posset,
Sanguine senserunt. Et jam Sigaea rubebant
Litora: jam leto proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat: jam curru instabat Achilles,
Troaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
Agmina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, o juuenis, solatia mortis habeto,
Dixit, ab Haemonio quod sis jugulatus Achille.
Hactenus Aeacides. Vocem grauis hasta secuta est.
Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta;

Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
Vtque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea, nam te fama praenouimus, inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim.) Non haec, quam cernis, equinis
Fulua jubis cassis, neque onus caua parma sinistrae
Auxilio mihi sunt: decor est quaesitus ab istis.
Mars quoque ob hoc capere arma solet. Remouebitur omne
Tegminis officium: tamen indestrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
Nereaque, et natas, et totum temperet aequor.
Dixit: et habiturum clypei curuamine telum
Misit in Aeaciden, quod et aes, et proxima rupit
Terga nouena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros, rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum,
Et se praebentem valuit destringere Cygnum.
Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu,
Poeniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastae.
Haerebat ligno. Manus est mea debilis ergo,
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in vno.
Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia primus
Moenia disjeci; vel cum Tenedonque, suoque
Eëtioneas impleui sanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari caede Caycus
Fluxit, opusque meae bis sensit Telephus hastae.
Hic quoque tot caesis, quorum per litus aceruos
Et feci, et video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: et, ante actis veluti male crederet, hastam
Misit in aduersum Lycia de plebe Menoeten,
Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
Quo plangente grauem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atque ait: Haec manus est, haec, qua modo vicimus, hasta.
Vtar in hunc isdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat,

Inque humero sonuit non euitata sinistro.
Inde, velut muro, solidaue a caute, repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat, et frustra fuerat gauisus, Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis erat ille Menoetae.
Tum vero praeceps curru fremebundus ab alto
Desilit, et nitido securum cominus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamque cauari
Cernit, et in duro laedi quoque corpore ferrum.
Haud tulit vlterius: clypeoque aduersa reducto
Ter quater ora viri, capulo caua tempora, pulsat:
Cedentique sequens instat, turbatque, ruitque,
Attonitoque negat requiem. Pauor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebrae: retroque ferenti
Auersos passus, medio lapis obstitit aruo.
Quem super impulsum resupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terraeque adflixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens praecordia duris,
Vincla trahit galeae: quae presso subdita mento
Elidunt fauces, et respiramen iterque
Eripiunt animae. Victum spoliare parabat:
Arma relicta videt: corpus Deus aequoris albam
Contulit in volucrem, cujus modo nomen habebat.
Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
Attulit: et positis pars vtraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios seruat custodia muros,
Et vigil Argolicas seruat custodia fossas,
Festa dies aderat, qua Cygni victor Achilles
Pallada vittatae placabat sanguine vaccae.
Cujus vt imposuit prosecta calentibus aris,
Et Dîs acceptus penetrauit in aethera nidor;
Sacra tulere suam; pars est data cetera mensis.
Discubuere toris proceres, et corpora tosta
Carne replent, vinoque leuant curasque sitimque.
Non illos citharae, non illos carmina vocum,
Longaue multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusque loquendi
Materia est. Pugnam referunt hostisque suamque;
Inque vices adita, atque exhausta pericula saepe
Commemorare juuat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?

Proxima praecipue domito victoria Cygno
In sermone fuit. Visum mirabile cunctis,
Quod iuueni corpus nullo penetrabile telo,
Inuictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipsum Aeacides, hoc mirabantur Achiui;
Cum sic Nestor ait: Vestro fuit vnicus aeuo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille,
Corpore non laeso, Perrhaebum Caenea vidi;
Caenea Perrhaebum, qui factis inclitus Othryn
Incoluit: quoque id mirum magis esset in illo,
Femina natus erat. Monstri nouitate mouentur,
Quisquis adest, narretque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age, nam cunctis eadem est audire voluntas,
O facunde senex, aeui prudentia nostri,
Quis fuerit Caeneus: cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnae
Cognitus: a quo sit victus, si victus ab vllo est.
Tum senior: Quamuis obstet mihi tarda vetustas,
Multaque me fugiant, primis spectata sub annis;
Plura tamen memini: nec, quae magis haereat illa,
Pectore res nostro est, inter bellique domique
Acta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia viuitur aetas.
Clara decore fuit proles Elateïa Caenis,
Thessalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas vrbes (tibi enim popularis, Achille,)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa, tuae. Nec Caenis in vllos
Denupsit thalamos: secretaque litora carpens
Aequorei vim passa Dei est: ita fama ferebat.
Vtque nouae Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsae;
Elige quid voueas. Eadem hoc quoque fama ferebat.
Magnum, Caenis ait, facit haec injuria votum,
Tale pati nil posse, mihi: da femina ne sim;
Omnia praestiteris. Grauiore nouissima dixit
Verba sono: poteratque viri vox illa videri,

Sicut erat. Nam jam voto Deus aequoris alti
Annuerat: dederatque super, ne saucius vllis
Vulneribus fieri, ferroue occumbere posset.
Munere laetus abit, studiisque virilibus aeuum
Exigit Atracides, Peneiaque arua pererrat.
  Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus;
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Haemonii proceres aderant: aderamus et ipsi:
Festaque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenaeon, et ignibus atria fumant:
Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterua,
Praesignis facie. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod paene fefellimus omen.
Nam tibi, saeuorum saeuissime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa
Ardet, et ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus euersae turbant conuiuia mensae:
Raptaturque comis per vim noua nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captaeque erat vrbis imago.
Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
Surgimus: et primus, Quae te vecordia, Theseus,
Euryte, pulsat, ait; qui, me viuente, lacessas
Pirithoum, violesque duos ignarus in vno?
Neue ea magnanimus frustra memorauerit heros,
Submouet instantes, raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra, neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora proteruis
Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Forte fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater: quem vastum vastior ipse
Sustulit Aegides, aduersaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque
Vulnere et ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat. Ardescunt germana caede bimembres,
Certatimque omnes vno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: et prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curuique lebetes,
Res epulis quondam, nunc bello et caedibus aptae.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis

Haud timuit spoliare suis; et primus ab aede
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithae Celadontis: et ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi, disjectisque ossibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede conuulso mensae Pellaeus acernae
Strauit humi Belates, disjecto in pectora mento:
Cumque atro mixtos sputantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad vmbras.
Proximus vt steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, vtimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus et medium Lapitharum jecit in agmen:
Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
Saepe reluctanti constabat cornua Lunae.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius: telique habet instar, in alta
Quae fuerant pinu, votiui cornua cerui.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus haeret;
Pars fluit in barbam, concretaque sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
Primitium torrem, dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit, fuluo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: et vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; vt dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curua
Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet et in trepida submersum sibilat vnda.
Saucius hirsutis auidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure reuulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit grauitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, inquit,
Cetera sit fortis castrorum turba tuorum!

Semicremoque nouat repetitum stipite vulnus:
Terque quaterque graui juncturas verticis ictu
Rupit: et in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Euagrum, Corythumque, Dryantaque transit.
E quibus vt prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quae gloria fuso
Parta tibi est? Euagros ait. Nec dicere Rhoetus
Plura sinit; rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, saeue Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduae successu caedis ouantem,
Qua juncta est humero ceruix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroque sudem vix osse reuellit
Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit et Orneus, Lycabasque, et saucius armo
Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto nunc vulnere tardius ibat;
Et Pholus, et Melaneus, et Abas praedator aprorum;
Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge: ad Herculeos, inquit, seruaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidasque, et Areos, et Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit aduersos. Aduersum tu quoque, quamuis
Terga fugae dederas, vulnus, Crenaee, tulisti.
Nam graue, respiciens, inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imae.
In tanto fremitu ductis sine fine jacebat
Sopitus vinis, et inexperrectus Aphidas;
Languentique manu carchesia mixta tenebat,
Fusus in Ossaeae villosis pellibus vrsae.
Quem procul vt vidit frustra nulla arma mouentem,
Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
In juuenem torsit jaculum ferrataque collo
Fraxinus, vt casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit

Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petraeum, conantem euellere terra
Glandiferam quercum; quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaque robora iactat,
Lancea Pirithoi, costis immissa Petraei,
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
Pirithoi cecidisse Chromin: sed vterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops iaculo, quod peruia tempora fecit,
Et missum a dextra laeuam penetrauit in aurem.
Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in praeceps, et pondere corporis ornum
Ingentem fregit, suaque induit ilia fractae.
Vltor adest Aphareus: saxumque e monte reuulsum
Mittere conatur. Conantem stipite querno
Occupat Aegides, cubitique ingentia frangit
Ossa; nec vlterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat; tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum;
Opposuitque genu costis; prensamque sinistra
Caesariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoso, praeduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycotan
Sternit, et immissa protectum pectora barba
Hipposon, et summis exstantem Riphea siluis,
Tereaque, Haemoniis qui prensos montibus vrsos
Ferre domum viuos, indignantesque solebat.
Haud tulit vtentem pugnae successibus vltra
Thesea Demoleon: solidoque reuellere trunco
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, praefractam misit in hostem.
Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu; (credi sic ipse volebat;)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit iugulo pectusque humerumque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
Aeacidae dederat, pacis pignusque fidemque.
Hunc procul vt foede disiectum vulnere Peleus

Vidit, At inferius, iuvenemque gravissime Centaur
Accipe, ait, validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam,
Quae laterum cratem perrumpit, et ossibus haerens
Intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat; aeger in hostem
Erigitur, pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes,
Defensatque humeros, praetentaque sustinet arma,
Perque armos vno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegraeon, et Hylen,
Eminus, Hiphinoum collato Marte, Claninque,
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, saeuique vicem praestantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Adspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et iaculum torsi. Quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passurae vulnera fronti.
Adfixa est cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Haerentem Peleus, et acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub aluum.
Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit,
Tractaque calcauit, calcataque rupit, et illis
Crura quoque impediit, et inani concidit aluo.

Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit;
Si modo naturae formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbae color aureus: aurea
Ex humeris medios coma descendebat in armos:
Gratus in ore vigor: ceruix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis;
Et qua parte viri est; nec equi mendosa sub illa
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque:
Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic stant
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multae illum petiere sua de gente; sed vna
Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitauit femina siluis:
Haec et blanditiis, et amando, et amare fatendo

Cyllaron vna tenet. Cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, vt sit coma pectine laeuis:
Vt modo rore maris, modo se violaue rosaue
Implicet: interdum candentia lilia gestet:
Bisque die lapsis Pagasaeae vertice siluae
Fontibus ora lauet, bis flumine corpora tingat:
Nec nisi quae deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri praetendat vellera laeuo.
Par amor est illis: errant in montibus vna:
Antra simul subeunt: et tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistra
Venit, et inferius, quam collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit. Paruo cor vulnere laesum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylanome morientes excipit artus,
Impositaque manu vulnus fouet, oraque ad ora
Admouet, atque animae fugienti obsistere tentat.
Vt videt exstinctum, dictis, quae clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
Incubuit; moriensque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat et ille meos, qui sena leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis,
Phaeocomes, hominemque simul protectus equumque.
Codice qui misso, quem vix juga bina mouerent
Juncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima; perque os,
Perque cauas nares, oculosque, auresque cerebrum
Molle fluit, veluti concretum vimine querno
Lac solet, vtue liquor rari sub pondere cribri
Manat, et exprimitur per densa foramina spissus.
Ast ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque
Ense jacent nostro. Ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus, ecce, cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat: nunc me mea deficit aetas.

Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oecli
Fixit in aduerso cornum sine cuspide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Strauit Erygdupum. Memini et venabula condi
Inguine, Nesseis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Mopso jaculante biformis
Occubuit, frustraque loqui tentauit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Caeneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, securiferumque Pyracmon.
Vulnera non memini; numerum nomenque notaui.
Prouolat Emathii spoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membrisque et corpore Latreus
Maximus. Huic aetas inter juuenemque senemque,
Vis juuenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clipeo, galeaque, Macedoniaque sarissa
Conspicuus, faciemque obuersus in agmen vtrumque,
Armaque concussit, certumque equitauit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras:
Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina semper,
Tu mihi Caenis eris: nec te natalis origo
Commonuit? mentemque subit, quo praemia facto,
Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid sis passa; columque,
I, cape cum calathis, et stamina pollice torque:
Bella relinque viris. Jactanti talia Caeneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Qua vir equo commissus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllei juuenis ferit ora sarissa.
Non secus haec resilit, quam tecti a culmine grando
Aut si quis paruo feriat caua tympana saxo.
Cominus adgreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca peruia non sunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis ense;
Quandoquidem mucro est hebes, inquit; et in latus ensem
Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.

Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti;
Fractaque dissiluit percusso lamina collo.
Vt satis illaesos miranti praebuit artus;
Nunc age, ait Caeneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, caecamque in viscera mouit,
Versauitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimembres,
Telaque in hunc omnes vnum mittuntque feruntque.
Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni,
Inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos noua res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat, populus superamur ab vno,
Vixque viro: quamquam ille vir est: nos segnibus actis
Quod fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt?
Quid geminae vires? Quid, quod fortissima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Esse reor; qui tantus erat, Junonis vt altae
Spem caperet. Nos semimari superamur ab hoste.
Saxa, trabesque super, totosque inuoluite montes;
Vivacemque animam missis elidite siluis,
Silua premat fauces: et erit pro vulnere pondus.
Dixit; et insani dejectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hostem:
Exemplumque fuit: paruoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion vmbras.
Obrutus immani cumulo, sub pondere Caeneus
Aestuat arboreo: congestaque robora duris
Fert humeris. Sed enim postquam super ora caputque
Creuit onus, neque habet, quas ducat, spiritus auras,
Deficit interdum: modo se super aëra frustra
Tollere conatur, jactasque euoluere siluas;
Interdumque mouet: veluti, quam cernimus, ecce,
Ardua si terrae quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est: alii sub inania corpus
Tartara detrusum siluarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides: medioque ex aggere fuluis
Vidit auem pennis liquidas exire sub auras;
Quae mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.

Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, et ingenti circum clangore sonantem
Adspexit, pariterque oculis animoque secutus;
O salue, dixit, Lapithaeae gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed nunc auis vnica, Caeneu.
Credita res auctore suo est: dolor addidit iram:
Oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus vnum.
Nec prius abstitimus ferrum exercere cruore:
Quam data pars leto, partem fuga noxque remouit.
   Haec inter Lapithas et semihomines Centauros
Proelia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore:
Atque ait: Herculeae mirum est obliuia laudis
Acta tibi, senior: certe mihi saepe referre
Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
Tristis ad haec Pylius: Quid me meminisse malorum
Cogis, et obductos annis rescindere luctus,
Inque tuum genitorem odium, offensasque fateri?
Ille quidem maiora fide, Dî! gessit, et orbem
Impleuit meritis, quod mallem posse negari:
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. Quis enim laudauerit hostem?
Ille tuus genitor Messania moenia quondam
Strauit, et immeritas vrbes, Elinque Pylonque,
Diruit, inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. Vtque alios taceam, quos ille peremit;
Bis sex Nelidae fuimus, conspecta iuuentus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus vno,
Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est.
Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque reponere sumtas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic, vbi nequidquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quae fulmina curuis
Ferre solet pedibus, Diuûm gratissima regi.
Viribus vsus auis, pennis rostroque redunco,
Hamatisque viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala.
Nec graue vulnus erat; sed rupti vulnere nerui

Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: et qua leuis haeserat alae,
Corporis adfixi pressa est grauitate sagitta,
Perque latus summum jugulo est exacta sinistro.
Num videor debere tui praeconia rebus
Herculis, o Rhodiae ductor pulcerrime classis?
Nec tamen vlterius, quam fortia facta silendo,
Vlciscar fratres: solida est mihi gratia tecum.
Haec postquam dulci Neleïus edidit ore;
A sermone senis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox est data cetera somno.
At Deus, aequoreas qui cuspide temperat vndas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda versum
Mente dolet patria, saeuumque perosus Achillem
Exercet memores, plus quam ciuiliter, iras.
Jamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longe gratissime natis,
Irrita qui mecum posuisti moenia Trojae,
Ecquid, vt has jamjam casuras adspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia caesa doles? ecquid, ne persequar omnes,
Hectoris vmbra subit, circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipso,
Viuit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
Det mihi se: faxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hosti
Non datur, occulta necopinum perde sagitta.
Adnuit: atque animo pariter patruoque suoque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Peruenit Iliacum, mediaque in caede virorum
Rara per ignotos spargentem cernit Achiuos
Tela Parin: fassusque Deum, Quid spicula perdis
Sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuorum;
Vertere in Aeaciden, caesosque vlciscere fratres.
Dixit: et ostendens sternentem Troïa ferro
Corpora Peliden; arcus obuertit in illum,
Certaque letifera direxit spicula dextra.
Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,

Vinceris a timido Grajae raptore maritae?
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
Nominis, Aeacides, caput insuperabile bello,
Arserat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis est, et de tam magno restat Achille
Nescio quid, paruum quod non bene compleat vrnam.
At viuit, totum quae gloria compleat orbem.
Haec illi mensura viro respondet: et hac est
Par sibi Pelides; nec inania Tartara sentit.
Ipse etiam, vt, cujus fuerit, cognoscere possis,
Bella mouet clypeus, deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major et aeuo
Poscere, non alii: soli Telamone creato,
Laërtaque fuit tantae fiducia laudis.
Age Tantalides onus inuidiamque remouit,
Argolicosque duces mediis considere castris
Jussit, et arbitrium litis trajecit in omnes.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Decimus tertius.

Consedere duces: et, vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax.
Vtque erat impatiens irae, Sigeïa toruo
Litora respexit, classemque in litore, vultu:
Intendensque manus, Agimus, pro Jupiter! inquit,
Ante rates causam; et mecum confertur Vlixes!
At non Hectoreis dubitauit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac a classe fugaui.
Tutius est fictis igitur contendere verbis,

Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promtum,
Nec facere est isti: quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Esse reor: vidistis enim. Sua narret Vlixes,
Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Praemia magna peti fateor: sed demit honorem
Aemulus. Ajaci non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid sperauit Vlixes.
Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus,
Moenia qui forti Trojana sub Hercule cepit:
Litoraque intrauit Pagasaea Colcha carina.
Aeacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Jupiter esse suam. Sic ab Joue tertius Ajax.
Nec tamen haec series in causa prosit, Achiui,
Si mihi cum magno non est communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid sanguine cretus
Sisyphio, furtisque, et fraude simillimus illi,
Inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Vltima qui cepit, detrectauitque furore
Militiam ficto: donec sollertior isto,
Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit vlla:
Nos inhonorati, et donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, simus.
Atque vtinam aut verus furor ille, aut creditus, esset;
Nec comes hic Phrygias vnquam venisset ad arces
Hortator scelerum! non te, Poeantia proles,
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet.
Qui nunc, vt memorant, siluestribus abditus antris
Saxa moues gemitu, Laërtiadaeque precaris,
Quae meruit: quae (si Dî sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,

Heu! pars vna ducum, quo successore sagittae
Herculis vtuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque, aliturque auibus; volucresque petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis.
Ille tamen viuit, quia non comitauit Vlixen.
Mallet et infelix Palamedes esse relictus.
Viueret, aut certe letum sine crimine haberet:
Quem male conuicti nimium memor iste furoris
Prodere rem Danaam finxit; fictumque probauit
Crimen, et ostendit, quod jam praefoderat, aurum.
Ergo aut exsilio vires subduxit Achiuis,
Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus, Vlixes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, desertum vt Nestora crimen
Esse rear nullum. Qui, cum imploraret Vlixen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non haec mihi crimina fingi,
Scit bene Tydides, qui nomine saepe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobrauit amico.
Adspiciunt oculis Superi mortalia justis.
En eget auxilio, qui non tulit: vtque reliquit,
Sic linquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios. Adsum, videoque trementem,
Pallentemque metu, ac trepidantem morte futura.
Opposui molem clypei; texique jacentem;
Seruauique animam (minimum est hoc laudis) inertem.
Si perstas certare, locum redeamus in illum:
Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem:
Post clypeumque late: et mecum contende sub illo.
At postquam eripui; cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest, secumque Deos in proelia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Vlixe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineae successu caedis ouantem
Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, vnus
Sustinui; sortemque meam vouistis, Achiui:
Et vestrae valuere preces. Si quaeritis hujus
Fortunam pugnae; non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jouemque

In Danaas classes: vbi nunc facundus Vlixes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. Date tot pro nauibus arma.
Quod si vera licet mihi dicere; quaeritur istis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria nostra est.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Diuidite, et major pars sit Diomedis in illis.
Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit; et furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeae, claro radiantis ab auro,
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa grauisque
Pélias esse potest imbellibus hasta lacertis:
Nec clypeus, vasti caelatus imagine mundi,
Conueniet timidae, nataeque ad furta sinistrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donauerit error Achiui,
Cur spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro proelia passus
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, nouus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, et referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgique secutum
Vltima murmur erat: donec Laërtius heros
Adstitit, atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, exspectatoque resoluit
Ora sono; neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
Fata; (manuque simul veluti lacrimantia tersit

Lumina;) quis magno melius succedat Achilli,
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, vt est, hebes esse videtur.
Neue mihi noceat, quod vobis semper, Achiui,
Profuit ingenium: meaque haec facundia, si qua est,
Quae nunc pro domino, pro vobis saepe locuta est,
Inuidia careat: bona nec sua quisque recuset.
Nam genus, et proauos, et quae non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Sed enim, quia retulit Ajax
Esse Jouis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Jupiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
Jupiter huic: neque in his quisquam damnatus et exsul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in vtroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quaeratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur heres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam Scyrosue ferantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num sperat, vt auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quae comprendere dictis
In promtu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.
Praescia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumtae fallacia vestis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inserui. Neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti,
Nate Dea, dixi, tibi se peritura reseruant
Pergama. Quid dubitas ingentem euertere Trojam?
Injecique manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hasta

Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenque, et Cyllan, Apollinis vrbes,
Et Syron cepisse: mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra.
Vtque alias taceam; qui saeuum perdere posset
Hectora, nempe dedi: per me jacet inclitus Hector.
Illis haec armis, quibus est inuentus Achilles,
Arma peto: viuo dederam, post fata reposco.
Vt dolor vnius Danaos peruenit ad omnes,
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinae;
Exspectata diu, nulla, aut contraria classi,
Flamina sunt: duraeque jubent Agamemnona sortes
Immeritam saeuae natam mactare Dianae.
Denegat hoc genitor, Diuisque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides;
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen vtilitas populi, fraterque, datique
Summa mouet sceptri, laudem vt cum sanguine penset.
Mittor et ad matrem, quae non hortanda, sed astu
Decipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
Orba suis essent etiamnum lintea ventis.
Mittor et Iliacas audax orator ad arces:
Visaque et intrata est altae mihi curia Trojae:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Graecia, causam:
Accusoque Parin, praedamque Helenamque reposco;
Et moueo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, et fratres, et qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hoc, Menelaë) nefandas;
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quae consilioque manuque
Vtiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, vrbis se moenibus hostes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnauimus anno.
Quid facis interea, qui nil, nisi proelia, nosti?
Quis tuus vsus erat? nam si mea facta requiris;
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:

Consolor socios, vt longi taedia belli
Mente ferant placida, doceo, quo simus alendi
Armandiue modo; mittor, quo postulat vsus.
Ecce Jouis monitu, deceptus imagine somni,
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere causam.
Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poscat;
Quodque potest, pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti.
Quid, quod et ipse fugis? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quae vos dementia, dixi,
Concitat, o socii, captam dimittere Trojam?
Quidue domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quae dolor ipse disertum
Fecerat, auersos profuga de classe reduxi.
Conuocat Atrides socios terrore pauentes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam
Ausit: at ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune, proteruis.
Erigor: et trepidos ciues exhortor in hostem,
Amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc, quodcunque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatue petitue?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: et socio semper confidit Vlixe.
Est aliquid, de tot Grajorum millibus, vnum
A Diomede legi. Nec me sors ire jubebat:
Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo,
Ausum eadem, quae nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo; non ante tamen, quam cuncta coëgi
Prodere, et edidici, quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram: nec, quod specularer, habebam:
Et jam promissa poteram cum laude reuerti.
Haud contentus ea, petii tentoria Rhesi,
Inque suis ipsum castris comitesque peremi.
Atque ita captiuo victor, votisque potitus,
Ingredior curru laetos imitante triumphos;

Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi; fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Deuastata meo? cum multo sanguine fudi
Coeranon, Hippasiden et Alastoraque Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum;
Quique minus celebres nostra sub moenibus vrbis
Procubuere manu. Sunt et mihi vulnera, ciues,
Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis:
Adspicite en! (vestemque manu diducit) et, Haec sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: et habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troasque Jouemque?
Confiteorque, tulit: neque enim bene facta maligne
Detrectare meum est: sed ne communia solus
Occupet: atque aliquem vobis quoque reddat honorem,
Repulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio, et praelatus munere sortis.
Sed tamen euentus vestrae, fortissime, pugnae
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo, Grajûm murus, Achilles
Procubuit! nec me lacrimae, luctusue, timorue
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
His humeris, his, inquam, hûmeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires:
Est animus vestros certe sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato caerula mater
Ambitiosa suo fuit, vt coelestia dona,
Artis opus tantae, rudis et sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei caelamina norit,

Oceanum et terras, cumque alto sidera caelo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque aequoris Arcton,
Diuersasque vrbes, nitidumque Orionis ensem,
Postulat vt capiat, quae non intelligit, arma.
Quid? quod me, duri fugientem munera belli,
Arguit incepto serum accessisse labori?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocat crimen, simulauimus ambo.
Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillem:
Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprensus Vlixis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Vlixes.
Neue in me stolidae conuicia fundere linguae
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falso Palameden crimine turpe
Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens, valuit: nec vos audistis in illo
Crimina; vidistis, pretioque objecta patebant.
Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui: factum defendite vestrum:
Consensistis enim: nec me suasisse negabo,
Vt se subtraheret bellique viaeque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; et viuit. Non haec sententia tantum
Fida, sed et felix; cum sit satis, esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet, aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet, et sine frondibus Ide
Stabit, et auxilium promittet Achaïa Trojae,
Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danais sollertia prosit.
Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque
Deuoueas sine fine caput, cupiasque dolenti
Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem;
[Vtque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:]

Te tamen aggrediar, [mecumque reducere nitar.]
Tamque tuis potiar (faueat Fortuna) sagittis,
Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quam responsa Deûm, Trojanaque fata, retexi:
Quam rapui Phrygiae signum penetrale Mineruae
Hostibus e mediis. Et se mihi comparet Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illis.
Fortis vbi est Ajax? vbi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuis? cur audet Vlixes
Ire per excubias, et se committere nocti?
Perque feros enses, non tantum moenia Troum,
Verum etiam summas arces intrare, suaque
Eripere aede Deam; raptamque efferre per hostes?
Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
Gestasset laeua taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Trojae victoria parta est:
Pergama tum vici, cum vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illis.
Nec tu, cum socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit vnus,
Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse nec indomitae debri praemia dextrae,
Ipse quoque haec peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypylusque ferox, claroque Andraemone natus:
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridae.
Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi)
Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
Vtilis; ingenium est, quod eget moderamine nostri.
Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantum corpore prodes;
Nec animo: quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite major;
Tanto ego te supero. Nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos, o Proceres, vigili date praemia vestro,
Proque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est: obstantia fata remoui;

Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraque moenia Troum,
Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex praecipitique petendum;
Si Trojae fatis aliquid restare putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma;
Huic date. Et ostendit signum fatale Mineruae.
Mota manus procerum est: et, quid facundia posset,
Re patuit; fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Jouemque
Sustinuit toties, vnam non sustinet iram;
Invictumque virum vincit dolor. Arripit ensem:
Et, Meus hic certe est. An et hunc sibi poscet Vlixes?
Hoc, ait, vtendum est in me mihi: quique cruore
Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit:
Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax.
Dixit: et in pectus, tum denique vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem.
Nec valuere manus infixum educere telum;
Expulit ipse cruor: rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de caespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis puereque viroque
Inscripta est foliis: haec nominis, illa querelae.
Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames caede virorum,
Vela dat, vt referat, Tirynthia tela, sagittas.
Quae postquam ad Grajos, domino comitante, reuexit;
Imposita est fero tandem manus vltima bello.
Troja simul Priamusque cadunt: Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis post omnia formam,
Externasque nouo latratu terruit auras.
Longus in angustum qua clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat; neque adhuc consederat ignis:
Exiguumque senis Priami Jouis ara cruorem
Combiberat. Tractata comis antistita Phoebi
Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa Deorum,
Dum licet, amplexas, succensaque templa tenentes
Inuidiosa trahunt victores praemia Graji.

Mittitur Astyanax illis de turribus, vnde
Pugnantem pro se, proauitaque regna tuentem,
Saepe videre patrem, monstratum a matre, solebat.
Jamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant: jubet vti nauita ventis.
Troja, vale: rapimur, clamant, dantque oscula terrae
Troades, et patriae fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem (miserabile visu)
In mediis Hecube natorum inuenta sepulcris,
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem,
Dulichiae traxere manus. Tamen vnius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrimasque relinquit.
Est, vbi Troja fuit, Phrygiae contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia diues erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater Phrygiisque remouit ab armis.
Consilium sapiens, sceleris nisi praemia magnas
Adjecisset opes, animi irritamen auari.
Vt cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, juguloque sui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subjectas misit in vndas.
Litore Threïcio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito, quantus, cum viueret, esse solebat,
Exit humo late rupta, similisque minaci
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei disceditis, inquit, Achiui?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostrae?
Ne facite: vtque meum non sit sine honore sepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: et, immiti sociis parentibus vmbrae,
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fouebat,
Fortis, et infelix, et, plus quam femina, virgo
Ducitur ad tumulum, diraeque fit hostia busto.
Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitque sibi fera sacra parari;

Vtque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem,
Inque suo vidit figentem lumina vultu;
Vtere jamdudum generoso sanguine, dixit:
Nulla mora est. At tu jugulo vel pectore telum
Conde meo: jugulumque simul pectusque retexit.
Scilicet aut vlli seruire Polyxena ferrem,
Aut per tale sacrum numen placabitur vllum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia: quamuis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul; si justa peto: tactuque viriles
Virgineo remouete manus: acceptior illi,
Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
Liber erit sanguis. Si quos tamen vltima nostri
Vota mouent oris: Priami vos filia regis,
Non captiua, rogat: genitrici corpus inemtum
Reddite: neue auro redimat jus triste sepulcri,
Sed lacrimis. Tunc, cum poterat, redimebat et auro.
Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. Ipse etiam flens inuitusque sacerdos
Praebita conjecto rupit praecordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata nouissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet, castique decus seruare pudoris.
Troades excipiunt, deploratosque recensent
Priamidas, et quid dederit domus vna cruoris.
Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia conjux,
Regia dicta parens, Asiae florentis imago;
Nunc etiam praedae mala sors: quam victor Vlixes
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Edideras. Dominum matri vix reperit Hector.
Quae corpus amplexa animae tam fortis inane,
Quas toties patriae dederat, natisque, viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit;
Osculaque ore legit, consuetaque pectora plangit;
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed et haec, laniato pectore dixit:

Nata tuae (quid enim superest?) dolor vltime matri,
Nata, jaces, videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
En, ne perdiderim quemquam sine caede meorum,
Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
A ferro tutam; cecidisti et femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojae, nostrique orbator, Achilles.
At postquam Paridis cecidit Phoebique sagittis;
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
In genus hoc saeuit; tumulo quoque sensimus hostem:
Aeacidae fecunda fui. Jacet Ilion ingens;
Euentuque graui finita est publica clades,
Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant;
In cursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque viroque,
Nunc trahor exsul, inops, tumulis auulsa meorum,
Penelopae munus; quae me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, Haec Hectoris illa est
Clara parens, haec est, dicet, Priameia conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quae sola leuabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi. Quo ferrea resto?
Quidue moror? quo me seruas, damnosa senectus?
Quid, Dî crudeles, nisi quo noua funera cernam,
Viuacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici?
Felix morte sua, nec te, mea nata, peremtam
Adspicit, et vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus auitis.
Non haec est Fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinaeque haustus arenae.
Omnia perdidimus. Superest, cur viuere tempus
In breue sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, et sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit; et ad litus passu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, vrnam,

Dixerat infelix, liquidas hauriret vt vndas:
Adspicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant; obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimasque introrsus obortas
Deuorat ipse dolor: duroque simillima saxo
Torpet, et aduersa figit modo lumina terra;
Interdum toruos sustollit ad aethera vultus:
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera praecipue: seque armat et instruit ira.
Qua simul exarsit, tanquam regina maneret,
Vlcisci statuit; poenaeque in imagine tota est.
Vtque furit catulo lactente orbata leaena,
Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem dirae Polymestora caedis,
Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius, praedaeque adsuetus amore,
In secreta venit: cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
Per superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falsaque jurantem: tumidaque exaestuat ira,
Atque ita correptum captiuarum agmine matrum
Inuolat, et digitos in perfida lumina condit,
Exspoliatque genas oculis, (facit ira valentem,)
Immergitque manus, foedataque sanguine sonti
Non lumen, neque enim superest, loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque incessere jactu
Coepit. At haec missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur: rictuque in verba parato
Latrauit, conata loqui. Locus exstat, et ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios vlulauit moesta per agros.
Illius Troasque suos, hostesque Pelasgos,
Illius Fortuna Deos quoque mouerat omnes:

Sic omnes, vt et ipsa Jouis conjuxque sororque
Euentus Hecubam meruisse negauerit illos.
Non vacat Aurorae, quamquam isdem fauerat armis,
Cladibus et casu Trojaeque Hecubaeque moueri.
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit; et ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus aether.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens; sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jouis, lacrimisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem,)
Diua tamen venio: non vt delubra, diesque
Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen adspicias, quantum tibi femina praestem,
Tum cum luce noua noctis confinia seruo;
Praemia danda putes. Sed non ea cura; neque hic est
Nunc status Aurorae, meritos vt poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo; primisque sub annis
Occidit a forti, sic vos voluistis, Achille.
Da, precor, huic aliquem, solatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector, maternaque vulnera leni.
Jupiter adnuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus, nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra fauilla volat, glomerataque corpus in vnum
Densatur, faciemque capit, sumitque calorem
Atque animum ex igni. Leuitas sua praebuit alas.
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis. Pariter sonuere sorores
Innumerae, quibus est eadem natalis origo.
Terque rogum lustrant: et consonus exit in auras
Ter clangor: quarto seducunt castra volatu.
Tum duo diuersa populi de parte feroces
Bella gerunt, rostrisque et aduncis vnguibus iras
Exercent, alasque aduersaque pectora lassant.

Inferiaeque cadunt cineri cognata sepulto
Corpora; seque viro forti meminere creatas.
Praepetibus subitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictae, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali periturae Marte rebellant.
Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum:
Luctibus est Aurora suis intenta, piasque
Nunc quoque dat lacrimas, et toto rorat in orbe.
Nec tamen euersam Trojae cum moenibus esse
Spem quoque fata sinunt. Sacra, et sacra altera patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros.
De tantis opibus praedam pius eligit illam,
Ascaniumque suum: profugaque per aequora classe
Fertur ab Antandro: sceleratque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit: et vtilibus ventis aestuque secundo
Intrat Apollineam, sociis comitantibus, vrbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phoebus
Rite colebantur, temploque domoque recepit,
Vrbemque ostendit, delubraque vota, duasque
Latona quondam stirpes pariente retentas.
Ture dato flammis, vinoque in tura profuso,
Caesorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchises: O Phoebi lecti sacerdos,
Fallor? an et natum, cum primum haec moenia vidi,
Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius niueis circumdata tempora vittis
Concutiens, et tristis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidisti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
Paene vides orbum. Quid enim mihi filius absens
Auxilii? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque et regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineae sorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemque meri, baccamque Mineruae
Transformabantur: diuesque erat vsus in illis.
Hoc vbi cognouit Trojae populator Atrides;

(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes;) armorum viribus vsus,
Abstrahit inuitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam coelesti munere classem.
Effugiunt quo quaeque potest. Euboea duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest, et, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora poenae
Dedit: et vt timido possis ignoscere fratri,
Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum durastis in annum.
Jamque parabantur captiuis vincla lacertis.
Illae tollentes etiamnum libera coelo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem; si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
Summa mali nota est: pennas sumsere, tuaeque
Conjugis in volucrem, niueas abiere columbas.
Talibus atque aliis postquam conuiuia dictis
Implerunt, mensa somnum petiere remota:
Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phoebi:
Qui petere antiquam matrem, cognataque jussit
Litora. Prosequitur rex, et dat munus ituris;
Anchisae sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Aeneae; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses, fabricauerat Alcon
Myleus, et longo caelauerat argumento.
Vrbs erat: et septem posses ostendere portas;
Hae pro nomine erant, et, quae foret illa, docebant.
Ante vrbem exsequiae, tumulique, ignesque, rogique,
Effusaeque comas et apertae pectora matres
Significant luctum. Nymphae quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia saxa capellae.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per vrbem

Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, juuenes, quos fama Coronas
Nominat, et cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus aere
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leuiora datis Trojani dona remittunt;
Dantque sacerdoti custodem turis acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere, locique
Ferre diu nequiere Jouem: centumque relictis
Vrbibus, Ausonios optant contingere portus.
Saeuit hiems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Vlixei,
Praeter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est,
Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus: vbi nati rege Molosso
Irrita subjectis fugere incendia pennis.
Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
Sicaniam. Tribus haec excurrit in aequora linguis:
E quibus imbriferos obuersa Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybaeon: et Arcton
Aequoris expertem spectat Boreanque Peloros.
Hac subeunt Teucri, remisque aestuque secundo
Sub noctem potitur Zanclaea classis arena.
Scylla latus dextrum, laeuum irrequieta Charybdis
Infestant. Vorat haec raptas reuomitque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur aluum,
Virginis ora gerens: et, si non omnia vates
Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
Hunc multi petiere proci: quibus illa repulsis,
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,

Ibat, et elusos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos praebet Galatea capillos,
Talibus adloquitur, repetens suspiria, dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit: vtque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam caerula Doris
Enixa est; quae sum turba quoque tuta sororum,
Non nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: et lacrimae vocem impediere loquentis.
Quas vbi marmorea detersit pollice virgo;
Et solata Deam est, Refer, o carissima, dixit:
Neue tui causam tege (sum tibi fida) doloris.
Nereïs his contra resecuta Crataeide natam:
Acis erat, Fauno Nymphaque Symaethide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
Nostra tamen major. Nam me sibi junxerat vni
Pulcher; et, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, si quaesieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit praesentior, edam.
Par vtrumque fuit. Pro! quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui, nempe ille immitis, et ipsis
Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo
Impune, et magni cum Dis contemtor Olympi,
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
Vritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Jamque tibi formae, jamque est tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
Et spectare feros in aqua, et componere, vultus.
Caedis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
Cessant, et tutae veniuntque abeuntque carinae.
Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod vnum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlixes.
Risit, et, O vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. Sic frustra vera monentem
Spernit, et aut gradiens ingenti litora passu
Degrauat, aut fessus sub opaca reuertitur antra.

Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: vtrumque latus circumfluit aequoris vnda.
Huc ferus ascendit Cyclops, mediusque resedit.
Lanigerae pecudes nullo ducente secutae.
Cui postquam pinus, baculi quae praebuit vsum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
Sumtaque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt vndae. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notaui:
Candidior niuei folio, Galatea, ligustri,
Floridior pratis, longo procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lasciuior haedo,
Laeuior assiduo detritis aequore conchis,
Solibus hibernis, aestiua gratior vmbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior vua,
Mollior et cygni plumis, et lacte coacto,
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Saeuior indomitis eadem Galatea iuuencis,
Durior annosa quercu, fallacior vndis,
Lentior et salicis virgis, et vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pauone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, feta truculentior vrsa,
Surdior aequoribus, calcato immitior hydro;
Et, quod praecipue vellem tibi demere possem,
Non tantum ceruo, claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
At, bene si noris, pigeat fugisse, morasque
Ipsa tuas damnes, et me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, viuo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in aestu,
Nec sentitur hiems: sunt poma grauantia ramos;
Sunt auro similes longis in vitibus vuae;
Sunt et purpureae: tibi et has seruamus, et illas.
Ipsa tuis manibus siluestri nata sub vmbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna;
Prunaque, non solum nigro liuentia succo,
Verum etiam generosa, nouasque imitantia ceras.

Nec tibi castaneae, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fetus: omnis tibi seruiet arbos.
Hoc pecus omne meum est: multae quoque vallibus errant;
Multas silua tegit: multae stabulantur in antris.
Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: praesens potes ipsa videre,
Vt vix sustineant distentum cruribus vber.
Sunt, fetura minor, tepidis in ouilibus agni;
Sunt quoque, par aetas, aliis in ouilibus haedi.
Lac mihi semper adest niueum. Pars inde bibenda
Seruatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damae, leporesque, capraeque,
Parque columbarum, demtusue cacumine nidus:
Inueni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix vt dignoscere possis,
Villosae catulos in summis montibus vrsae.
Inueni: et, Dominae, dixi, seruabimus istos.
Jam modo caeruleo nitidum caput exsere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera despice nostra.
Certe ego me noui, liquidaeque in imagine vidi
Nuper aquae: placuitque mihi mea forma videnti.
Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore major
Jupiter in coelo: nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Jouem. Coma plurima toruos
Prominet in vultus; humerosque, vt lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbos;
Turpis equus, nisi colla jubae flauentia velent.
Pluma tegit volucres: ouibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtaeque decent in corpore setae.
Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. Quid? non haec omnia magnus
Sol videt e coelo? Soli tamen vnicus orbis.
Adde, quod in vestro genitor meus aequore regnat.
Hunc tibi do socerum. Tantum miserere, precesque
Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus vni.
Quique Jouem, et coelum sperno, et penetrabile fulmen,

Nerei, te vereor: tua fulmine saeuior ira est.
Atque ego contemtus essem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur,
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viua traham, diuulsaque membra per agros,
Perque tuas spargam (sic se tibi misceat) vndas.
Vror enim, laesusque exaestuat acrius ignis;
Cumque suis videor translatam viribus Aetnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moueris.
Talia nequidquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit, et vt taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, siluaque et notis saltibus errat:
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,
Me videt atque Acin; Videoque, exclamat, et ista
Vltima sit, faciam, Veneris concordia vestrae.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetne.
Ast ego vicino pauefacta sub aequore mergor.
Terga fugae dederat conuersa Symaethius heros:
Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes!
Dixerat, et vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops, partemque e monte reuulsam
Mittit; et extremus quamuis peruenit ad illum
Angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod solum fieri per fata licebat,
Fecimus, vt vires adsumeret Acis auitas.
Puniceus de mole cruor manabat, et intra
Temporis exiguum rubor euanescere coepit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgaturque mora. Tum moles jacta dehiscit,
Viuaque per rimas proceraque surgit arundo,
Osque cauum saxi sonat exsultantibus vndis:
Miraque res! subito media tenus exstitit aluo
Incinctus juuenis flexis noua cornua cannis.
Qui, nisi quod major, quod toto caerulus ore est,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: et antiquum tenuerunt flumina nomen.

Desierat Galatea loqui; coetuque soluto
Discedunt, placidisque natant Nereïdes vndis.
Scylla redit: (neque enim medio se credere ponto
Audet:) et aut bibula sine vestibus errat arena;
Aut vbi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat vnda.
Ecce fretum findens alti nouus incola ponti,
Nuper in Euboica versis Anthedone membris,
Glaucus adest, visaeque cupidine virginis haeret:
Et, quaecunque putat fugientem posse morari,
Verba refert. Fugit illa tamen, veloxque timore
Peruenit in summum positi prope litora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in vnum,
Longa sine arboribus conuexus ad aequora vertex.
Constitit hic: et tuta loco, monstrumne, Deusne
Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
Caesariemque humeros subjectaque terga tegentem,
Vltimaque excipiat quod tortilis inguina piscis:
Sentit: et innitens, quae stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquae: nec majus in aquora Proteus
Jus habet, aut Triton, Athamanthiadesue Palaemon.
Ante tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus aequoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
Altera pars vndis, pars altera cingitur herbis;
Quas neque cornigerae morsu laesere juuencae,
Nec placidae carpsistis oues, hirtaeue capellae.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec vnquam
Falciferae secuere manus. Ego primus in illo
Caespite consedi, dum lina madentia sicco.
Vtque recenserem captiuos ordine pisces,
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictae! sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto coepit mea praeda moueri,
Et mutare latus, terraque, vt in aequore, niti.
Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in vndas

Turba suas, dominumque nouum litusque relinquunt.
Obstupui, dubiusque diu, quae causa, requiro:
Num deus hoc aliquis, num succus fecerit herbae.
Quae tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cum subito trepidare intus praecordia sensi,
Alteriusque rapi naturae pectus amore.
Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam
Terra, vale, dixi, corpusque sub aequora mersi.
Dî maris exceptum socio dignantur honore:
Vtque mihi, quaecunque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. Ego lustror ab illis:
Et purgante nefas nouies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diuersis lapsi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur supra caput aequora nostrum.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus et memini: nec mens mea cetera sensit.
Quae postquam rediit; alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente, recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam,
Caesariemque meam, quam longa per aequora verro,
Ingentesque humeros, et caerula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curuata nouissima pisce.
Quid tamen haec species, quid Dis placuisse marinis,
Quid juuat esse Deum, si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatusque repulsa
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Decimus quartus.

Jamque Giganteis injectam faucibus Aetnen,
Aruaque Cyclopum, quid rastra, quid vsus aratri
Nescia, nec quidquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat et Zanclen, aduersaque moenia Rhegi,
Nauifragumque fretum, gemino quod litore pressum
Ausoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
Inde, manu magna Tyrrhena per aequora lapsus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satae Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul adspexit; dicta acceptaque salute,
Diua, Dei miserere, precor: nam sola leuare
Tu potes hunc, dixit (videar modo dignus) amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quam mihi, cognitius, qui sum mutatus ab illis.
Neue mei non nota tibi sit causa furoris;
Litore in Italico, Messania moenia contra,
Scylla mihi visa est. Pudor est, promissa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, siue aliquid regni est in carmine; carmen
Ore moue sacro: siue expugnacior herba est;
Vtere tentatis operosae viribus herbae.
Nec medeare mihi, sanesque haec vulnera mando,
Fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius vlla
Talibus ingenium; seu causa est hujus in ipsa,
Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
Talia verba refert: Melius sequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras; vltro poteras certeque rogari:
Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis vltro.
Neu dubites; absitque tuae fiducia formae:

En ego, cum Dea sim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine possim;
Vt tua sim, voueo. Spernentem sperne: sequenti
Redde vices: vnoque duos vlciscere facto.
Talia tentanti, Prius, inquit in aequore frondes,
Glaucus, et in summis nascentur montibus algae;
Sospite quam Scylla nostri mutentur amores.
Indignata Dea est: et laedere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans; irascitur illi,
Quae sibi praelata est: Venerisque offensa repulsa,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, et tritis Hecateïa carmina miscet:
Caerulaque induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppositamque petens contra Zancleïa saxa
Rhegion, ingreditur feruentes aestibus vndas.
In quibus, vt solida, ponit vestigia, ripa;
Summaque decurrit pedibus super aequora siccis.
Paruus erat gurges, curuos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllae: quo se referebat ab aestu
Et maris et coeli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, et minimas a vertice fecerat vmbras:
Hunc Dea praeuitiat, protentiferisque venenis
Inquinat: huic fusos latices radice nocenti
Spargit, et obscurum verborum ambage nouorum
Ter nouies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus descenderat aluo,
Cum sua foedari latrantibus inguina monstris
Adspicit; ac primo non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterua canum. Sed quos fugit, attrahit vna.
Et corpus quaerens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus inuenit illis,
Statque canum rabies, subjectaque terga ferarum,
Inguinibus truncis, vteroque exstante, coercet.
Fleuit amans Glaucus; nimiumque hostiliter vsae
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit: cumque est data copia primum,
In Circes odium sociis spoliauit Vlixen.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,

Transformata foret: scopulum quoque nauita vitat.
Hanc vbi Trojanae remis auidamque Charybdin
Euicere rates; cum jam prope litus adessent
Ausonium, Libycas vento referentur ad oras.
Excipit Aenean illic animoque domoque,
Non bene discidium Phrygii latura mariti,
Sidonis; inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
Rursus arenosae fugiens noua moenia terrae,
Ad sedemque Erycis, fidumque relatus Acesten,
Sacrificat, tumulumque sui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Junonia paene cremarat,
Soluit, et Hippotadae regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantes, Acheloiadumque relinquit
Sirenum scopulos; orbataque praeside pinus
Inarimen, Prochytenque legit, sterilique locatas
Colle Pithecusas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem et perjuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosae,
In deforme viros animal mutauit, ut idem
Dissimiles homini possent, similesque videri.
Membraque contraxit, naresque a fronte resimas
Contudit, et rugis perarauit anilibus ora.
Totaque velatos flauenti corpora villo
Misit in has sedes. Nec non prius abstulit vsum
Verborum, et natae dira in perjuria linguae.
Posse queri tantum rauco stridore relinquit.
Has vbi praeteriit, et Parthenopeia dextra
Moenia deseruit; laeua de parte canori
Aeolidae tumulum; et loca feta palustribus vluis
Litora Cumarum, viuacisque antra Sibyllae
Intrat: et, vt manes adeat per Auerna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit, tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis,
Elysiasque domos, et regna nouissima mundi
Me duce cognosces, simulacraque cara parentis.
Inuia virtuti nulla est via. Dixit: et auro
Fulgentem ramum silua Junonis Auernae

Monstrauit, jussitque suo diuellere trunco,
Paruit Aeneas; et formidabilis Orci
Vidit opes, atauosque suos, vmbramque senilem
Magnanimi Anchisae: didicit quoque jura locorum,
Quaeque nouis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lassos auerso tramite passus,
Cum duce Cumaea fallit sermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu Dea tu praesens, seu Dîs gratissima, dixit;
Numinis instar eris semper mihi: meque fatebor
Muneris esse tui, quae me loca mortis adire,
Quae loca me visae voluisti euadere mortis.
Pro quibus aërias meritis euectus ad auras
Templa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.
Respicit hunc vates, et suspiratibus haustis,
Nec Dea sum, dixit, nec sacri turis honore
Humanum dignare caput. Neu nescius erres;
Lux aeterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phoebo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum praecorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait, virgo Cumaea, quid optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulueris hausti
Ostendens cumulum, quot haberet corpora puluis,
Tot mihi natales contingere vana rogaui.
Excidit, optarem juuenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, aeternamque iuuentam,
Si Venerem paterer. Contempto munere Phoebi
Innuba permaneo. Sed jam felicior aetas
Terga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus,
Quae patienda diu est. Nam jam mihi secula septem
Acta vides: superest, numeros ut pulueris aequem,
Tercentum messes, tercentum musta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore paruam
Longa dies faciat, consumtaque membra senecta
Ad minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
Nec placuisse Deo. Phoebus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit:
Vsque adeo mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noscar: vocem mihi fata relinquent.
Talia conuexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygiis emergit in vrbem

Troius Aeneas, sacrisque ex more litatis,
Litora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque substiterat post taedia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlixei.
Desertum quondam mediis sub rupibus Aetnae
Noscit Achaemeniden; improvisoque repertum
Viuere miratus, Qui te casusue Deusue
Seruat, Achaemenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur vestrae quae terra carinae?
Talia quaerenti jam non hirsutus amictu,
Jam suus, et spinis conserto tegmine nullis,
Fatur Achaemenides: Iterum Polyphemon, et illos
Adspiciam fluidos humano sanguine rictus;
Hac mihi si potior domus est, Ithaceque, carina;
Si minus Aenea veneror genitore; nec vnquam
Esse satis potero, praestem licet omnia, gratus.
Quod loquor, et spiro, coelumque, et sidera Solis
Respicio, (possimne ingratus, et immemor esse?)
Ille dedit. Quod non anima haec Cyclopis in ora
Venit: et vt lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illa condar in aluo.
Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
Sensum animumque) fuit, cum vos petere alta relictus
Aequora prospexi? Volui inclamare; sed hosti
Prodere me timui: vestrae quoque clamor Vlixis
Paene rati nocuit. Vidi, cum monte reuulso
Immanem scopulum medias permisit in vndas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto;
Et, ne deprimeret fluctusue lapisue carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Vt vero fuga vos ab acerba morte remouit,
Ille quidem totam fremebundus obambulat Aetnam,
Praetentaque manu siluas, et luminis orbus
Rupibus incursat, foedataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exsecratur Achiuam.
Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlixen,
Aut aliquem e sociis, in quem mea saeuiat ira,
Viscera cujus edam, cujus viuentia dextra
Membra mea laniem, cujus mihi sanguis inundet
Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus;

Quam nullum, aut leue sit damnum mihi lucis ademtae!
Haec, et plura ferox. Me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum caede madentes,
Crudelesque manus, et inanem luminis orbem,
Membraque, et humana concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et jam prensurum, jam jam mea viscera rebar
In sua mersurum: mentique haerebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater adfligi sociorum corpora terrae.
Quae super ipse jacens, hirsuti more leonis,
Visceraque, et carnes, cumque albis ossa medullis,
Semianimesque artus auidam condebat in aluum.
Me tremor inuasit: stabam sine sanguine moestus:
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, et frustra mero glomerata vomentem,
Talia fingebam misero mihi fata parari:
Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens
Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque mori,
Glande famam pellens, vt mixta frondibus herba,
Solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus,
Haud procul adspexi longo post tempore nauim,
Orauique fugam gestu, ad litusque cucurri;
Et moui; Grajumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
Et ducis, et turbae, quae tecum credita ponto est.
Aeolon ille refert Tusco regnare profundo;
Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bouis inclusos tergo, memorabile munus,
Dulichium sumsisse ducem: flatuque secundo
Lucibus isse nouem, et terram adspexisse petitam:
Proxima post nonam cum sese Aurora moueret;
Inuidia socios praedaeque cupidine ductos,
Esse ratos aurum, demsisse ligamina ventis:
Cum quibus isse retro, per quas modo venerat vndas,
Aeoliique ratem portus repetisse tyranni.
Inde Lami veterem Laestrygonis, inquit, in vrbem
Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:

Vixque fuga quaesita salus comitique mihique.
Tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
Ora cruore suo. Fugientibus instat, et agmen
Concitat Antiphates. Coeunt, et saxa trabesque
Continuant, merguntque viros, merguntque carinas.
Vna tamen, quae nos ipsumque vehebat Vlixen,
Effugit: Amissa sociorum parte, dolentes,
Multaque conquesti terris adlabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi, cerne, videnda est
Insula, visa mihi. Tuque, o justissime Troum,
Nate Dea, (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es, Aenea,) moneo, fuge litora Circes,
Nos quoque Circaeo religata in litore pinu
Antiphatae memores, immansuetique Cyclopis,
Ire negabamus, et tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidumque Politen,
Eurylochumque simul, nimiique Elpenera vini,
Bisque nouem socios Circaea ad moenia misit.
Quae simul attigimus, stetimusque in limine tecti;
Mille lupi, mixtaeque lupis vrsaeque leaeque
Occursu fecere metum: sed nulla timenda,
Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas mouere per aëra caudas,
Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu,
Sublimis solio, pallamque induta nitentem,
Insuper aurato circumuelatur amictu.
Nereïdes Nymphaeque simul, quae vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipsa, quod hae faciunt, opus exigit: ipsa quis vsus
Quoque sit in folio, quae sit concardia mixtis,
Nouit, et aduertens pensas examinat herbas.
Haec vbi nos vidit, dicta acceptaque salute,
Diffudit vultus, et reddidit omnia votis.
Nec mora; misceri tosti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, et cum lacte coagula passo.

Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
Quae simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit summos virgo Dea dira capillos;
(Et pudet, et referam) setis horrescere coepi,
Nec jam posse loqui; pro verbis edere raucum
Murmur, et in terram toto procumbere vultu:
Osque meum sensi pando occallescere rostro;
Colla tumere toris: et qua modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illa vestigia feci.
Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor hara: solumque suis caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quae nisi vitasset, pecoris pars vna manerem
Nunc quoque setigeri: nec tantae cladis ab illo
Certior ad Circen vltor venisset Vlixes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
Moly vocant Superi: nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul coelestibus intrat
Ille domum Circes: et ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Repulit; et stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextraeque datae: thalamoque receptus
Conjugii dotem, sociorum corpora, poscit.
Spargimur innocuae succis melioribus herbae,
Percutimurque caput conuersae verbere virgae:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, setaeque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes: redeunt humeri: subjecta lacertis
Brachia sunt. Flentem flentes amplectimur illum:
Haeremusque ducis collo: nec verba locuti
Vlla priora sumus, quam nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque praesens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit vna
Quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niueo factum de marmore signum
Ostendit juuenile, gerens in vertice picum,
Aede sacra positum, multisque insigne coronis.

Quis foret, et quare sacra coleretur in aede,
Cur hanc ferret auem, quaerenti et scire volenti,
Accipe, ait, Macareu, dominaeque potentia quae sit
Hinc quoque disce meae: tu dictis adjice mentem.
Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, vtilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorem
Adspicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formae: nec adhuc spectasse per annos
Quinquennem poterat Graja quater Elide pugnam.
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina, Naïades, quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquae, cursuque breuissimus Almo,
Narque tulit praeceps, et amoenae Farfarus umbrae,
Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus vnam
Ille fouet Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Jano.
Haec, vbi nubilibus primum maturuit annis,
Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi:
Vnde Canens dicta est. Siluas et saxa mouere,
Et mulcere feras, et flumina longa morari
Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
Quae dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergumque premebat
Acris equi, laeuaque hastilia bina ferebat,
Puniceam fuluo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in siluas et filia Solis easdem;
Vtque nouas legeret fecundis collibus herbas,
Nomine dicta suo, Circaea reliquerat arua.
Quae simul ac juuenem, virgultis abdita, vidit,
Obstupuit. Cecidere sinu, quas legerat, herbae:
Flammaque per totas visa est errare medullas.
Vt primum valido mentem collegit ab aestu;
Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me noui, si non euanuit omnis

Herbarum virtus; nec me mea carmina fallent.
Dixit: et effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri; praeterque oculos transcurrere regis
Jussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua silua est, et equo loca peruia non sunt.
Haud mora: continuo praedae petit inscius vmbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit;
Spemque sequens vanam, silua pedes errat in alta.
Concipit illa preces, et verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet et niueae vultum confundere Lunae,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densetur carmine coelum,
Et nebulas exhalat humus; caecisque vagantur
Limitibus comites, et abest custodia regi.
Nacta locum tempusque, Per o tua lumina, dixit,
Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quae facit vt supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus, et socerum, qui peruidet omnia, Solem
Accipe, nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipsamque precesque repellit:
Et, Quaecumque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet, et teneat per longum, comprecor, aeuum:
Nec Venere externa socialia foedera laedam,
Dum mihi Janigenam seruabunt fata Canentem.
Saepe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres, neque enim reddêre Canenti:
Laesaque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, et laesa, et femina Circe.
Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortum:
Ter juuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, sese solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque nouam subito Latiis accedere siluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennae traxere colorem.
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
Pluma fit: et fuluo ceruix praecingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites, clamato saepe per agros

Nequidquam Picoq; nullaque in parte reperto,
Inueniunt Circen, (nam jam tenuauerat auras,
Passaque erat nebulas ventis ac sole resolui,)
Criminibusque premunt veris; regemque reposcunt,
Vimque ferunt; saeuisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Conuocat, et longis Hecaten vlulatibus orat.
Exsiluere loco, dictu mirabile, siluae;
Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos;
Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes, et humus serpentibus atris
Squalere, et tenues animae volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pauet. Illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juuenes veniunt: nulli sua mansit imago.
Presserat occiduus Tartessia litora Phoebus,
Et frustra conjux oculis animoque Canentis
Exspectatus erat. Famuli populusque per omnes
Discurrunt siluas, atque obuia lumina portant.
Nec satis est Nymphae flere, et lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit haec tamen omnia: sese
Proripit, ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Vltimus adspexit fessam luctuque viaque
Tibris, et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipso modulata dolore
Verba, sono tenui moerens, fundebat; vt olim
Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leues paulatim euanuit auras.
Fama tamen signata loco est; quem rite Canentem
Nomine de Nymphae vetere dixere Camoenae.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt. Resides et desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur.
Ancipitesque vias, et iter Titania vastum

Herbarum virtus; nec me mea carmina fallent.
Dixit: et effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri; praeterque oculos transcurrere regis
Jussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua silua est, et equo loca peruia non sunt.
Haud mora: continuo praedae petit inscius vmbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit;
Spemque sequens vanam, silua pedes errat in alta.
Concipit illa preces, et verba venefica dicit;
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet et niueae vultum confundere Lunae,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densetur carmine coelum,
Et nebulas exhalat humus; caecisque vagantur
Limitibus comites, et abest custodia regi.
Nacta locum tempusque, Per o tua lumina, dixit,
Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quae facit vt supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus, et socerum, qui peruidet omnia, Solem
Accipe, nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipsamque precesque repellit:
Et, Quaecumque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet, et teneat per longum, comprecor, aeuum:
Nec Venere externa socialia foedera laedam,
Dum mihi Janigenam seruabunt fata Canentem.
Saepe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres, neque enim reddêre Canenti:
Laesaque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, et laesa, et femina Circe.
Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortum:
Ter juuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, sese solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque nouam subito Latiis accedere siluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennae traxere colorem.
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
Pluma fit: et fuluo ceruix praecingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites, clamato saepe per agros

Nequidquam Picoq; nullaque in parte reperto,
Inueniunt Circen, (nam jam tenuauerat auras,
Passaque erat nebulas ventis ac sole resolui,)
Criminibusque premunt veris; regemque reposcunt,
Vimque ferunt; saeuisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Conuocat, et longis Hecaten vlulatibus orat.
Exsiluere loco, dictu mirabile, siluae;
Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos;
Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes, et humus serpentibus atris
Squalere, et tenues animae volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pauet. Illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juuenes veniunt: nulli sua mansit imago,
Presserat occiduus Tartessia litora Phoebus,
Et frustra conjux oculis animoque Canentis
Exspectatus erat. Famuli populusque per omnes
Discurrunt siluas, atque obuia lumina portant.
Nec satis est Nymphae flere, et lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit haec tamen omnia: sese
Proripit, ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Vltimus adspexit fessam luctuque viaque
Tibris, et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipso modulata dolore
Verba, sono tenui moerens, fundebat; vt olim
Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leues paulatim euanuit auras.
Fama tamen signata loco est; quem rite Canentem
Nomine de Nymphae vetere dixere Camoenae.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt. Resides et desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur.
Ancipitesque vias, et iter Titania vastum

Dixerat, et saeui restare pericula ponti
Pertimui, fateor, nactusque hoc litus adhaesi.
Finierat Macareus: vrnaque Aeneia nutrix
Condita marmorea, tumulo breue carmen habebat:
Hic me Cajeten notae pietatis alumnus,
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremauit.
Soluitur herboso religatus ab aggere funis,
Et procul insidias, infamataeque relinquunt
Tecta Deae, lucosque petunt, vbi nubilus vmbra
In mare cum flaua prorumpit Tibris arena:
Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
Non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suscipitur; pactaque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
Auget vterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra. Neque Aeneas Euandri ad limina frustra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad vrbem
Venerat. Ille quidem sub Iäpyge maxima Dauno
Moenia condiderat, dotaliaque arua tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Aetolius heros
Excusat: nec se soceri committere pugnae
Velle sui populos; nec, quos e gente suorum
Armet, habere viros. Neue haec commenta putetis,
Admonitu quamquam luctus renouantur amaro,
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
Ilion, et Danaas pauerunt Pergama flammas,
Naryciusque heros a virgine, virgine rapta,
Quam meruit solus, poenam digessit in omnes;
Spargimur, et ventis inimica per aequora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram coelique marisque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neue morer referens tristes ex ordine casus;
Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferae seruatum cura Mineruae
Fluctibus eripuit. Patriis sed rursus ab agris
Pellor: et antiquo memores de vulnere poenas
Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
Aequora sustinui, tantos terrestribus armis,

Vt mihi felices sint illi saepe vocati,
Quos communis hiems, importunusque Caphareus,
Mersit aquis: vellemque horum pars vna fuissem.
Vltima jam passi comites belloque fretoque,
Deficiunt; finemque rogant erroris. At Acmon
Feruidus ingenio, tum vero et cladibus asper,
Quid superest, quod jam patientia vestra recuset
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod vltra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Est in vota locus: sors autem vbi pessima rerum,
Sub pedibus timor est, securaque summa malorum.
Audiat ipsa, licet; licet, vt facit, oderit omnes
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus, et magno stat magna potentia nobis.
Talibus inuitam Venerem Pleuronius Acmon
Instimulat verbis, veteremque resuscitat iram.
Dicta placent paucis. Numeri majoris amici
Acmona corripimus: cui respondere paranti
Vox pariter, vocisque via est tenuata; comaeque
In plumas abeunt: plumis noua colla teguntur,
Pectoraque, et tergum: majores brachia pennas
Accipiunt, cubitique leues sinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: et dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numerusque ex agmine major
Subuolat, et remos plausis circumsonat alis.
Si volucrum quae sit subitarum forma requiris;
Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes, et Iapygis arida Dauni
Arua gener teneo, minima cum parte meorum.
Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Messapiaque arua relinquit.
In quibus antra videt, quae multâ nubila siluâ,
Et leuibus guttis manantia, semicaper Pan
Nunc tenet; at quondam tenuerunt tempore Nymphae.
Appulus has illâ pastor regione fugatas
Terruit, et primo subita formidine mouit:
Mox, vbi mens rediit, et contempsere sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.

Improbat has pastor, saltuque imitatus agresti
Addidit obscoenis conuicia rustica dictis.
Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor:
Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguae baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc vbi legati rediere, negata ferentes
Arma Aetola sibi; Rutuli sine viribus illis
Bella instructa gerunt: multumque ab vtraque cruoris
Parte datur. Fert ecce auidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus vnda pepercit.
Jamque picem, et ceras alimentaque cetera flammae
Mulciber vrebat, perque altum ad carbasa malum
Ibat, et incuruae fumabant transtra carinae:
Cum memor has pinus Idaeo vertice caesas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus aëra pulsi
Aeris, et inflati compleuit murmure buxi.
Perque leues domitis inuecta leonibus auras,
Irrita sacrilega jactas incendia dextra,
Turne, ait. Eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes et membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque secuti
Cum saliente graues ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque, et subitis tumidum concursibus aequor
Astraei turbant, et eunt in proelia, fratres.
E quibus alma parens vnius viribus vsa,
Stuppea praerumpit Phrygiae retinacula classis:
Fertque rates pronas, medioque sub aequore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso,
In capitum faciem puppes mutantur aduncae.
In digitos abeunt, et crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus est: mediisque carina
Subdita nauigiis, spinae mutetur in vsum.
Lina comae molles, antennae brachia fiunt.
Caeruleus, vt fuerat, color est. Quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent lusibus vndas
Naïdes aequoreae: durisque in montibus ortae
Molle fretum celebrant: nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitae, quam multa pericula saeuo
Pertulerint pelago, jactatis saepe carinis

Supposuere manus, nisi si quae vehebat Achiuos.
Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
Vultibus, et laetae videre rigescere puppim
Cautibus Alcinoi, saxumque increscere ligno.
Spes erat, in Nymphas animata classe marinas,
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat: habetque Deos pars vtraque, quique Deorum
Instar, habent animos. Nec tamen dotalia regna,
Nec soceri sceptrum, nec te, Lauinia virgo,
Sed vicisse petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnusque cadit: cadit Ardea, Turno
Sospite, dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
Abstulit, et tepida latuerunt tecta fauilla;
Congerie in media tum primum cognita praepes
Subuolat, et cineres plausis euerberat alis.
Et sonus, et macies, et pallor, et omnia, captam
Quae deceant vrbem, nomen quoque mansit in illa
Vrbis: et ipsa suis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes, ipsamque Aeneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cum, bene fundatis opibus crescentis Iüli,
Tempestiuus erat coelo Cythereïus heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen;
Dum modo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Adsensere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatoque adnuit ore.
Tum pater, Estis, ait, coelesti munere digni,
Quaeque petis, pro quoque petis: cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti;
Perque leues auras junctis inuecta columbis
Litus adit Laurens, vbi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Aeneae, quaecunque obnoxia morti,

Abluere, et tacito deferre sub aequora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque,
Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.
Inde sub Ascanii ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: succedit Siluius illi.
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro. Clarum subit Alba Latinum:
Epitus ex illo est: post hunc Capetusque Capysque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit; et in Tusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquae. De quo Remulusque, feroxque
Acrota sunt geniti. Remulus maturior annis
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui, quo regnarat, eodem
Monte jacet positus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinae summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryades coluit sollertius hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fetus:
Vnde tenet nomen. Non siluas illa, nec amnes,
Rus amat, et ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo grauis est, sed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit, et spatiantia passim
Brachia compescit: fissa modo cortice virgam
Inserit, et succos alieno praebet alumno.
Nec patitur sentire sitim: bibulaeque recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus: et accessus prohibet refugitque viriles.
Quid non et Satyri, saltatibus apta juuentus,
Fecere, et pinu praecincti cornua Panes,
Siluanusque suis semper juuenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Vt potirentur ea? sed enim superabat amando;

Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit; verique fuit messoris imago!
Tempora saepe gerens foeno religata recenti,
Desectum poterat gramen versasse videri.
Saepe manu stimulos rigida portabat, vt illum
Jurares fessos modo disjunxisse juuencos.
Falce data frondator erat, vitisque putator.
Induerat scalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumta.
Denique per multas aditum sibi saepe figuras
Reperit, vt caperet spectatae gaudia formae.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis ad tempora canis,
Adsimulauit anum, cultosque intrauit in hortos,
Pomaque mirata est: tantoque potentior! inquit,
Paucaque laudatae dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebaque incurua resedit,
Suspiciens pandos autumni pondere ramos.
Vlmus erat contra spatiosa tumentibus vuis:
Quam socia postquam pariter cum vite probauit:
At si staret, ait, caelebs sine palmite truncus,
Nil praeter frondes, quare peteretur, haberet.
Haec quoque, quae juncta vitis requiescit in vlmo,
Si non nupta foret, terrae adclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubitusque fugis, nec te conjungere curas.
Atque vtinam velles! Helene non pluribus esset
Sollicitata procis, nec quae Lapitheïa mouit
Proelia, nec conjux timidis audacis Vlixei.
Nunc quoque, cum fugias auerserisque petentes,
Mille proci cupiunt, et Semideique, Deique,
Et quaecunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, (quae te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo,) vulgares rejice taedas,
Vertumnumque tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. Neque enim sibi notior ille est,
Quam mihi. Nec toto passim vagus errat in orbe.
Haec loca sola colit: nec, vti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat. Tu primus et vltimus illi

Ardet, eritque, solique suos tibi devovet annos.
Adde, quod est juuenis: quod naturale decoris
Munus habet: formasque apte fingetur in omnes,
Et, quod erit jussus, (jubeas licet omnia,) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,
Primus habet, laetaque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fetus desiderat arbore demtos,
Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quidquam, nisi te. Miserere ardentis: et ipsum,
Qui petit, ore meo praesentem crede precari;
Vltoresque Deos, et pectora dura perosam
Idalien, memoremque time Rhamnusidis iram.
Quoque magis timeas; (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit,) tota referam notissima Cypro
Facta, quibus flecti facile et mitescere possis.

Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de stirpe creatus.
Viderat, et totis perceperat ossibus aestum:
Luctatusque diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit:
Et modo nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes orauit alumnae:
Et modo de multis blanditus cuique ministris
Sollicita petiit propensum voce fauorem.
Saepe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Postibus intendit, posuitque in limine duro
Molle latus, tristisque serae conuicia fecit.
Saeuior illa freto surgente, cadentibus Hoedis,
Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur;
Spernit, et irridet, factisque immitibus addit
Verba superba ferox: et spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, et ante fores haec verba nouissima dixit:
Vincis, Anaxarete; neque erunt tibi taedia tandem
Vlla ferenda mei. Laetos molire triumphos,
Et Paeana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certe aliquid laudare mei cogeris amoris

Quo tibi sim gratus, meritumque fatebere nostrum.
Non tamen ante tui curam cessisse memento,
Quam vitam; geminaque simul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura est nuntia leti;
Ipse ego, ne dubites, adero; praesensque videbor,
Corpore et exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis,
Este mei memores; nihil vltra lingua precari
Sustinet; et longo facite vt memoremur in aeuo;
Et, quae demsistis vitae, date tempora famae.
Dixit, et ad postes, ornatos saepe coronis,
Humentes oculos et pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula summis;
Haec tibi serta placent, crudelis et impia? dixit.
Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam,
Atque onus infelix elisa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum vt multa gementem
Visa dedisse sonum est, adapertaque janua factum
Prodidit; exclamant famuli; frustraque leuatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
Membra sui, postquam miserorum verba parentum
Edidit, et matrum miserarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimosa per vrbem,
Luridaque arsuro portabat membra feretro.
Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit; duraeque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes, quam jam Deus vltor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vix bene compositum lecto prospexerat Iphin;
Deriguere oculi: calidusque e corpore sanguis
Inducto pallore fugit; conataque retro
Ferre pedes, haesit; conata auertere vultus,
Hoc quoque non potuit; paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jam pridem pectore, saxum.
Neue ea ficta putes, dominae sub imagine signum
Seruat adhuc Salamis; Veneris quoque nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, o mea, lentos

Pone, precor, fastus, et amanti jungere Nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Haec vbi nequidquam formas Deus aptus in omnes
Edidit, in juuenem rediit, et anilia demit
Instrumenta sibi: talisque apparuit illi,
Qualis vbi oppositas nitidissima Solis imago
Euicit nubes, nullaque obstante reluxit.
Vimque parat: sed vi non est opus; inque figura
Capta Dei Nymphe est, et mutua vulnera sentit.
Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisque Palilibus vrbis
Moenia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeja reclusa
Digna animam poena congestis exuit armis.
Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces, et corpora victa sopore
Inuadunt, portasque petunt, quas objice firma
Clauserat Iliades. Vnam tamen ipsa recludit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portae cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit; nisi quod rescindere nunquam
Dîs licet acta Deum. Jano loca juncta tenebant
Naides Ausoniae, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphae justa petentem
Sustinuere Deam; venasque et flumina fontis
Elicuere sui. Nondum tamen inuia Jani
Ora patentis erant, neque iter praecluserat vnda.
Lurida supponunt fecundo sulfura fonti,
Incenduntque cauas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetrauit ad ima
Fontis: et Alpino modo quae certare rigori
Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant adspergine postes;
Portaque, nequidquam rigidis permissa Sabinis,
Fonte fuit praestructe nouo, dum Martius arma
Indueret miles. Quae postquam Romulus vltro
Obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus, et strata suis; generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis.

Pace tamen sisti bellum, nec in vltima ferro
Decertare, placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populisque aequata duobus,
Romule, jura dabas; posita cum casside Mauors
Talibus adfatur Diuûmque hominumque parentem:
Tempus adest, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec praeside pendet ab vno,)
Praemia, quae promissa mihi dignoque nepoti,
Soluere et ablatum terris imponere coelo.
Tu mihi concilio quondam praesente Deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notaui)
Vnus erit, quem tu tolles in caerula coeli,
Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.
Adnuit Omnipotens, et nubibus aëra caecis
Occuluit, tonitruque et fulgure terruit Vrbem.
Quae sibi promissae sensit data signa rapinae,
Innixusque hastae, pressos temone cruento
Impauidus conscendit equos Gradiuus, et ictu
Verberis increpuit, pronûmque per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palatî:
Reddentemque suo jam regia jura Quiriti
Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ceu lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere coelo.
Pulchra subit facies, et puluinaribus altis
Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
  Flebat vt amissum conjux; cum regia Juno
Irin ad Hersiliam descendere limite curuo
Imperat, et vacuae sua sic mandata referre:
O et de Latia, o et de gente Sabina
Praecipuum, matrona, decus, dignissima tanti
Ante fuisse viri, conjux nunc esse Quirini,
Siste tuos fletus: et, si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.
Paret, et in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea, (namque mihi, nec quae sis dicere promtum est;
Et liquet esse Deam;) duc, o duc, inquit, et offer

Conjugis ora mihi; quae si modo posse videre
Fata semel dederint, coelum accepisse fatebor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi sidus ab aethere lapsum
Decidit in terras: a cujus lumine flagrans
Hersiliae crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanae conditor vrbis
Excipit, et priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Horamque vocat: quae nunc Dea juncta
Quirino est.

P. Ouidii Nasonis

Metamorphoseôn

Liber Decimus quintus.

Quaeritur interea, qui tantae pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. Non ille satis cognosse Sabinae
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit, et quae sit rerum natura requirit.
Hujus amor curae, patria Curibusque relictis,
Fecit, vt Herculei penetraret ad hospitis vrbem.
Graja quis Italicis auctor posuisset in oris
Moenia quaerenti, sic e senioribus vnus
Retulit indigenis, veteris non inscius aeui;
Diues ab Oceano bubus Joue natus Iberis
Litora felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur, et, armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse, et requie longum releuasse laborem;
Atque ita discedens, Aeuo, dixisse, nepotum

His locus vrbis erit; promissaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelos, illius Dîs acceptissimus aeui.
Hunc super incumbens pressum grauitate soporis
Clauiger alloquitur: Patrias, age, desere sedes:
I, pete diuersi lapidosas Aesaris vndas.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Post ea discedunt pariter somnusque Deusque.
Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente
Visa refert, pugnatque diu sententia secum.
Numen adire iubet; prohibent discedere leges:
Poenaque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sidereum nox:
Visus adesse idem Deus est, eademque monere;
Et, nisi paruerit, plura et grauiora minari.
Pertimuit, patriumque simul transferre parabat
In sedes penetrale nouas: fit murmur in vrbe,
Spretarumque agitur legum reus. Vtque peracta est
Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque,
O cui jus coeli bis sex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niueis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpae.
Nunc quoque sic lata est sententia tristis: et omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.
Quae simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus e nigro color est mutatus in album:
Candidaque Herculeo sententia numere facta
Soluit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadae: ventisque fauentibus aequor
Nauigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum
Praeterit, et Sybarin, Salentinumque Neretum,
Thurinosque sinus, Temesenque, et Jäpygis arua.
Vixque pererratis, quae spectant litora, terris,
Inuenit Aesarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus; jussaque ibi moenia terra
Condidit, et nomen tumulati traxit in vrbem.

Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positaeque Italis in finibus vrbis.
Vir fuit hic, ortu Samius: sed fugerat vna
Et Samon et dominos; odioque tyrannidis exsul
Sponte erat. Isque, licet coeli regione remotos,
Mente Deos adiit: et, quae natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
Cumque animo et vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat: coetusque silentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum causas, et quid Natura, docebat,
Quid Deus, vnde niues, quae fulminis esset origo;
Jupiter, an venti, discussa nube tonarent:
Quid quateret terras, qua sidera lege mearent;
Et quodcumque latet. Primusque animalia mensis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem soluit, sed non et credita, verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges, sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidaeque in vitibus vuae:
Sunt herbae dulces: sunt, quae mitescere flamma,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga diuitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit atque epulas sine caede et sanguine praebet.
Carne ferae sedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, et pecudes, armentaque gramine viuunt.
At quibus ingenium est immansuetumque ferumque,
Armeniaeque tigres, iracundique leones,
Cumque lupis vrsi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est, in viscera viscera condi,
Congestoque auidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis viuere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere saeuo
Vulnera dente juuat, ritusque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen,

Fetibus arboreis, et, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc et aues tutae mouere per aëra pennas,
Et lepus impauidus mediis errauit in agris:
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Postquam non vtilis auctor
Victibus inuidit (quisquis fuit ille) virorum,
Corporeasque dapes auidam demersit in aluum;
Fecit iter sceleri: primaque e caede ferarum
Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
Idque satis fuerat; nostrumque petentia letum
Corpora missa neci salua pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit: et prima putatur
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur vltoris. Nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis, oues, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in vbere nectar?
Mollia quae nobis vestras velamina lanas
Praebetis, vitaque magis, quam morte, iuuatis.
Quid meruere boues, animal sine fraude dolisque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curui demto modo pondere aratri,
Ruricolam mactare suum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renouauerat aruum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
Inscripsere Deos sceleri, numenque supernum
Caede laboriferi credunt gaudere iuuenci.
Victima labe carens, et praestantissima forma,
(Nam placuisse nocet,) vittis praesignis et auro,
Sistititur ante aras, auditque ignara precantem,
Imponique suae videt inter cornua fronti,
Quas coluit, fruges: percussaque sanguine cultros
Inficit, in liquida praeuisos forsitan vnda.
Protinus ereptas viuenti pectore fibras

Inspiciunt, mentesque Deûm scrutantur in illis.
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis vesci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite, et monitis animos aduertite nostris:
Cumque boum dabitis caesorum membra palato,
Mandere vos vestros scite, et sentite colonos.
Et quoniam Deus ora monet, sequor ora mouentem
Rite Deum; Delphosque meos, ipsumque recludam
Aethera, et augustae reserabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis euestigata priorum,
Quaeque diu latuere, canam. Iuuat ire per alta
Astra: iuuat, terris et inerti sede relictis,
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis;
Palantesque animos passim, ac rationis egentes,
Despectare procul, trepidosque, obitumque timentes
Sic exhortari, seriemque euoluere fati.
O genus attonitum gelidae formidine mortis?
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falsique piacula mundi?
Corpora siue rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non vlla putetis.
Morte carent animae; semperque, priore relicta
Sede, nouis habitant domibus viuuntque receptae.
Ipse ego, nam memini, Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in aduerso grauis hasta minoris Atridae.
Cognoui clypeum, laeuae gestamina nostrae,
Nuper Abanteïs templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur; nihil interit. Errat, et illinc
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster, nec tempore deperit vllo.
Vtque nouis facilis signatur cera figuris,
Nec manet vt fuerat, nec formas seruat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil est, toto quod perstet in orbe.

Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; Neque enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest: sed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturque prior veniente; vrgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur;
Et noua sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est:
Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta nouantur.
Cernis et emensas in lucem tendere noctes;
Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti:
Nec color est idem coelo, cum lassa quiete
Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit
Clarus equo; rursusque alius, cum praeuia luci
Tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem.
Ipse Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane rubet, terraque rubet, cum conditur ima:
Candidus in summo est, melior natura quod illic
Aetheris est, terraeque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
Esse potest vnquam; semperque hodierna sequente,
Sic crescit, minor est; major, si contrahit orbem.
Quid? non in species succedere quatuor annum
Adspicis, aetatis peragentem imitamina nostrae?
Nam tener, et lactens, puerique simillimus aeuo
Vere nouo est. Tunc herba nitens, et roboris expers
Turget, et insolida est, et spe delectat agrestem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager; neque adhuc virtus in frondibus vlla est.
Transit in Aestatem, post Ver, robustior Annus;
Fitque valens juuenis: neque enim robustior aetas
Vlla, nec vberior, nec, quae magis aestuet, vlla est.
Excipit Autumnus, posito feruore iuuentae
Maturus, mitisque inter juuenemque senemque
Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis Hiems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine vlla,
Corpora vertuntur; nec quod fuimusue, sumusue,
Cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tantum,
Spesque hominum primae materna habitauimus aluo:

Artifices Natura manus admouit, et angi
Corpora visceribus distentae condita matris
Noluit, eque domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum:
Paulatimque tremens, et nondum poplite firmo
Constitit, adjutis aliquo conamine neruis.
Inde valens veloxque fuit: spatiumque juuentae
Transit, et, emensis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduae per iter decliue senectae.
Subruit haec aeui demoliturque prioris
Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes
Illos, qui fuerant solidorum mole tororum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, vt in speculo rugas adspexit aniles,
Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum; tuque inuidiosa vetustas,
Omnia destruitis: vitiataque dentibus aeui
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
  Haec quoque non perstant, quae nos Elementa vocamus:
Quasque vices peragant (animos adhibete) docebo.
Quatuor aeternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque vnda, feruntur:
Et totidem grauitate carent, nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quae quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, et in ipsa cadunt: resolutaque tellus
In liquidas rorescit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere, rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur vnda.
Nec species sua cuique manet, rerumque nouatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat, faciemque nouat: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,
Desinere illud idem: cum sit huc forsitan illa,
Haec translata illuc; summa tamen omnia constant.

Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro,
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex aequore terras:
Et procul a pelago conchae iacuere marinae:
Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: et eluuie mons est deductus in aequor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis:
Quaeque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura nouos emisit, at illic
Clausit: et antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt, aut excaecata residunt.
Sic vbi terreno Lycus est epotus hiatu,
Existit procul hinc, alioque renascitur ore.
Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in aruis.
Et Mysum capitisque sui ripaeque prioris
Poenituisse ferunt, alia nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias voluens Amenanus arenas
Nunc fluit, interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc, quas contingere nolis,
Fundit Anigros aquas; postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides,) illic lauere Bimembres
Vulnera, clauigeri quae fecerat Herculis arcus.
Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitae fuerant Antissa, Pharosque,
Et Phoenissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circueunt. Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiae: donec confinia pontus
Abstulit, et media tellurem repulit vnda.
Si quaeres Helicen et Burin, Achaïdas vrbes,
Inuenies sub aquis: et adhuc ostendere nautae
Inclinata solent cum moenibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Troezena, sine vllis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam, res horrenda relatu,
Vis fera ventorum, caecis inclusa cauernis,

Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra
Liberiore frui caelo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec peruia flatibus esset;
Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permansit, et alti
Collis habet speciem, longoque induruit aeuo.
Plurima cum subeant, audita aut cognita vobis;
Pauca super referam. Quid? non et lympha figuras
Datque capitque nouas? medio tua, corniger Ammon,
Vnda die gelida est, ortuque obituque calescit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, et huic Sybaris nostris conterminus aruis,
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita est obscoenae Salmacis vndae?
Aethiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut mirum patitur grauitate soporem.
Clitorio quicunque sitim de fonte leuarit,
Vina fugit, gaudetque meris abstemius vndis;
Seu vis est in aqua calido contraria vino,
Siue, quod indigenae memorant, Amithaone natus,
Proetidas attonitas postquam per carmen et herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumque meri permansit in vndis.
Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis;
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
Est lacus Arcadiae, Pheneon dixere priores,
Ambiguis suspectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potae: sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus et flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo nauit in vndis,
Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
Vndarum sparsas Symplegadas elisarum;
Quae nunc immotae perstant, ventisque resistunt.
Nec, quae sulfureis ardet fornacibus, Aetna

Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam siue est animal Tellus, et viuit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque mouetur,
Has finire potest, illas aperire cauernas:
Siue leues imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum saxis, et habentem semina flammae
Materiem iactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
Siue bituminеae rapiunt incendia vires,
Luteaue exiguis ardescunt sulfura fumis;
Nempe vbi terra cibos alimentaque pinguia flammae
Non dabit, absumtis per longum viribus aeuum,
Naturaeque suum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem, desertaque deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant leuibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniäcam nouies subiere paludem.
Haud equidem credo: sparsae quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis;
Nonne vides, quaecunque mora fluidoue calore
Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res vsu;) de putri viscere passim
Florilegae nascuntur apes; quae more parentum
Rura colunt, operique fauent, in spemque laborant.
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concaua litoreo si demas brachia cancro,
Cetera supponas terrae, de parte sepulta
Scorpius exibit, caudaque minabitur unca.
Quaeque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineae, (res obseruata colonis,)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus; mox apta natando
Crura dat; vtque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior partes superat mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit vrsa recenti,
Sed male viua caro est: lambendo mater in artus
Fingit, et in formam, quantam capit ipsa, reducit.

Nonne vides, quos cera tegit sexangula, fetus
Melliferarum apium sine membris corpora nasci,
Et serosque pedes, serasque adsumere pennas?
Junonis volucrem, quae cauda sidera portat,
Armigerumque Jouis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne auium, mediis e partibus oui,
Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Haec tamen ex aliis generis primordia rebus:
Vna est, quae reparet, seque ipsa reseminet, ales:
Assyrii Phoenica vocant. Non fruge, neque herbis,
Sed turis lacrimis, et succo viuit amomi.
Haec vbi quinque suae compleuit secula vitae,
Ilicis in ramis, tremulaeue cacumine palmae,
Vnguibus et pando nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias, et nardi lenis aristas,
Quassaque cum fulua substrauit cinnama myrrha;
Se superimponit, finitque in odoribus aeuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum Phoenica renasci.
Cum dedit huic aetas vires, onerique ferendo est,
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altae,
Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulcrum;
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis aede reponit.
Si tamen est aliquid mirae nouitatis in istis;
Alternare vices, et quae modo femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur hyaenam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
Protinus adsimulat tactu quoscunque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus, vt memorant, quidquid vesica remisit,
Vertitur in lapides, et congelat aëre tacto.
Sic et curalium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub vndis.
Deseret ante dies, et in alto Phoebus anhelos
Aequore tinget equos, quam consequar omnia dictis,
In species translata nouas. Sic tempora verti
Cernimus, atque illas adsumere robora gentes,

Concidere has. Sic magna fuit censuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro diuitiis tumulos ostendit auorum.
Clara fuit Sparte, magnae viguere Mycenae:
Nec non Cecropiae, nec non Amphionis arces.
Vile solum Sparte est; alte cecidere Mycenae,
Oedipodioniae quid sunt, nisi fabula, Thebae?
Quid Pandioniae restant, nisi nomen, Athenae?
Nunc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam,
Appenninigenae quae proxima Tibridis vndis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Haec igitur formam crescendo mutat, et olim
Immensi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinasque ferunt sortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
Dixerat Aeneae, cum res Trojana labaret:
Nate Dea, si nota satis praesagia nostrae
Mentis habes; non tota cadet, te sospite, Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, et vna
Pergama rapta feres; donec Trojaeque tibique
Externum patrio contingat amicius aruum.
Vrbem et jam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iüli
Efficiet. Quo, cum tellus erit vsa, fruentur
Aethereae sedes, coelumque erit exitus illi.
Haec Helenum cecinisse penatigero Aeneae,
Mente memor refero; cognataque moenia laetor
Crescere, et vtiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exspatiemur equis: coelum, et quodcunque sub illo est,
Immutat formas, tellusque, et quidquid in illa est.
Nos quoque pars mundi, (quoniam non corpora solum,
Verum etiam volucres animae sumus, inque ferinas
Possumus ire domos, pecudumque in pectora condi,)
Corpora, quae possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum foedere nobis,
Aut hominum certe, tuta esse et honesta sinamus:
Neve Thyesteis cumulemur viscera mensis.

Quam male consuescit, quam se parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit, et immotas praebet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hoedum
Edentem jugulare potest; aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! quantum est, quod desit in istis
Ad plenum facinus! quo transitus inde paratur!
Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis;
Horriferum contra Borean ouis arma ministret:
Vbera dent saturae manibus pressenda capellae.
Retia cum pedicis, laqueosque, artesque dolosas
Tollite: nec volucrem viscata fallite virga:
Nec formidatis ceruos eludite pinnis:
Nec celate cibis vncos fallacibus hamos,
Perdite, si qua nocent: verum haec quoque perdite tantum.
Ora vacant epulis, alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
In patriam remeasse ferunt, vltroque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nympha, ducibusque Camoenis,
Sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
Adsuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Quem, postquam senior regnumque aeuumque peregit,
Exstinctum Latiaeque nurus, populusque, Patresque,
Defleuere Numam: nam conjux, vrbe relicta,
Vallis Aricinae densis latet abdita siluis,
Sacraque Oresteae gemitu questuque Dianae
Impedit. Ah quoties Nymphae nemorisque lacusque,
Ne faceret, monuere, et consolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres: vtinamque exempla dolentem,
Non mea te possent releuare! sed et mea possunt,
Fando aliquem Hippolytum vestras, puto, contigit aures,
Credulitate patris, sceleratae fraude nouercae
Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaeïa quondam,

Tentatum frustra, patrium temerasse cubile
[Quod voluit, finxit voluisse, et crimine verso]
(Indiciine metu magis, offensane repulsae,)
Arguit: immeritumque pater projecit ab vrbe,
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pittheam profugo curru Troezena petebam,
Jamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curuari et crescere visus,
Et dare mugitus, summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur vndis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus et patulo partem maris euomit ore.
Corda pauent comitum: mihi mens interrita mansit,
Exsiliis contenta suis; cum colla feroces
Ad freta conuertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes, monstrique metu turbantur, et altis
Praecipitant currum scopulis. Ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentus tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Ni rota, perpetuum qua circumuertitur axem,
Stipitis occursu fracta ac disjecta fuisset.
Excutior curru: lorisque tenentibus artus
Viscera viua trahi, neruos in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui,
Ossa grauem dare fracta sonum, fessamque videres
Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
Noscere quas posses: vnumque erat omnia vulnus.
Non potes, aut audes cladi componere nostrae,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum foui Phlegethontide corpus in vnda.
Nec, nisi Apollineae valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam postquam fortibus herbis
Atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi,
Tum mihi, ne praesens augerem muneris hujus
Inuidiam, densas objecit Cynthia nubes:
Vtque forem tutus, possemque impune videri,
Addidit aetatem, nec cognoscenda reliquit
Ora mihi: Cretenque diu dubitauit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis

Hic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
Admonuisse, jubet deponere: Quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo, de Disque minoribus vnus
Numine sub dominae lateo, atque accenseor illi.
Non tamen Egeriae luctus aliena leuare
Damna valent, montisque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec, pietate dolentis
Mota, soror Phoebi gelidum de corpore fontem
Fecit, et aeternas artus tenuauit in vndas.
At Nymphas tetigit noua res; et Amazone natus
Haud aliter stupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis adspexit in aruis
Sponte sua primum, nulloque agitante, moueri,
Sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenae dixere Tagen: qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Vtque Palantinis haerentem collibus olim,
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
Quae radice noua, non ferro stabat adacto,
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non exspectatus dabat admirantibus vmbras.
Aut sua fluminea cum vidit Cipus in vnda
Cornua, (vidit enim,) falsamque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis,
Quae vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, vt victor domito remeabat ab hoste.
Ad coelumque oculos, et eodem brachia tollens,
Quidquid, ait, Superi monstro portenditur isto,
Seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini;
Siue minax, mihi sit: viridique e caespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras;
Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
Quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quae simul inspexit Tyrrhenae gentis haruspex;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifesta tamen. Cum vero sustulit acre
A pecudum fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, o! salue! tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
Hic locus, et latiae parebunt cornibus arces.

Tu modo rumpe moram, portasque intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent. Namque Vrbe receptus
Rex eris, et sceptro tutus potiere perenni.
Retulit ille pedem, toruamque a moenibus Vrbis
Auertens faciem, Procul, ah! procul omnia, dixit,
Talia Dî pellant, multoque ego justius aeuum
Exsul agam, quam me videant Capitolia regem.
Dixit: et extemplo populumque grauemque Senatum
Conuocat: ante tamen pacali cornua lauro
Velat et aggeribus factis a milite forti
Insistit: priscoque Deos e more precatus,
Est, ait, hic vnus, quem vos nisi pellitis vrbe,
Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
Sed nos obstitimus, quamuis conjunctior illo
Nemo mihi est. Vos Vrbe virum prohibete, Quirites:
Vel, si dignus erit, grauibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, vbi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet vna, Quis ille?
Et spectant frontes, praedictaque cornua quaerunt.
Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis:
Et, demta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes; gemitumque dedere,
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
Inuiti videre caput; nec honore carere
Vlterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vereris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depresso subjectis bubus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu:
Cornuaque aeratis, mirum referentia formam,
Postibus insculpunt, longum mansura per aeuum.

Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas,)
Vnde Coroniden circumflua Tibridis alueo
Insula Romuleae sacris adsciuerit vrbis.
Dira lues quondam Latias vitiauerat auras,
Pallidaque exsangui squalebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium coeleste petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi;
Vtque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantaeque vrbis mala finiat, orant.
Et locus, et laurus, et, quas habet illa, pharetrae,
Intremuere simul; cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pauefactaque pectora mouit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato,
Ite bonis auibus, prolemque arcessite nostram.
Jussa Dei prudens postquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, iuuenis Phoebeius vrbem,
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quae simul incurua missi tetigere carina,
Concilium Graiosque patres adiere: darentque
Orauere Deum, qui praesens funera gentis
Finiat Ausoniae: certas ita dicere sortes.
Dissidet, et variat sententia: parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
Vmbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in aede
Esse solet: baculumque tenens agreste sinistra,
Caesariem longae dextra deducere barbae:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus; veniam, simulacraque nostra relinquam.
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, et vsque nota visu, vt cognoscere possis.
Vertar in hunc: sed maior ero, tantusque videbor,
In quantum verti coelestia corpora debent.

Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit, somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos Aurora fugauerat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conueniunt operosa Dei: quaque ipse morari
Sede velit, signis coelestibus indicet, orant.
Vix bene desierant, cum cristis aureus altis
In serpente Deus praenuntia sibila misit,
Aduentuque suo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque solum, fastigia aurea mouit;
Pectoribusque tenus media sublimis in aede
Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet: cognouit numina castos
Euinctus vitta crines albente sacerdos,
Et, Deus en, Deus en; linguisque animisque fauete,
Quisquis ades, dixit. Sis, o pulcherrime, visus
Vtiliter: populosque iuues tua sacra colentes.
Quisquis adest, iussum venerantur numen; et omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piumque
Aeneadae praestant et mente et voce fauorem.
Adnuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro
Flectit, et antiquas abiturus respicit aras,
Adsuetasque domos habitataque templa salutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque sinus, mediamque per vrbem
Tendit ad incuruo munitos aggere portus.
Restitit hic: agmenque suum, turbaeque sequentis
Officium placido visus dimittere vultu,
Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressaque Dei grauitate carina
Aeneadae gaudent, caesoque in litore tauro
Torta coronatae soluunt retinacula naui.

Impulerat leuis aura ratem. Deus eminet alte,
Impositaque premens puppim ceruice recuruam,
Caeruleas despectat aquas: modicisque per aequor
Iönium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit, praeterque Lacinia templa
Nobilitata Deae Scylaceaque litora fertur.
Linquit Iäpygiam, laeuaque Amphissia remis

Saxa fugit: dextra praerupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
Euincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadaeque domos regis, Temesesque metalla,
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Mineruae,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque vrbem, Stabiasque, et in otia natam
Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
Hinc calidi fontes, lentisciferumque tenentur
Liternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niueisque frequens Sinuessa columbis:
Minturnaeque graues, et quam tumulauit alumnus,
Antiphataeque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circaea, et spissi litoris Antium.
Huc vbi veliferam nautae aduertere carinam,
(Asper enim jam pontus erat,) Deus explicat orbes,
Perque sinus crebros et magna volumina labens,
Templa parentis init, flauum tangentia litus.
Aequore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit, et hospitio juncti sibi numinis vsus,
Litoream tractu squamae crepitantis arenam
Sulcat, et, innixus moderamine nauis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacrasque
Lauini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obuia turba ruit, quaequae ignes, Troica, seruant,
Vesta, tuos, laetoque Deum clamore salutant.
Quaque per aduersas nauis cita ducitur vndas,
Tura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab vtraque sonant, et odorant aëra fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hostia cultros.
Jamque caput rerum, Romanam intrauerat vrbem;
Erigitur serpens, summoque adclinia malo
Colla mouet, sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit aequales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phoebeius anguis
Contulit, et finem, specie coelesti resumta,
Luctibus imposuit, venitque salutifer Vrbi.

Hic tamen accessit delubris aduena nostris:
Caesar in Vrbe sua Deus est: quem Marte togaque
Praecipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi gestae, properataque gloria rerum
In sidus vertere nouum, stellamque comantem,
Quam sua progenies. Neque enim de Caesaris actis
Vllum majus opus, quam quod pater exstitit hujus.
Scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates, Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini,
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
Quam tantum genuisse virum, quo praeside rerum
Humano generi, Superi, cauistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille Deus faciendus erat. Quod vt aurea vidit
Aeneae genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum, et conjurata arma moueri;
Palluit, et cunctis, vt cuique erat obuia, Diuis,
Adspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiae, quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iülo.
Solane semper ero justis exercita curis?
Quam modo Tydidae Calydonia vulneret hasta,
Nunc male defensae confundent moenia Trojae:
Quae videam natum, longis erroribus actum,
Jactarique freto, sedesque intrare silentum,
Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses:
Quos prohibete, precor, facinusque repellite; neue
Caede sacerdotis flammas exstinguite Vestae.
Talia nequidquam toto Venus anxia coelo
Verba jacit, Superosque mouet. Qui rumpere quamquam
Ferrea non possunt veterum decreta Sororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt nigras inter crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua coelo

Praemonuisse nefas. Phoebi quoque tristis imago
Lurida sollicitis praebebat lumina terris.
Saepe faces visae mediis ardere sub astris:
Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra,
Sparsus erat, sparsi lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit, omnia bubo:
Mille locis lacrimauit ebur: cantusque feruntur
Auditi, sanctis et verba minacia lucis.
Victima nulla litat; magnosque instare tumultus
Fibra monet; caesumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, et templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes, vmbrasque silentum
Errauisse ferunt, motamque tremoribus vrbem.
Non tamen insidias, venturaque vincere fata
Praemonitus potuere Deûm: strictique feruntur
In templum gladii: neque enim locus vllus in Vrbe
Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, caedem.
Tum vero Cytherea manu percussit vtraque
Pectus: et aetherea molitur condere nube,
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,
Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, mouere paras? Intres licet ipsa Sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex aere, et solido rerum tabularia ferro:
Quae neque concursum coeli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta atque aeterna ruinas.
Inuenies illic inclusa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse, animoque notaui,
Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua compleuit, pro quo, Cytherea, laboras,
Tempora, perfectis, quos terrae debuit, annis.
Vt Deus accedat coelo, templisque colatur,
Tu facies, natusque suus; qui nominis heres,
Impositum feret Vrbis opus, caesique parentis
Nos in bella suos fortissimus vltor habebit,
Illius auspiciis obsessae moenia pacem
Victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum,
Aemathiaque iterum madefacti caede Philippi:
Et magnum Siculis nomen superabitur vndis:

Romanique ducis conjux Aegyptia, taedae
Non bene fisa, cadet; frustraque erit illa minata,
Seruitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab vtroque jacentes
Oceano, numerem? quodcunque habitabile tellus
Sustinet, hujus erit: pontus quoque seruiet illi.
Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
Jura suum, legesque feret justissimus auctor,
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis aetatem, venturorumque nepotum,
Prospiciens, prolem sancta de conjuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque jubebit.
Nec, nisi cum senior similes aequauerit annos,
Aethereas sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea caeso de corpore raptam
Fac jubar, vt semper Capitolia nostra Forumque
Diuus ab excelsa prospectet Julius aede.
Vix ea fatus erat, media cum sede Senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
Caesaris eripuit membris, nec in aëra solui
Passa recentem animam, coelestibus intulit astris.
Dumque tulit, lumen capere, atque ignescere sensit,
Emisitque sinu. Luna volat altius illa,
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta, fatetur
Esse suis majora, et vinci gaudet ab illo.
Hic sua praeferri quamquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Inuitum praefert, vnaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, vt exemplis ipsos aequantibus vtar,
Sic et Saturnus minor est Joue. Jupiter arces
Temperat aethereas, et mundi regna triformis:
Terra sub Augusto: pater est et rector vterque.
Dî, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
Cesserunt, Dîque Indigetes, genitorque, Quirine,
Vrbis, et inuicti genitor, Gradiue, Quirini,
Vestaque Caesareos inter sacrata Penates,
Et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Trapejas, Jupiter, arces,

Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda sit illa dies, et nostro senior aeuo,
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat coelo, faueatque precantibus absens.
Jamque opus exegi, quod nec Jouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quae nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti spatium mihi finiat aeui:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi; perque omnia secula fama,
Si quid habent veri vatum praesagia, viuam.

CONSPECTUS LIBRORUM.

Versus recensionis vulgaris deleti in textu Burmanniano.

Lib. I, v. 700. Talia verba refert: *Tibi nubere Nympha volentis*

Votis cede Dei, restabat plura referre.

II. v. 550. *Seruandum dederat, sed non confessa, quid esset:*

Et legem dederat — —

III. v. 723. *Ille etiam matri cum brachia tendere vellet,*

Non habet — —

IV. v. 446. *Exercent; aliam partem sua poena coërcet.*

Sustinet — —

VI. v. 203. Latonae, turba quantum *distabat* ab orba, (v. 200.)

Tantum animosa sui furiis agitata doloris,

Indignata — — (v. 203.)

VII. v. 186. Soluerat alta quies, nullo cum murmure *serpens;*

Sopitae similis: nullo cum murmure serpit:

Immotaeque — —

v. 295. [*Dissimilemque animum subiit, aetate relicta.*]

Viderat — — (v. 294.)

VIII. v. 318. [*Venit Atalante, Schoenei pulcherrima virgo,*]

Rasilis huic — —

v. 526. *Paulatim cana prunam velante fauilla.*

Alta jacet — — (v. 525.)

v. 603. *Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,*

Affer opem — — (v. 601.)

v. 695. Ite simul; parent, *et Diis praeeuntibus* ambo

Membra leuant baculis, *tardique senilibus annis*

Nituntur — — (v. 694.)

Lib. VIII. v. 705. *Myrsa vident, quaeruntque suae pia culmina villae,*
[Sola loco stabunt, dum deflent fata locorum,]
Illa vetus — — (v. 690.)
v. 709. *[Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon.]*
Talia — — (v. 705.)
IX. v. 198. *Cacus et horrendum Tiberino gurgite monstrum.*
Hac coelum — —
v. 416. *Addat, neue necem sinat esse vltoris inultam.*
Jupiter his — — (v. 415.)
XI. v. 58. *Lambit, et hymniferos inhiat diuellere vultus.*
Tandem Phoebus — —
XIII. v. 401. *[Transierat, tandem portu, voteque potitus.]*
Vela dat, — —
XIV. v. 658. *Omnibus et Nymphis, quas continet Albula ripis,*
Salue virginei flos intemerate pudoris
Paucaque — — (v. 668.)